

91.99-8

2-98

ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄԱՏ. ՈՒՍՈՒՄՆԱ-ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՍԵԿՏՈՐ

491-99-8

7-98

ԲԱՆՎՈՐ

ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԵՐՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմեցին՝

Մ. ԳՈՒՐԳԱՐՅԱՆ, Լ. ԽՈՒԴՈՅԱՆ,

Հ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ — ՅԵՐԵՎԱՆ 1931

4 APR 2013

1005-10

ԼԵՆԻՆ
սովորի սովորի
սովորի

ԼԵՆԻՆ

4587-84

Հրամարակ. № 1631

Գրառապար № 6406 (Բ)

Գառնիկ № 2529

Shp = 40.000

Գեաղրադի տպարան, Յերևան

Կա բանվոր ե
 Բանվոր ևս
 սովորի
 Լիվո առա վոր
 սա սովորի
 Լա Լա
 առա

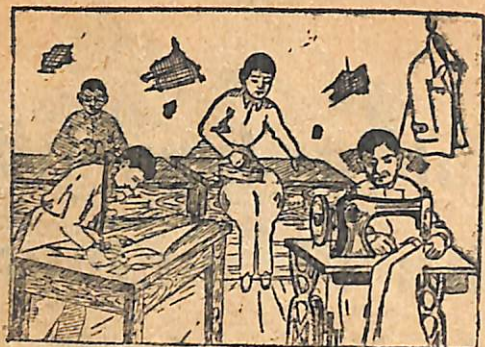

Կարոն սովորում ե
 Կարոն բանվոր ե
 Սարոն բանվոր ե
 Կարոն սովորում ե
 Սարոն կարում ե
 վոր Կարոն սովորի
 ԿԿ ՈՈ ԲԲ
 Կարո Լաւո
 1 2 3 4 5

Կարի մեքենա
 Աի կարի մեքենա կա :
 Նարոն կարում է :
 Մարո, արի կար
 արա, վոր նա սովորի :
 Նարոն սովորում է :
 Ամ, ի ի, ե ե,
 մարո, արի կար արա :
 Կիմա, մի կարի :
 6 7 8 9 10

Նինան ու կարինեն
 դաս են սովորում
 կարինեն ու Նինան
 դաս ունին :
 Ամեն որ դաս են սովորում
 Նինան բանվոր Աուրենին
 ասում է,
 Աուրեն, դաս ունես, արի
 ու սովորի :
 սովորի, վոր ուսում ունենաս :
 Ու ու, Նին
 Աուրեն, Նինան ու կարինեն
 ուսում ունին :
 10, 20, 30, 40, 50,

Արտել

- Աղերո, քանի մեքենա կա :
- 20 մեքենա :
- Քանան, քո մեքենան մաքուր է .
- Քանանի մեքենան մաքուր է .
նա ամեն որ մաքրում է, ասում
է լենան :
- լենա, Աաքուլին ասա վորնա
մաքրի Ն 1 մեքենան. - ասում
է Աաքոն :
- Նինան մաքրի Ն 2

ԼԼ Ք Ք

Անր արտելում քան մեքենա
կա : Լենա, արի մեր արտել :
60 , 70 , 80 , 90 , 100 ,

Դարբին Բենոն

Բենոն դարբին եր : Նու ամեն
որ բանում եր :

Բենոն մենակ եր բանում :

Բենո, քանի մենակ բանեա -
ասում է արտելի Աաքոն :

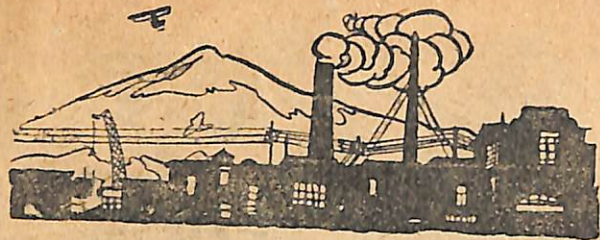
Արի, դու, մեր արտել արտե-
լում բանում են միասին :

Արտելում դադար է լինում :

ԴԴ, ԲԲ

Դարբին Բենոն արտելի
անդամ է. նա բանում է
արտելում :

11 , 12 , 13 , 14 , 15 , 16 , 17 , 18 , 19 ,

Արարատ գործարան
 Արարատ գործարանում մեծ մեծ
 մեքենաներ կա: Գործարանում
 քանիքանի քանվորներ են բանում:
 Ծառուրն ու Սոնոն Արարատ
 գործարանի քանվորներ են:
 Գործարանում Ծառուրին սի-
 րում են:

Կա տասն տարի Արարատ գործա-
 րանի քանվոր և գործարկումի
 անդամ և:

Ծ Ծ Ս Ս տ
 Արարատին ու Ծառուրին
 արեսա Արարատում

Ընկերները
 Գուրգենը բատրակ էր Նա գործա-
 րանում մի ընկեր ուներ անունը Բարիս:
 Բարիսը գործարանի քանվոր էր:
 Ընկեր Գուրգեն, - ասում էր ընկեր
 Բարիսը, կարդալ սովորի, վոր շատ
 բան իմանա:

Ընկեր Բարիսը մեկ մեկ էլ Գուրգենին
 ակումբ էր տանում:
 Ակումբում կինո կար:

Անգործ էր Գուրգենը: Մի որ էլ
 Բարիսը նրան բորսա տարավ:
 Ծառուրի անունը գրին,
 վոր գործ տան:

Գ Գ Ը Ը
 Բարիսը քանվոր և իսկ Գուրգենը
 բատրակ նրանք ընկերներ են

Տ՝ 5 Բանկոպը :

Համար հինգ բանկոպը նոր է :
 Նա գործարանի բանվորների հա-
 մար է : Գործակառարը բանվոր է ,
 անունը Հուսիկ :

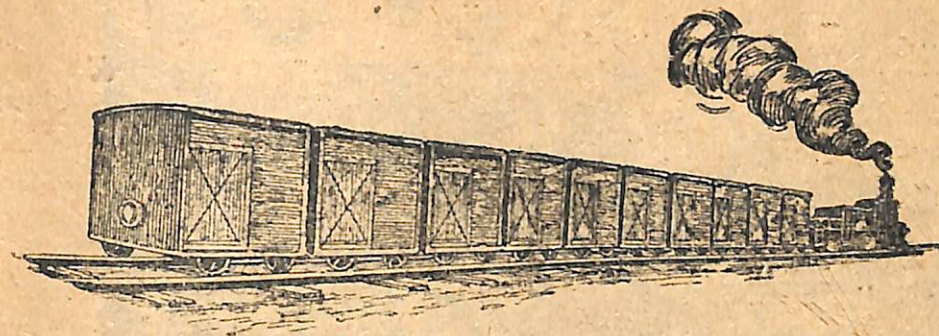
Հիմա մենք բանկոպ ունենք , ասում
 է նա բանվորներին :

Ահա բանկոպում ամեն տեսակի
 ապրանք կա :

Պանիրը մասնավորի մոտ կիլոն մեկ
 ու հիսուն կոպեկ է իսկ բանկոպում
 մեկ ու տաս :

Ապրոնի կտորը մասնավորի մոտ
 40 կոպեկ է իսկ բանկոպում քսան ,
 հինգ կոպեկ Ահա էլ մասնավորի մոտ
 թանկ է . մեկ ու հիսուն :

Հ հ Պ պ

Վագոնները

վագոնները գալիս են ,
 գալիս արագ արագ :

Գալիս ու բերում են

Ամեն տեսակի ապրանք :

Գնում են վագոնները ,

Գնում են արագ արագ .

Մանում են վագոնները

բուրդ , գինի ու բամբակ :

Վ . Վ .

գալիս են վագոնները ,

գալիս են արագ արագ .

Հոսկան աշխատիր

Աշունն է: Աշունը շուկան հարուստ է:

Ամեն տեսակի բան կա:

Շարան-շարան եղերով ու խելերով գալիս են շուկա:

Շատերը բերածը — տալիս են կոպեքատիվին:

— Պապաշան, բերել եմ...

— Պապաշան, իմն ընդունի... — ասում են բոլորը կոպեքատիվի պապաշին:

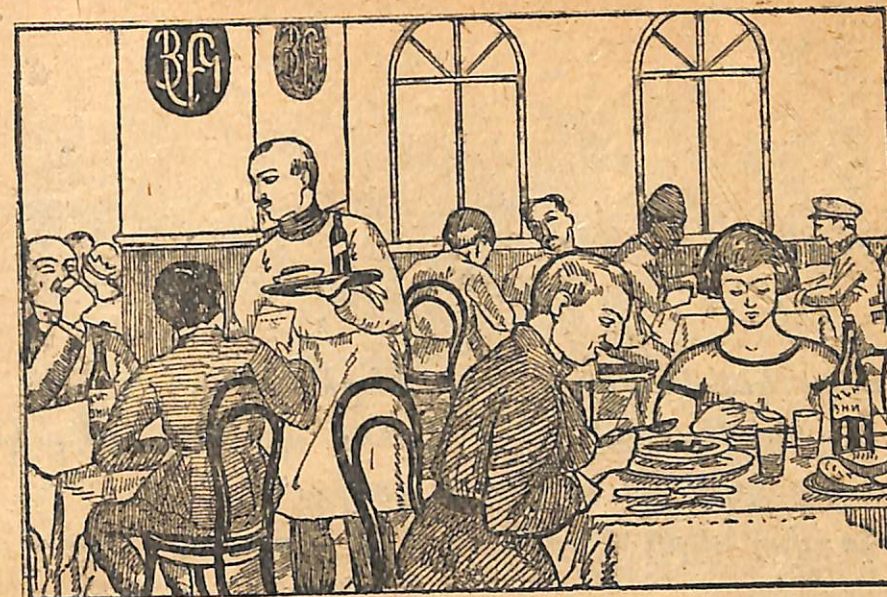
Բոլորն ել սովորել են նրան պապաշա ասել:

— Պապաշան հին մարդ է, ամա լավ մարդ է, — ասում են սելվորները:

Պապաշան բոլորի հետ ել լավ է: Նա վարվել գիտի, բոլորին ել բավարարում է:

Շ 2

Աշունն է: Աշնանը շուկան հարուստ է:
Շարան շարան անելով գալիս են շուկա:

Ճաշարան

Մեր կոպեքատիվը ճաշարան ունի:

Շատ բանվորներ ճաշում են ճաշարանում:

Մի տեսակի ճաշը 30 կոպեկ է:

2 տեսակի ճաշը 60 կոպեկ:

Ճաշարանում կերակուրը բերում է ձիտո անունով մի պատանի:

— ձիտո, սուպ...

— ձիտո, մի ճաշ...

Ձիտոն ճարպիկ է, նա բոլորի պատվերն արագ կատարում է:

Մեկ ել տեսնում ես, 3 կամ 4 ճաշ միասին բերում է ու բոլորին բավարարում:

Ճաշարանում նրան շատ են սիրում:

Ճ 6

Բանկուպի Բաշիյի գնեիր

Մի փխուսկի Բաշ 30 կոպեկ.

2 փխուսկի Բաշ 60 կոպեկ.

Պատի քերք

Մեր կոլեկտիվը պատի թերթ ունի:

2 շաբաթը մեկ անգամ մեր պատի թերթը կանոնավոր կերպով դուրս է գալիս:

Հոգվածները թերթում մեծ մասամբ գրում են բանվորները:

Գրում են գործարանի, աղումբի, գործարկումի մասին:

Գործարկումը սրան է դիմում, նրան է դիմում...

— Թաթուլ, պատի թերթի համար մի բան գրի..

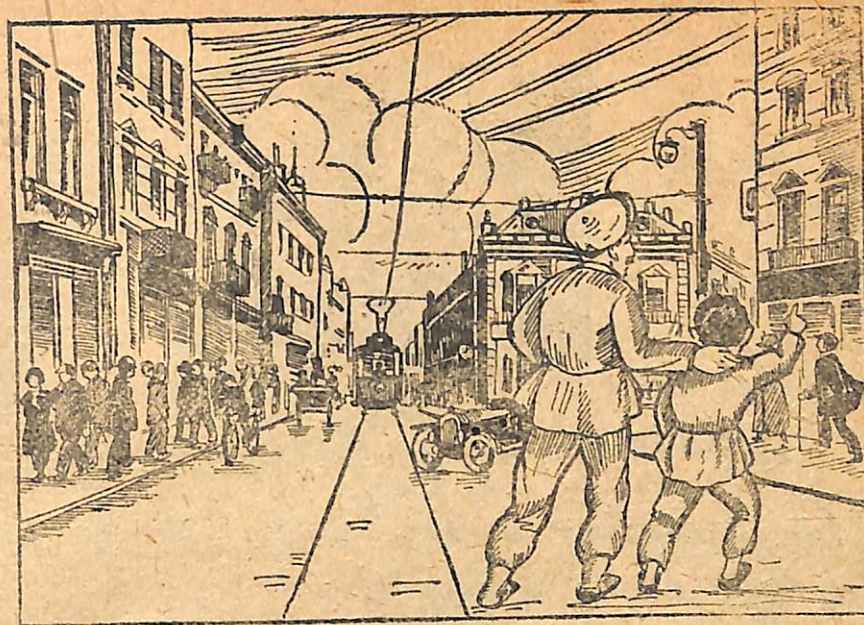
— Թեան, դու գրի աղումբի մասին: Շտապիր, փոր շաբաթ որը պատրաստ լինի:

— Թատրոնի մասին Թորոսը պիտի գրի, նա թատրոն սիրում է:

— Նկարները Շուշիկն ու Սաթիկը կտան:

Թ Թ

Գործարանի մասին Թաթուլն ու Շուշիկը
հոգվածներ են գրում պատի թերթերում:

Քաղաք

Մեր քաղաքը շատ մեծ է:

Քաղաքում հիմնարկներ, գործարաններ ու մեծ-մեծ շենքեր կան:

Ինչե՛ր ասես, փոր չեն պատրաստում քաղաքում. կոշիկներ, հագուստեղեն, զրքեր, գործիքներ, մեքենաներ, կահ-կարասիք: Քաղաքի աղմուկ ու աղաղակը միշտ կա:

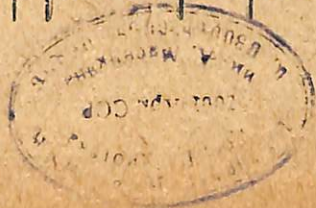
Արևը չծագած՝ սուլիչները սուլում են, բանվորներին գործի կանչում:

Վորքան ապրանք է մտնում քաղաք ու վորքան էլ դուրս գնում:

Որ որի վրա քաղաքը մեծանում է, բնակիչները ավելանում: Թատրոններն ու կինոները միշտ լիքն են:

Ղ Դ

Քաղաքը որ որի վրա մեծանում է.
Վորքան ապրանք է մտնում քաղաք
ու վորքան դուրս գալիս:

Լվացարարների արհեստանոցը

Լվացարարների արհեստանոցին կից տնարկոտպը մանկական մսուր բաց արեց:

Արհեստանոցի կին բանվորների վիճակը լավացավ:

Նրանք ամեն ուր իրենց մանուկներին բերում են մսուր, հետո անցնում արհեստանոց:

Ցերեկը մանուկներն անց են կացնում մսուրում:

Մսուրում նրանց լավ են պահում. մաքուր ողում, թարմ կերակուրներ են տալիս: Նախաճաշին տալիս են կաթ, մածուց, կակաո. կեսօրին թեթև ճաշ՝ կաթնապուր, սուպ, կիսել:

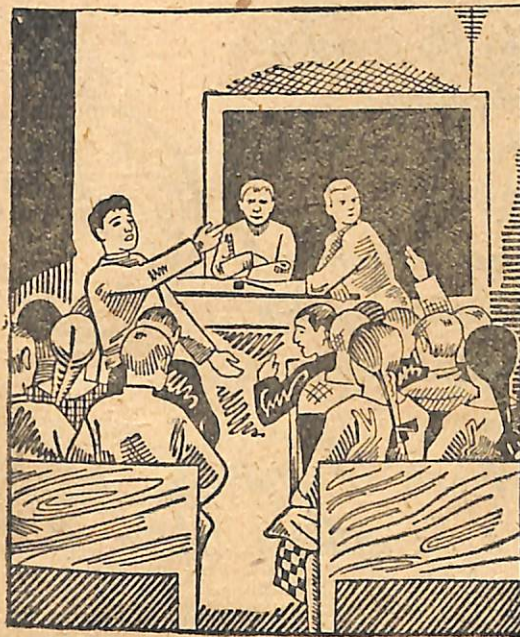
Գործից հետո լվացարարները զալիս են մսուր ու վերցնում են իրենց մանուկներին:

Յ ց

Քոյր արհեստանոցներին կից պիտի մսուր բաց անել. մսուրների թիվը պետք է կամայական գործը:

Քաղխորհուրդ

Մեր կոլեկտիվից քաղխորհրդի անդամ ընտրեցինք ընկեր Խորենին: Խորենը մեր գործարանի

լավ աշխատողներից մեկն է:

Նա քաղխորհրդում էլ լավ է աշխատում:

Խորենը քաղխորհրդում զրել է բանվորների կենցաղը բարելավելու խնդիրները:

1) Գործարաններին կից մսուրներ ունենալ:

2) Դպրոցներում

աշակերտներին նախաճաշ տալ:

3) Բանվորների թիվն ավելացնել:

4) Բանվորների համար նոր շենքեր շինել:

Քաղխորհրդի աշխատանքների մասին նա հաճախ խոսում է գործարկումի հետ:

Խ խ

յուրիկը քաղխորհրդի անդամ է, նա կառավարում է քաղխորհրդի աշխատանքները մասին:

ժամի ութն է

Ժամի ութն է: Բանվորները ժիր-ժիր շարժվում են դեպի գործարան:

Աշխատանքի ժամ է: Անցնում են իրենց տեղերն աշխատելու:

Մեր բանվորների ժամանակի բաժանումը.

8 ժամ աշխատել գործարանում.

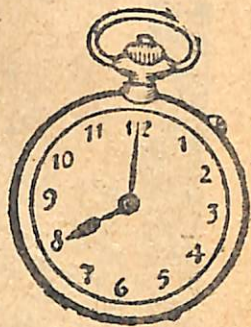
8 ժամ հանգստի, հասարակական աշխատանքների ու ժողովների համար.

8 ժամ քնելու համար:

Յարի ու դաշնակների ժամանակ բանվորն աշխատում էր 12 ժամ, ել ավելի: Հիմա աշխատում է 7 ժամ, տեղ-տեղ՝ 8 ժամ:

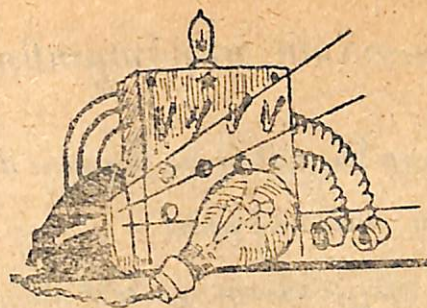
Մինչև 14 տարեկան հասակ ունեցողներն աշխատանքի չեն գնում: 14-ից 16 տարեկանների համար 4 ժամ աշխատանք, իսկ 16—18 տարեկանների՝ 6 ժամ:

Պետք է ասել, վոր գլխիցի աշակերտները՝ գալիս են սկսած 12 տարեկանից. աշխատում են ու սովորում:

ժ. ժ

Անչափաբանի ժամանակ աշխատիր.
Խանգարի ժամանակ Խանգարապիր.
Ժողովների միշտ գնա:

Ռադիո

Ամառ է: Քաղաքի մեծ հրապարակում լսվում է, թե ինչպես ռադիոն յերգում է ու նվագում:

— Ես վնդակեղից ե լսվում, — հարցնում է մի պառավ տերտեր:

Մեր ընկեր Ռուբենը պատասխանում է.

— Հեռվից, տերտեր, շատ հեռվից: Մոսկվայում նվագում են, մեր քաղաքում լսվում է:

— Ինչպե՞ս թե: Մոսկվայից ետեղ լսվում է:

— Հա բա, տերտեր, դրան ռադիո կասեն:

— Ախր, տնաշեններ, եղպես ստեր եք ասում, վոր մարդ չի հավատում:

— Տերտեր, դա սուտ չի. ինչո՞ւ չպիտի հավատար. ամեն մի խրճիթում հիմա ռադիո կա: Բա ինչի՞ն հավատանք. նրան, վոր Մովսեսը ծովը 2 մասի բացարեց, — ասաց Ռուբենը:

— Ասելը ի՞նչ է. ավետարանին չհավատամ, բա ո՞ւմ հավատամ, — ասաց տերտերն ու ել չսպասեց, գլուխը կախած հեռացավ:

Ռ. ռ

Չեթ-ոճառ գործարանը

Չեթ-ոճառ գործարանն աշխատում է թե օճեովա, թե ամառվա ամիսներին:

Բանվորների ապրուստը քանի գնում ավելի լավանում է: Գործարանի մոտ բանվորների համար կառուցվում են ընդարձակ շենքեր: Բանվորական քաղաք է դարձել: Ապրում են մոտ 100 բանվոր, իրենց ընտանիքներով:

Գործարանն ունի իր աղուժքը: Աղուժքն ունի գրադարան, բեմ: Բանվորական քաղաքը բաղնիք էլ ունի:

Չեթի մի մասը ծախում են: Մնացածից ոճառ են պատրաստում. իսկ բուսպը կենդանիների համար լավ կեր է:

22

Չեթ-ոճառ գործարանում չիթի մի մասը
ծախում թե մնացած չիթից ոճառ թե պարրարում:

Պիև մեքենա

Չին, չին, չին, չին,
ես քանի չին...
ես տան միջին
մի մեքենա:

Մի աժդահա
գունչը ծռած
բերանը բաց
կլանում է անվերջ:

Ու մաքրում է բամբակը իր սեջ,
վոր թել մանեն բամբակ ու անվերջ:
Թել մանեն չիթի համար
հունդից չինեն քուսպ ու ոճառ:

23

Չին, չին, չին, ես տան միջին
մի մեքենա անուշիկ չին:

Կոլխոգոււ

Շաբաթ որը մեր հանգստի օրն էր: Բանվորներով բանբրիգադ կազմեցինք ու գնացինք «Անաստված» կոլխոգը: Վաղ առավոտ էր, մենք արդեն կոլխոգում ենք: Բաժանվեցինք խմբակների ու անցանք գործի՝ կոոպերատիվում, արհեստանոցում, գոմերում ու մի շարք ուրիշ տեղերում:

Իրիկնադեմին աշխատանքները վերջացրինք: Կոլխոգնիկները շրջապատեցին մեզ.

— Տղերք ջան, ամա գործ արիք, կեցցեք, ուղիղ 2 ամսվա գործ էր:

— Լավ, մեկել կգանք, — վրա բերեց վարպետ Ջաքարը, — դուք են ասեք, ձեր կոլխոգում տուգեր կան:

— Առաջ կան, բա չկան: Ենպես դուրս գցեցինք, վոր ճանքեն ել մոռացան:

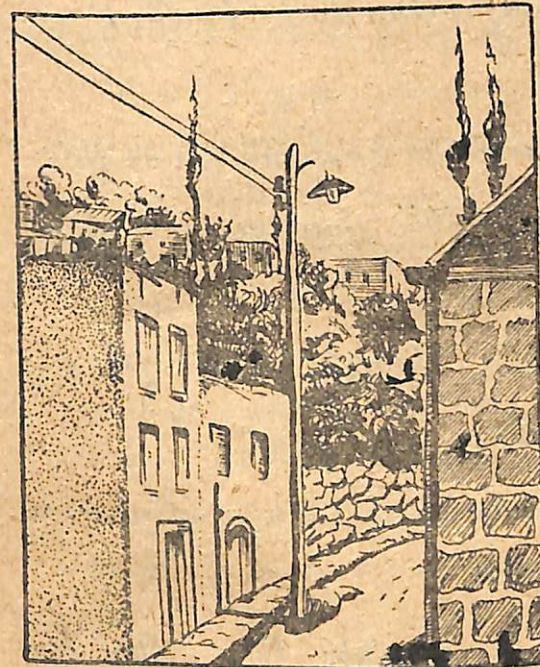
— Եղ լավ եք արել, ձեր հոգուն մատաղ, ներս մի թողեք:

— Դե, տղերք ջան, հավաքվեցեք, մաշինեն կանչեց. — ձեն տվեց Ջաքարը — ժամանակն է գնալու:

29

Փողոց

Մեր քաղաքի քաղխորհուրդը փորոշել է փողոցները նոր պլանով նորոգել: Միանգամից կփոխվի

քաղաքի տեսքը: Փողոցները կմեծանան: Քաղաքի կենտրոնում կլինի հրապարակ, իսկ հրապարակում ընկեր լենինի արձանը: Միքանի պարտեզներ ու դրոսատեղեր է լինելու քաղաքում:

Աշխատանքները մեծ թափով կսկսվեն գարնանից:

Մի շարք նոր

շենքեր են կառուցվելու գավգործկոմի, փոստի, գավփոկի համար:

Բանկոտպն ել մի մեծ փուռ է կառուցելու:

Փ փ

Մեր քաղաքի փողոցներ: Փողոց են նրա փողոցները: Փողոցի համար նոր շենք են կառուցելու: Փողոցն ու հեռագրասրահն միասին են լինելու:

Թեյ

Չինաստանից ստացվում է շատ թեյ:

Թեյ մշակելը շատ ծանր է: Այնտեղ կուլիներն աշխատում են աշխատում, աշխատում, բայց իրանք շատ չնչին բան են ստանում:

Մեզանում թեյ մշակում են վրաստանում: Այնտեղ հատուկ բանվորներ կան, վորոնք զբաղվում են այդ գործով:

Բանվորների մեջ կան, վրացի, հայ, թուրք, ռուս ու մի քանի չինացիներ:

Բանվոր նորայրը ծանոթ է թեյ մշակելու գործին:

— Ամեն տեղ թեյ չի բուսնի: Այ, ինչ եմ ասում Չակվան, — ասում է նա:

— Այնտեղ շատ հարմար է. թե ողը, թե ջուրը թե հողը:

էյ, այ

Թեյ մշակում են Չինաստանում, իսկ Անդրկովկասում միայն Բաքուի շրջանում:

Յեղսանը

Յեղսանը տիկին Մանյա Յերեմյանի աղախինն էր: Տիկինը նրան որ չեր տալիս:

— Յարաբ, դու ել վոր ժողով չգնաս, աշխարհը կքանդվի, էլի, — ասում էր նրան Մանյան:

— Յեթե ժողով չգնամ, բան չեմ սովորի, — պատասխանում էր Յեղսանը:

— Լավ բան են սովորեցնում, յերես են տալիս: Սովորեցնում են ընկեր ասել, ասածուն չհավատար, մեծին չսել, խայտառակ բաներ:

— Ժողով ել կգնամ, դպրոց ել: Յալիսկն արդեն գրել-կարդալ սովորել է: Յես ինչո՞ւ յետ մնամ:

— Յերբեք: Յես չեմ թողնի, վոր դու ժողովները քաշ գաս, — ասաց Տիկին Մանյան:

— Յեթե իրավունք ունենաս, չես թողնի — ասաց Յեղսանը:

— Ի՞նչ, ի՞նչ ասացիր, յե՞ս իրավունք չունեմ: Դուրս կորի իմ տնից, — ասաց Մանյան կատաղած, բռնեց նրա մազերից ու դուրս գցեց բակը:

Յեղսանը գնաց աշխատանքի տեսչի մոտ: Տեսուչը յեկավ և արձանագրեց. գործը հանձնեց ժողդատարան:

Յե, յա

Աշխատանքի փեսու չր պատասխանալու փության յեկարկեայ Ամնյա Յերամյա նիւ Յեղսայիւ գործից հեռացնելու համար:

Նոյեմբերի 29-ը

Դաշնակների ժամանակ Յերեանը յեւ ամբողջ Հայաստանը վատ որեր եյին ապրում:

Ալան-թալանը, սովը քայքայել եյին յերկիրը. փողոցներով անկարելի յեր անցնել: Ամեն մի անկյունում վտանգ եր սպառնում:

Դա բուրժուական Հայաստանն եր, դաշնակների Հայաստանը:

Բանվորներն ու գյուղացիներն ապստամբեցին: Կարմիր բանակը Հայաստանը մաքրեց խմբապետներից ու բուրժուաներից:

Հայաստանը խորհրդային դարձավ:

Խորհրդային Ադրբեջանը, Վրաստանը յեւ Հայաստանը միացան և Փեղերացիա կազմեցին:

Հայաստանում սկսվեց շինարար աշխատանք:

Կառուցվում են ջրանցքներ, հիդրոէլեկտրակայաններ, գործարաններ: Գյուղացիները կոլտնտեսություններ, արտելներ են հիմնում: Սկսվում ե նոր կյանք: Սոցիալիզմ են կառուցում:

Դա նոր Հայաստանն ե. Խորհրդային Հայաստանը, յեղբայրացած մյուս հանրապետությունների հետ:

Յու, յի

Կայսարական խորհրդայնացու մը
յեղավ 1920 թվի Նոյեմբերի 29-ին:

Կարմիր բանակի մուտքը Յերեվան

Առավոտյան ժամը յոթին, յերբ լույսը նոր եր բացվել, Պարույրը յեկավ մեզ մոտ:

Յերբեք յես նրան այդպես այլայլած չեյի տեսել: Արդյոք բան ե պատահել: Նա թեև գույնը գցել եր, բայց տխրության նշույլ չկար յերեսին: Նայեց չորս կողմը, մոտեցավ յեւ ականջիս ասաց.

— Աչքդ լույս, շուտով մերոնք գալու յեն:

— Վսրտեղից իմացար,—հարցրի յես:

Դարձի ծառայողներից իմացա. Դեռ ժարդու շատես. նույնիսկ քույր Յեսթերին եր: Լսող-նայող չկա:

Չե,—մի վախենա: Հանգիստ գործիդ յեղիր:

Պարույրը գնաց:

Չանցավ յոթ որ, յերբ յեկան մերոնք:

Կարմիր դրոշակները ծածանվում եյին Յերեվանում: Բանվորներն ու գյուղացիներն ուրախությամբ գիմով լում եյին Կարմիր բանակին:

ույ, յի

Ֆիզկուլտուրա

Սաֆարի առավոտները
շուտ եր վեր կենում: Ընկեր-
ները նկատել եյին այդ:

— Սաֆար, այդքան շուտ,
առավոտներն ուր ես գնում,

— Հարցրին մի որ նրանք
Սաֆարին:

— Ֆիզկուլտ խմբակի ան-

դամ եմ,—պատասխանեց նա—գնում եմ խոր-
առժառի ակումբ: Այնտեղ մի ժամ պարապում ենք
ֆիզկուլտուրայով:

— Ի՞նչպիսի վարժություններ եք անում.—
հարցրեց նրան Ֆրիդոնը:

— Կես ժամ ֆիզիկական վարժություններ, կես
ժամ խաղեր—ֆուտբոլ, թուիչքներ, սառը շուր,
կես ժամ ել ռազմական պարապմունք:

— Մեզ ել չե՞ն գրի, վոր գանք:

— Ի՞նչու չե. բայց ավելի լավ կլինի մեր կո-
լեկտիվին կից կազմենք մի խմբակ:

Վորոշեցին հարցը գնել կոլեկտիվի ժողովին:

Ֆ ֆ

Ֆիզկուլտուրան ամրապնդում և մարդու
մարմինը: Ֆիզկուլտուրան անհրաժեշտ և
բոլոր բանավորներին և գյուղացիներին:

ԱՅԲԲԵՆ

Աա,	Բբ,	Գգ,	Դդ,	Եե,	Զզ,	Ըը,	Թթ,
Փժ,	Իի,	Լլ,	Խխ,	Ծծ,	Կկ,	Հհ,	Ձձ,
Ղղ,	Ճճ,	Մմ,	Յյ,	Նն,	Շշ,	Ռռ,	Զշ,
Պպ,	Ջճ,	Ռռ,	Սս,	Վվ,	Տտ,	Րր,	Ցց,
	Փփ,	Բբ,	Ֆֆ,	Ռռռռ,	և		

Նա Բբ Գգ Դդ Եե Զզ Շշ
Թթ Ժժ Իի Լլ Խխ Ծծ Կկ
Հհ Զշ Ղղ Ճճ Մմ Յյ Նն
Շշ Ռռ Զշ Պպ Զզ Ռռ Նա
Վվ Մպ Ռր Յյ Կկ Բբ Գգ

12345678910

ԹՎԵՐ

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
10, 20, 30 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100.
I, II, III, IV, V, VI VII, VIII, IX, X, XI, XII.

U	U	w	w	w	f	f
f	f	q	q	q	q	q
q	e	e	e	e	e	q
q	q	r	r	ſ	ſ	ſ
ſ	ſ	ſ	h	h	h	L
L	L	h	h	h	ſ	ſ
ſ	h	h	h	z	z	z
z	Δ	Δ	q	q	ſ	Δ
Δ	ſ	ſ	ſ	ſ	ſ	ſ
ſ	J	J	J	ſ	ſ	ſ
ſ	ſ	ſ	z	z	ſ	ſ

n	n	n	2	z	z	Q
u	u	Q	2	R	n	U
U	u	u	u	4	4	4
S	S	u	u	u	P	P
P	P	S	g	g	Φ	φ
φ	Φ	P	P	Φ	Φ	Φ
	~	~	^	z	z	z
•	•	•	,	,	,	,
1	1	1	2	2	3	3
4	4	5	5	6	6	7
7	8	8	9	9	0	0

ԱՆԻՎԻ ՅԵՐԳԻ

Շողիդ ու շունչս
իրար են ձուլվում,
անիվ իմ, դարձիր:

Դեռ նոր կոշտացած
իմ բազուկները
քեզ հետ են կապված,
անիվ իմ, դարձիր:

Կարծես թե կյանքում
յերկուսս եսպես
մեկտեղ ենք ծնվել,
անիվ իմ, դարձիր:

Անսանձ ու անզուսպ
սիր կա մեր սրտում,
իրար ենք սիրում,
անիվ իմ, դարձիր:

Կյանքի փոթորկում
իրար մենք գտանք
ու չենք բաժանվի,
անիվ իմ, դարձիր:

Շողիդ ու շունչս
իրար են ձուլվում,
անիվ իմ, դարձիր:

ՀԱՐՑԵՐ

— Այս փոքր նոր բանփորի բերանից և թե հին. վեր խոսքերից ե
երևում:

ԲՆՈՒՆԵՐ

ծուլվել—հալվելով միասնալ:
բազուկ—թև, ձեռք:

անսանձ—վոր սանձել չի կա-
րելի:

ԲԱՄԲԱԿԱՋՏԻՉ ԳՈՐԾԱՐԱՆԵՐ

Անցանք բակով և մասնք գործարանը:
Դա մի յերկար սրահ եր: Իրար կողքի շարված եյին մե-
քենաները:

— Սրանք չրի մեքենաներն են, —ասաց մեզ ուղեկցող
բանփորը:—Այս մեքենան բամբակը զտում ե: Փափուկ բամ-
ձուկը ջուկ ե տեղափորվում, հունդը՝ ջուկ:

Բանփորը բացեց մեքենայի խուփը: Ներս նայեցինք:
Բամբակի սպիտակ քուլաները դարսվում եյին իրար վրա,
անցնում խողովակով մի այլ բաժանմունք: Իսկ հունդը մի
այլ խողովակով թափվում եր ներքևի հարկը:

Գնացինք մամլելու բաժինը: Բամբակը հոսելով դարս-
վում եր մի յերկաթե արկղի մեջ: Ապա մի ծանր մամուլ
իջնում եր, սեղմում բամբակը, կապում ու մի կողմ նե-
տում:

Կապված հակերը դուրս եյին բերում և դարսում տախ-
տակամածի վրա:

Յերկաթուղին հենց կողքովն եր անցնում:

— Այստեղից հակերը դարսում ենք վագոններում և
ուղարկում Լենինական, Մոսկվա, —ասաց մեր ուղեկցը:

Իսկ հունդի մի մասը տալիս ենք գյուղացիներին իբրև
սերմացու, մյուս մասն ել հանձնում «Ձեթ-ոճառ» գործա-
րանին:

ԲԱՌԵՐ

բամբակազտիչ — բամբակ զտող,
մաքբող,
սրահ—դահլիճ, մեծ սենյակ,
ուղեկցող—միասին գնացող և
ճանապարհ ցույց տվող,
մամլել—ճղմել, սեղմել:

մամուլ—ճղմող մեքենա,
արկղ—սնդուկ,
հակ—մեծ կապոց, տլուկ,
տախտակամած—տախտակե հա-
տակ ունեցող տարա-
ծու թյուն:

ԱՌԱՋԱԿՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Բանփոր նկարագրիլ ձեր գործարանը կամ տեսածդ մի ուրիշ գոր-
ծարան:

2. Տեսրումդ արտագրիլ և ավելացրու՝
«յե» —ով սկսվող բառեր. ինչպես՝ յերկար, յերկաթ...
«յու» ունեցող բառեր. ինչպես՝ յուրաքանչյուր, հյուր...
«յա» ունեցող բառեր. ինչպես, սենյակ, Հյուսիսան...

3. Առաջին հստակածից արտագրիլ այն խոսքերը, վորոնց մեջ կան
լերկձայն ունեցող բառեր:

1. Յերկմայն են կոչվում՝ ալ, ուլ, ոլ, ել, լա, լու, յո, լե,
լի, լը:
2. Մի վերջակետից մինչև մյուս վերջակետը չեղած բառերը կազ-
մում են մի խոսք:

ՈՐ ԱՂԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ

Արևն ելավ մեր դեմի սարեն,
դեմի սարի սուր կատարեն.
— Նոր շենքերին հազար բարև,
հազար բարև, հազար արև:
Տես, պատերը բոց են առել,
խաղ ե անում արևն այնտեղ:
Պայծառ մնա արևի պես.
արևի պես, բարևի պես,
մեր շինարար քարերի պես,
յերկրի բարձր սարերի պես:
Հին պատերը մեկ-մեկ բանդենք.
Թող արևը խաղա այնտեղ:
Արևը մայր մտավ արդեն,
Թափեց կարմիր-կարմիր վարդեր,
կարմիր վարդեր վառ-վառ ներկով.
Դե, դեպի տուն երթանք յերգով:
Իսկ պատերը վոնց վոր խոսուն,
լուսնյակի տակ ինչ են ասում...

ՀԱՐՑԵՐ

— Ինչպես ե բանվորների վերաբերմունքը գեպի իրենց աշխատանքը:
Վերջին 20 շաբաթն ե վերաբերում աշխատանքին:
— Ինչպես եր բանվորների վերաբերմունքը գեպի աշխատանքը հե-
ղափոխությունից առաջ: Ինչու:

ԱՌԱՋԱՂԻՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արտագրիչ մինչև 20 թիվը ե անցած թվերը բառերով շարունակի՛ր
գրել (10—20 ի նման).

մեկ	տասնմեկ	21	31
չերկու	տասներկու	22	42
չերեք	տասներեք	23	53
չորս	տասնչորս	24	64
հինգ	տասնհինգ	25	75
վեց	տասնվեց	26	86
յոթ	տասնյոթ	27	96 (ինսուն)
ութ	տասնութ	28	97
ինը	տասնինը	29	102
տաս	քսան	30	(յիսուսն)

Արտագրիչ հետևյալ բառերը—
առաջին Վեցերորդ
չերկուրդ չորսերորդ
չերորդ ութերորդ
չորրորդ իններորդ
հինգերորդ տասներորդ
ե շարունակի՛ր մինչև քսաներորդ:

ՅԵՐԵԿ, ԱՅՈՐ ՅԵՎ ՎԱՂԸ

Կանգնած ե այստեղ մի յեկեղեցի,
այնտեղ ձորի մեջ խարխուլ մի ջաղաց,
իսկ հեռու, դաշտում, սեահողի մեջ
ճանչում ե հին արորը կամաց:

Կանգնած ե այստեղ մի յեկեղեցի,
կարմիր դրոշակը գլխին փողփողում.
ձորում դրդում մի ելեկտրագաց,
յերկխոփ արակտորը լերգում ե դաշտում:

Վաղը չի լինի այդ յեկեղեցին,
այնտեղ կկանգնի բարձրաբերձ մի շենք.
ձորում կորոտա հսկա հիդրոշեն,
այս անցածները հազիվ թե հիշենք:

Բ Ա Ռ Ե Ր

փողփողալ— ծածանվել.
յերկխոփ— լերկու խոփ ունեցող.
բարձրաբերձ— բարձր, բարձրացող.
հիդրոշեն— ջրալին կալան, կառուցվածք:

ՅԵՐԿԱԹԵ ՉԻՆԻ ԴՈՐԺԱՐԱՆ

Ով չի լսել «Կարմիր պուտիլովեց» գործարանի մասին,
վորը ձիեր ե պատրաստում: Այդ ձիերը խոտ ու զարի չեն
ուտում, շուտով ուժից չեն ընկնում:

Այդ ձիերը տրակտորներն են, վորոնցից ամեն մեկը
5.6 ձիու ուժ ունի:

«Պուտիլով»-ից ամեն մի ժամ մի նոր տրակտոր ե դուրս
գալիս: Բայց նախ քան տրակտորը «դուրս գրելը» ստուգում
են՝ թե ինչպես ե շարժվում տրակտորը, ինչպես ե աշխա-
տում մեքենան. ապա համարակալում են ու «դուրս գրում»:

Իհարկե մեծ ջանք եր հարկավոր այդ գործը կազմա-
կերպելու համար. Վեց-յոթ տարի առաջ, լերը սեփական
տրակտորներ ունենալու հարցը զրվեց, բանվորները չէին
պատկերացնում այդ աշխատանքը: Բերին ամերիկական
«Փորձոն» տրակտորը, բանդեցին, ուսումնասիրեցին, գծա-
գրեցին, շատ ու շատ փոփոխությունների յենթարկեցին,
մինչև վոր հարմարեցրին մեր դաշտերում աշխատելու հա-
մար: Տրակտորի մասերը տվին գանազան գործարանների,

փնտրեցին հմուտ վարպետներ, պողպատի հարմար տեսակներ: Վերջում հավաքեցին այդ մասերը, միացրին, մեջ բենզին ածեցին, շոֆերը նստեց իր տեղը և խորհրդային առաջին տրակտորն սկսեց պտույտ գալ գործարանի բակում: Ցնծաց «Կարմիր պուտիլովեցը», հրճվեցին բանվորները և տրակտորը կոչվեց գործարանի անունով:

Բանվորները կատարեցին իրենց խոստումը—ցույց տալ կապիտալիստական յերկրներին, վոր խորհուրդները կարող են սեփական մեքենաներ շինել:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԿՈՄԲԵՆՆԸ

Ռուսաստանում, Վոլգա գետի ափին, Սարատով քաղաքում կառուցվում է մի հսկա գործարան: Այս գործարանը պատրաստ է լինելու 1931 թվի մայիսի 1-ին և տարեկան արտադրելու յե 15.000 կոմբայն և 10 հազար բարդ կառուցվածքի սերմապտիչ:

Սարատովի գործարանի կոմբայնը իր կառուցվածքով տարբերվելու յե ամերիկական կոմբայնից: Խորհրդային կոմբայնն ավելի փոքր է լինելու, ավելի արագաշարժ: Ամերիկական կոմբայնը կշռում է 5 տոնն (մոտ 300 փութ), իսկ մեր կոմբայնը կշռելու յե 3¹/₂ տոնն (մոտ 200 փութ): Սա նշանակում է մեր կոմբայնի վրա ավելի բիշ նյութ է ծախսվելու և յեթե ամերիկական կոմբայնն արժե 4500 ռուբլի, մեր կոմբայնն արժենալու յե մոտ յ'րկու անգամ պակաս—2500 ռուբլի:

Չնայած այս տարբերություններին, խորհրդային կոմբայնն իր աշխատանքով հետ չի մնա ամերիկականից. յերկու կոմբայններն ել մի սեպոնի ընթաց ում կարող են հրնձել, կախել 300 հեկտար ցանք:

Բացի կոմբայններից, Սարատովի գործարանն արտադրելու յե նաև բարդ կառուցվածքի սերմապտիչներ, փորոնք կարող են բամեղ, սերմը գտել և ախտահանել ու ջվախները լցնել: Այդպիսի սերմապտիչներ պատրաստում են, միայն Գերմանիայում և մի տարուց հետո կպատրաստվեն նաև մեզ մոտ—Սարատովի գործարանում:

Այս սերմապտիչները պիտի գնան կոմբայնները յետևից և յերկու մեքենան միասին ընդարձակ արտերը պիտի հնձեն:

կախեն, քամեն, գտեն, ախտահանեն ու պատրաստ ցորենը լցնեն ջվախները:

Սարատովի հսկա գործարանի հիմքը դրվել է 1930 թ. մայիսի 1-ին: Սակայն աշխատանքներն այնպիսի արագ թափով են առաջ գնում, վոր ճիշտ վորոշված ժամանակին—1931 թվի մայիսի 1-ին գործարանը կսկի աշխատել:

Սարատովի գործարանը աշխարհի ամենախոշոր գործարաններից մեկն է լինելու: Նա բռնելու յե 200 հեկտար տարածություն, ունենալու յե իր բազմաթիվ մասերը, բաժանմունքները, բանվորական ավանը—մի ամբողջ սոցիալիստական քաղաք, վորն ունենալու յե իր ակումբ-թատրոնը, գործարան-խոհանոցը, որական 8000 ճաշով, իր խանութները, բաղնիքը, լվացատունը և այլն և այլն:

1930 թվի մայիսի 1-ին, հենց վոր հանդիսավոր կերպով հիմք դրվեց գործարանին, անմիջապես սկսվեց նաև շինարարական աշխատանքը: Այժմ արդեն կառուցվել են մի շարք շենքեր, բանվորական բարակներ և այլն, իսկ գործարանի շենքերի կառուցումն առաջ է գնում արագ թափով: Այսպես է բայլչիկյան շինարարության թափը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

կառուցվածք—շինվածք.

ավան քաղաքամաս.

բարակ—ժամանակավոր շենք:

ՏԵՔՍՏԻԼ ՓԼԱՆԻԿՈՒՄ

Տեքստիլ ֆաբրիկում մինչև իրիկուն բանում ենք մեկտեղ յես ու նա. բրտնում ենք մեկտեղ, շարժվում ձրնիբուն, վորպես նոր, աշխուժ մեքենա:

Անցնում է որը խինդ ու ծիծաղով. որն արևոտ ու ժպտուն. մեքենայի մոտ ուրախ, ծիծաղկոտ նրա աչքերն են վառ ժպտում:

Սիրում եմ նրան վորպես սրտակից, այդպես է սիրում նա յել ինձ. մենք իրար ընկեր, մենք իրար մոտիկ—աշխատանքի բանակից:

Տեքստիլ ֆաբրիկում մինչև իրիկուն
բանում ենք մեկտեղ յես ու նա.
բրանում ենք մեկտեղ, շարժվում որնիրուն,
փորպես նոր, աշխուժ մեքենա:

ՀԱՐՑԵՐ

- Ի՞նչ արամադրություն է իշխում այս վոտանավորի մեջ (ուրմի, թե տխուր, վողկորված, թե ընկճված).
— Հեղափոխությունից առաջ ե՞րբված այս վոտանավորը, թե հետո:
— «Խինդ ու ծիծաղով» կանցներ բանվորի որը հեղափոխությունից առաջ: Ի՞նչու:

ԲԱՌԵՐ

- տեքստիլ ֆաբրիկ—մանածագործարան, անկվածաբան.
որնիրուն—ամբողջ որը.
աշխուժ—կայտառ, զվարթ, ժիր.
խինդ—ուրախություն.
ընկճված—հուսահատությունից.
նից թուլացած:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչև հիմա անցած հողվածներում քեզ պատահած դժվար հասկանալի բաներից կողմիք բառարան:

ԲԱՌԱՐԱՆ ԿԱԶՄԵԼԻՍ ՊԵՏՔ Ե՝

1. Բաները դասավորել այբբենական կարգով:
2. Նախ զրել անձանոթ բաները, հետո նրանց դիմացը՝ բացատրությունները (ինչպես գրքումն է արված):

Յիրեսանի կաշիգործարանի գործարկային
նույն գործարանի բանվոր Ա. Մուշյանից
Պիմում

Յանդրում իմ ինչ ընդունի կաշիգործ
նիքի արտադրության շարժիր:

Միտքյան կանոնադրությունն ինչ
ծանոթ է:

Նիքկաշապնում իմ կաշրան եսպա
թիրք:

Ա. Մուշյան
1929 թ. 20/1 Յիրեսան:

ՏԵԿՍՏԻԼԻ ԻՆԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Ի՞նչում են... Ի՞նչում են գնացքից հարյուրներն ու բռնում փոշոտ խճուղին: Մոտ է, շուտով հասնում են:

Կոմսոմոլի շրջկոմի քարտուղարի մոտ շատ մարդիկ կան, վորոնց գեմքերն արևառ են ու ձեռքերը կոշտացած:

— Բերքն այնքան շատ է, վոր չեթե չերկու հարյուր հոգի չել տաս, չե չեմ ասի,—դիմում է քարտուղարին կոմունալի նախագահը:

— Այդ չափ ել մեզ հազիվ բավականացնի,—ավելացնում են մյուսները: Նրանք պահանջում են, նրանք սպասում են բանուժի. իսկ բերքն սպասում է բոլորին:

Անցնում է մեկ ժամ: Գյուղում այլևս չեն չերևում «կապոցավորները»: Յերիտասարդ «կապոցավորների» ջոկատները ցրվեցին շրջանի գյուղերը: Դաշտերը ժպտացին: Ժպտաց բերքը, ժպտացին նաև յերիտասարդ ջոկատները:

Աշխատանքը յեռում է, բամբակի դաշտերում: Քրտնաթուր ջոկատներն առաջ են ընթանում, իսկ հետևում մնում են ծղնոտներ, բամբակի չորացած ճյուղեր:

Ի՞նչ կարող է դիմանալ աշխատանքային այդ զրոհի դեմ:

Շուգ է: Քրտինքը համատարած է, բայց ի՞նչ նշանակություն ունի:

Կոմյերիտուհի Նմման մրցման է գուրս յեկել գետի ալիքների հետ: Չէ՞ վոր ամեն ինչ մոռացվում է, յերք գրնգում է գաշտում կոմյերիտական շարքի յերգը:

«Բամբակը բարին ա

Ցորենը կալին ա

Կուլակի վաղեն թամմել ա,

Կոլխոզի տարին ա»...

Իսկ շարքի մյուս կողմում «Ինտերնացիոնալ» տրակտորը լարել է իր յերկաթյա յերգը:

Աչքդ ալգինների վերջը չի տեսնում: Կոլտնտեսության այգում յեռում է աշխատանքը:

— Քաղաքի ընկերներն են, ոգնում են մեզ: Չէ՞ վոր մեզ համար ել է, իրենց համար ել:

— Աշխատանքը բաժանված է. յուրաքանչյուր մարդը պետք է գնա մի թմբի վրայով և հավաքի այդ թմբի բերքը:

Բանվոր Ղազուն և ուսանող Արտաշը սոցմըցման են դուրս յեկել. ով շուտ կվերջացնի թուժքը: Աշխատում են...

Ուսանողը քրտնել է, հանգստանալ է ուզում: Բայց բանվոր Ղազուն սլանում է: Ուսանողն իր «կաթին կեր չի անում», նա յեկ է ընթանում:

Պայքարը բամբակի հետ դեռ չի վերջացել: Յերկարատե ընդմիջում է: Նրանք առավոտյան ծեփն նորից գրոհի յեն դուրս գալու:

Այս անգամ Կոմունայի դաշտերում: Սկսել են և պետք է հազթանակեն: Չե՞ վոր սպիտակ «վոսկին» շատ է պետք խորհրդային իլիկներին:

ԻՄ ՄԱՋԻՆԸ

Յերբ լույսն է միշտ բացվում պոծառ մոտդ եմ գալիս, իմ մաշին.

Շոգու հեկքիդ անուշ ու վառ

Յերգս եմ խառնում, իմ մաշին...

Յես լարում եմ բազուկ ու կամք,

Հարվածային, իմ մաշին

Վոր լինի հալթ յերկաթի վազը

Մեր յերկրում, իմ մաշին...

Քո յերգերում սիրտս է խոսում

Արևակամ իմ մաշին.

Մենք գործում ենք, կռում, կոփում

Հսկա շենքեր, իմ մաշին...

Յես լարում եմ բազուկ ու կամք

Հարվածային իմ մաշին,

Հաղթանակի լուսե ճամբին

Դարձիր, դարձիր, իմ մաշին...

Բ Ա Ռ Ե Ր

Հաղթ — հաղթական, ուժեղ:

ԲԱՆՎՈՐՈՒՆԻ ՅԵՐԳԻ

Կարի, կարի, իմ մեքենա
Կարի արագ, անդադրում,
Կտորները ձևած-պատրաստ
Ախտեղ քեզ են սպասում

Յերևում է, շատ ես հոգնել.
Անդուլ, անվերջ դառնալուց,
Բայց իմացիր, վոր մեր յերկրում,
Աշխատողն է լուկ ապրում:

Մեր արտելը մի մարդու պես,
Աշխատում է հե ի հե,
Ջան, մեքենա, հասկանում ես,
Ի՞նչ լավ բան է կուլեկալի:

Կարի, կարի, իմ մեքենա,
Կարի պես-պես զգեստներ
«Մորու մանկան» բանկոսպը մեր,
Վոր վաճառի մեր գործեր

Դե, շուտ կարի, իմ մեքենա
Մանր, ինամքով ու սիրուն
Աշխատանքի վորակը մեր,
Քարձրացնել ենք մենք ուզում

Են առաջ եր, վոր կինն անբան,
Ուղեղը խոր քնի մեջ,
Անցնում ելին որերն իզուր՝
Փակված տան չորս պատի մեջ:

Խորհրդային յերկրում կարմիր
Կինն ազատ է, աշխատող,
Աշխատանքը թեև ծանր է,
Բայց տանում է նա սիրով:

Կարի, կարի իմ մեքենա,
Կարի շտապ, անդադրում,
Մի դանդաղի, մի ծուլանա,
Դործը քեզ է սպասում:

ԲԱԳՈՒՆ

Բազվում որն արևոտ է ու փոշոտ: Հին Բագուն մռայլ է ու գորշ՝ Նորը՝ պայծառ ու հաղթական: Անա հնի բեկորները — խանի պալատը, կույսի աշտարակը, քառացած հարցականի նման ծովափին ցցված

Յենում է նոր Բագուն: Բանվորական սպիտակափայլ ավանները՝ հարթ ու կոկիկ՝ տարածվե ևն քաղաքի շուրջը: Արմենիքենգը Շառումյանի անվան հսկայական քաղաքի յե վերածվում: Նորավառուց հսկայական տներ: Սպիտակ թաղամասեր: Անա ինքը Շառումյանն է ղեկավարում վիթխարի շինարարությունը:

Լաախնատառ ցուցանակները քեզ ուղիղում են մղկիթի ու «ալլահի» Արևելքից ու շարտում Յեվրոպա: Ցուցանակների լատինատառ «գարդարանքն» է ծավալվել փող Քաղաքում:

Ելեկտրական յերկաթուղին սլանում է մրկված դաշտերով: Նա սերտ կապով կապել է նավթաքաղաքները բուն քաղաքին, և նրա ուղիների յերկաթնոթ յերկանիվ սալերն իրենց վերջին որերն են ճոնչում: Բարձրանիվ սալեր:

Վիշկանների ու ծխնելուզների գորշ աշխարհը տարածվել է Բագվի չորս կողմը:

Մատիկում վիշկանների անտառը, հեռվում վիշկանների անտառը: Ապա ծխնելուզների վեհ սլացքը քաղաքի խաչտարդեա Փոնթ վրա, Վիթխարի նավթամբարները շուրջապար են բռնել վիշկանների այս աշխարհում, վիշկանների շուրջը, Սև քաղաքում:

գորշ—հողի գույն.
վերածվել—գառնալ.
արմենիքենդ—Բագվի բանվորական թաղ.
լատինատառ—լատիներեն տառերը (արաբականի փոխարեն)
մրկված այգի, խանձված.
խայտարդետ—գույնգույն.

Ո Ւ Ր Ա Ն Ո Ւ Մ

1

Ուրախում գործարանների գեպի յերկինք բարձրացած ծխնելույզները ճիշտ և ճիշտ անտառի տեսք ունեն։ Մոտակա բարձրությունից գեպի ցած նայելիս այդ ամենը այնքան պարզ են յերևում, վոր կարծես ամբողջ գործարանը ափից մեջ լինի։

Ցերեկը գործարանը ծածկված և խողովակներից բուլա քուլա գուրս ժայթքած ծխի ու զոլորշու քողով, իսկ գիշերը պատած և բոսորային ուժեղ լույսով, վոր կարծես ամբողջ գործարանը բոցավառված լինի։

Հանքերի և գործարանների նախկին շահամուղ ու ապրկար տերերը բանվորների բնակարանների մասին յերբեք չեն հոգացել. բանվորներն ստիպված են յեղել իրենք իրենց բնակարանի մասին մտածել ու հոգալ մի փոքրիկ խրճիթ կամ հյուղ շինել ու պատրաստարկել։ Սա ինչ պատճառը, վոր այս գործարանը իր խրճիթներով և հյուղերով գյուղի ին նման։

2

Անցյալներում շատ վատ էր Ուրալի բնակիչների զբոսը յուր շրջանից, կապում էին գործարանին և ստիպում էին աշխատել։ Շատերը փորձեցին փախչել, բայց իզուր—բոլոր տեղերը պահապան էին դրել ու ճանապարհները փակել։

Գործարանի կյանքն ու աշխատանքի պայմաններն այնքան ծանր էին, վոր բանվորութան անբավականության ու արտոնչների առիթ էին ծառայում, դրա համար էլ նրանք մարդ ուղարկեցին Պուգաչովի մոտ և ցանկություն հայտնեցին մասնակցել նրա ապստամբության և կռվել մինչև վերջ։

Իսկ այժմ Ուրալում ուրիշ կյանք է։

Ուրալն ամեն ուր խորհրդային իշխանությունը մեծ բռնակալութամբ չուզուն և տալիս, իսկ չուզունից մենք յերկաթ և ամուր պողպատ ենք պատրաստում։ Ուրալն իր հանքային հարստությամբ ներով խիստ ոգտակար և ամբողջ Խորհրդային Միությանը։ Այլևս նա առաջվա նման հարուստ անբաններին չի կշտացնում, այլ աշխատավորներին։

Ուրալ—ՌՍՖՍՀ հանքերով շատ հարուստ մի շրջան.
Ժայթքել—գուրս լցվել, թափվել.
շահամուղ—շահով տարված.
ապրկար—անշնորհ, թույլ.
հյուղ—աղքատ տնակ.
Պուգաչով—ապստամբ գյուղացիների ղեկավար Ուրալում 17-րդ դարում։

ԹՈՒՐԻՍԻԻԸ

1930 թ. մայիսի 1-ին բացվեց Թուրքսիբի յերկաթուղին։ Թուրքսիբը մեր հնգամյակի ամենախոշոր նվաճումներից մեկն է։ Նրա յերկաթուղունը 1442 կիլոմետր է։ Այդ յերկաթուղին միացնում և հարավը—Թուրքեստանը հյուսիսի՝ Սիբիրի հետ։

Թուրքսիբի ամբողջ աշխատանքները, նույնիսկ Իրտիշ գետի հսկայական կամուրջը կառուցվել և հարվածալին կերպով, ժամանակից շուտ։

Թուրքսիբը անցնում և կազակստանով։ Կազակստանը շատ մեծ տափաստան է, վոր սկսվում և համարյա Վոլգայի ափերից, սահմանակցում Սիբիրին, տարածվում մինչև Չինաստան։ Մանջուրիայի սահմանները։

Կիրգիզները ցարական իշխանության մամանակ շատ ճնշված են լեղել։ Նրանցից խել են ամենալավ հողերը, ավել Ռուսաստանից յեկած գյուղացիներին։ Կիրգիզներն ստիպված իրենց անասունների հետ թափառել են անձայր տափաստանում։

Այժմ Կազակստանը Խոր. Միության մեջ անասուններով ամենահարուստ հարավատյան թյունն է։

Կազակստանը լավ ճանապարհներ մինչև այժմ չի ունեցել և այդ պատճառով շատ փոքր թյուն չի ունեցել զարգանալու։

Մինչև Թուրքսիբը Կազակստանում ճանապարհորդում էին ձիով, ուղներով։ Նրանց փոխարեն այժմ կգործի Թուրքսիբը։

Կիրգիզների ժողովրդական յերգիչներ յերգում են՝

«Շուտով կկերածնվի տափաստանը։

Ել տառակ չի բուսնի։

Շատ քարե քաղաքներ ու գործարաններ կ'ստանան
եւ ուղտն ու ձին պետք չեն զաւ:

Յերկաթե նժույգը, վոր սպիտակ ուղտից արագավալ է,
կվազե չերկաթե ճանապարհով,
շուտով կվերածնվի տափաստան:

Թուրքսիբը կփոխի կազակստանի, Թուրքեստանի անտեսական
կլանքը: Յերկաթգծի կողքին կազակերսկովում են խոշոր խորհրդա-
լին և կոլեկտիւ տնտեսութիւններ:

Հյուսիսը տալու յե հարաւին հացահատիկ, անտառանյութ, մոր-
թի, քարածուխ: Հարաւը տալու յե Խորհ. Միութեանը լավ տեսա-
կի բամբակ, բուրգ: Տասնյակ հազար նոր աշխատավորներ լծվելու
լին սոցիալիստական շինարարութեան մեծ աշխատանքին:

Բ Ա Ռ Ե Ր

Խմբում - հաղթանակով ձեռք բերած բան:

տախտատան - ընդարձակ դաշտափայլ (մեծ մասամբ անբերրի, անպտուղ
տաւտակ - փուլ:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

1. Քարտեզի վրա ցույց տվեք կազակստանը:
2. Գտեք Թուրքեստանն ու Սիբիրը միացնող չերկաթուղին:
3. Հետաքրքրվեցեք բամբակի արդյունաբերութեամբ, Խորհրդ. Միութեան վոր մասերում և ինչքան բամբակ է արտադրվում:
4. Ծանոթացեք բամբակի մշակման պլանին Հայաստանում:

ՀԱՆՔԵՐՈՒՄ

Շաշում է շշակը, ընկեր,
Վերկայց նոր թափով գործենք.
Այս հատու քունդներով մեր՝
Հեռների արգանդը կըծենք:

Յեկել են որերը տեմպոս,
Որերը՝ թափի ու կամքի,
Մտել են հանքերը մրտա
Ու հնչում՝ զարկիւր զարկիւր:

Ու վորքան թափով զարկենք
Քրտինքը հորդառատ հոսի,
Անքան համարձակ կըրգենք
Հնգամյա պլանի մասին:

Իե, զարկենք ենտու զիատու ընկեր՝
— Սուզվենք հանքերը խորունկ,
Թող քրտնեն բրոնզե դեմքեր,
Թող շարժվեն մկաններն աննկուն:

Բ Ա Ռ Ե Ր

հատու — կարուկ:

տեմպ — շարժման արագ թափ:

հորդառատ — առատ հոսող:

ենտու զիատու — վոգեւորված աշխատող:

նվիրված (աշխատանքին):

բրոնզ — մետաղ է:

աննկուն — առանց ընկճվելու, հաստատուն:

Բ Բ Ի Գ Ե Գ Ի Ր

Փախուր դեմքիդ տղա,
արյունդ հորդուն է յեռուն
Հոսում է ճակտիդ վրա
Քրտինքդ առու — առու:

Քշտել ես թեվերդ վեր
Բանում ես հեվ ու հեվքով,
Սրտումդ հույզեր ու սեր
Վառել ես բորբ շողերով:

Պրկել ես ուժ ու մկան,
Ջարկում ես հատու զարկեր.
Քո զարկին վաճեց դիմանան
կառուցման թեթև ճեղքեր:

Արևի տապը ունես
Քո վճիտ բիւ աչքերում,
Ու շողու թափը ունես
շող-շողով կըծքիդ

«ԿԻՄ»-ում:

Դե՛, դարկիր ելի՛ր — ելի՛ր
Քո հզոր ծանր մուրճով,
Թող թափդ սիրտս բերկրի:
Վոր լերգեմ քեզ իմ գրչով:

ԲԱՌԵՐ

հորդել — առատ հոսել.
բորբ — վառ, թեժ, բորբոքված.
պրկել — լարել.
ծապ — տաքություն.
բիլ — լերկնագույն, բաց-կապույտ.
բերկրել — ուրախանալ.

ԼԵՆԻՆՅԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԸ

(Ընկ. Ս. Տեր-Գաբրիելյանի՝ խորհուրդների 7-րդ համագումարին սված
զեկուցումից)

Հայաստանի խորհուրդների 6-րդ համագումարն ամբողջ հնգա-
մյակի համար մեր ժողովրդական տնտեսության մեջ ներդրելիք
զուգարը նախատեսել է 268 միլիոն ռուբլի: Այդ գումարի ղեկավար
հնգամյակի անցած 2 տարում և ներկա տարվա ընթացքում մենք
արդեն ժողովրդական տնտեսության մեջ ներդրել ենք 254 միլիոն
ռուբլի:

Ընկ. Տեր-Գաբրիելյան

Յեթե մանր արդյունաբերության 1927-28 թվի արտադրանքն
ընդունենք 100 տոկոս, ապա 1928-29 թվի արտադրանքը կկազմի

157 տոկոս, այսինքն՝ աճում 57 տոկոսով, իսկ 1929-30 թվին՝
նախորդ տարվա հետ համեմատած՝ 147 տոկոս և ներկա 1931 թ.
1930 թվի հետ համեմատած՝ սպասում ենք 207 տոկոս: Մենք
գիտենք, ընկերներ, վոր կապիտալիստական աշխարհում արտա-
դրության աճում կարելի չե ունենալ վոչ ավելի քան 5—7 տո-
կոսով:

Խորհրդային Միության արդյունաբերության արտադրանքը
1931 թվին պետք է բարձրանա 45 տոկոսով, Անգլոպակասյան Ճե-
դերացիայի արտադրանքը՝ 66 տոկոսով, իսկ Հայաստանի արտա-
դրանքը՝ 107 տոկոսով: Դուք կհարցնեք, թե ինչո՞ւ Միության մեջ
աճումը 45 տոկոս է Ֆեդերացիայում՝ 66, իսկ Հայաստանում՝
107: Այդ, ընկերներ, մեր կուսակցության ազգային քաղաքակա-
նության արտադրությունն է: Դուք, ինչպես պիտե՞ք, ցարական
Ռուսաստանի որոշ հեռավոր ազգային շրջանները դատապարտված
էյին ծալրահեղ յետաձգություն: Հայաստանը հանդիսանում էր
առակ մի գաղութ: Մեր կուսակցության լենինյան ազգային քաղա-
քականությունը թելադրում է յետաձգաց շրջաններն առաջ մղել
ավելի խոշոր քայլերով: Յե՛վ Խորհրդային Հայաստանի սոցիալիս-
տական շինարարության պրակտիկան ցույց է տալիս, վոր այդ լե-
նինյան ազգային քաղաքականությունը տալիս է փալուն ար-
գունքներ:

ԲԱՌԵՐ

ներդրելի — մտցնելու, հատկացնելու. ծալրահեղ — վերջին աստիճանի.
արտադրանք — արդյունք, նյութա- պրակտիկա — փորձ, փորձն. աշխա-
կան հետևանք.
տանք:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 4 ՏԱՐՈՒՄ

Շարժիչ ուղեղ ու մկան,
ճույց տուր յեռանդ ու լարում,
Վոր կատարենք հաղթական
«Հնգամյակը չորս տարում»:

Այս փոխառությունը նպատակ է դրել տնտեսել աշխատավո-
րության ֆինանսական միջոցները և ծառայեցնել այն մեր ժողո-
վրդկաան տնտեսության վերակառուցման, լերկրի արագ ինդուս-
տրացման պահանջներին:

Փոխառությունը բաց է թողած տաս տարով: 500 միլիոնի
դարսառու հետ փոխանակվում են նախորդ՝ «Ինդուստրացման» և
«Գյուղատնտեսության տնտեսության ամրացման» փոխառությու-
նների պարտատոմսերով, իսկ 850 միլիոնի տոմսեր, տարածվել են
աշխատավորների մեջ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՀՆԴԱՄՅԱՆ ՊԼԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Մեր հնգամյա պլանը նպատակ է դրել սոցիալիստական ին-
դուստրացիայի լենինական մեթոդներով զարգացնել և մեծագույն արդյունաբերու-
թյունը, զարգացնել քիմիական արդյունաբերությունը, տեղական
շինանյութերի արտադրությունը և զարգացնել տեղական գյուղա-
տնտեսական հումքի վերամշակման ճյուղերը:

Սրանց համապատասխան մենք ունենք մեր արդյունաբերու-
թյան զարգացման հետևյալ պլանը:

Պղնձի արդյունաբերությունը լենինական է լրացուցիչ վե-
րակառուցման և ընդարձակման 20 միլիոն ուղարկել հիմնական ծախ-
սերի սահմաններում, փոքր հետևանքով պղնձի հանույթը 32-33
թվին կկազմի 8120 տոնն, հանդեպ 27-28 թվին 1972 տոննի:

Տանձուտում և Սիսիմադանում (Լուի-Փամբակում) մենք բա-
վական քանակությամբ հանքեր ունենք հողի տակ, փոքր կարիքը
մեծ է փող Միտթյան մեջ:

Մեր յերկրի ինդուստրացիայի իրադրության համար պահանջ-
վող չինականները թանգ են նստում և վնաս հասցնում արտա-
դրությանը, դրա համար էլ պլանում նախատեսվում է շինանյութ-
երի արտադրության ընդարձակումը և բարելավումը, որինակ՝
Արթիկի-տուֆի մշակումը, Ասիի պեմզայի ընդարձակումը, ցեմեն-
տի գործարանի կառուցումը Դավալում, գահի և կրի գործարան-
ների (Յերևանում և Դավալում) կառուցումը, Յերևանի փայտա-
մշակման գործարանը, Չանգեգուրի և Սե-քարի սղոցարանները,
Իջևանի ֆաների գործարանը, Իջևանի և Սե-քարի փայտամշակման
գործարանները, Փամբակի գրանիտի և մարմարի մշակման ֆաբրիկա-
ները, Յերևանի մարմարի ֆաբրիկան և Քոյազերանի բազալտ հա-
ված 13 միլիոն ուղարկել ավելի գումար:

Տեղական գյուղատնտեսական հումքի վերամշակման բնա-
գավառում պետք է ընդարձակվի Լենինականի տեքստիլ արդյունա-
բերությունը, բացվում մենք ոգտադրածելու լենինական բամբակի
նաբերության կարիքների համար: Տեքստիլի գործի համար հիմա-
կան ծախս է փորձված 20 միլիոն ուղարկել:

Պլանում կա նաև Լենինականի շաքարի գործարանի կառու-
ցումը մոտ 6 միլիոն ուղարկել ծախսով, Յերևանի և Աշտարակի կոն-

սերվի գործարանների կառուցումը և Նոր-Բայազետի ոսկայի (կրախ-
մալի) գավոդը:

Հին ճյուղերից պետք է վերակառուցման յենթարկվեն և ըն-
դարձակվեն գինի-սպիրտ-կոնյակի, պոլիգրաֆի, և մետաղի արդյու-
նաբերությունները, փորոնց համար պետք է խոշոր ծախսեր
արվեն:

Պլանում նախատեսված է ինքնաբերի իջեցում 26 տոկոսով,
ծախս գների իջեցում 25 տոկոսով և աշխատավարձի բարձրա-
ցում 40 տոկոսով:

Այս են ընդհանուր առմամբ արդյունաբերության պլանի հիմ-
նական մոմենտները: Պարզ է, փոքր աշխատի պլանի իրագործումը
կապված է դժվարությունների հետ: Մեր առաջ կիսնեն մի շարք
խոշորագույն, առաջին այս պլանը պետք է կիրառվի խորհրդային
իշխանության կողմից, ամբողջապես աջակցություն գտնելով բա-
ղաբի բանվորների և գյուղական չքավոր-միջակ մասսաների կող-
մից, ղեկավար ունենալով բացառիկ իշխան կուսակցությունը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

հումուլթ—հում, չմշակած հումք. պոլիգրաֆ—տպագրական գործի բո-
ֆաներա—կաղնի փայտից բարակ լոր ճյուղերը միացած ար-
տախտակ. տապրուկյան մեջ.
զրանիտ, բազալտ, մարմար—հանքեր:

ԳՅՈՒՂԸ ԿՈՆԵԿՏԻՎԱՑՄԱՆ ՀԱՆԱՄԱՐՆԻՆ

ՀՆԶՎՈՐԸ

Տխուր է զնգում գերանդին.
հասկերը շրշում են ուռ ես...
Ինչքան էլ լեռն յեռանդից՝
գերանդին արդեն անուժ է:

Յերբ ենտեղ հնձվոր մաշինան
շափափում է յախին յեռանդից,
շարտում է խորձերը շիւած,—
էլ ուր է զնգում գերանդին:

Ե՛յ, քոնն է հունձը, մաշինա,
տխուր է զնգում գերանդին:

մարդ—չալիր.

անուժ—ուժ չունեցող, թույլ.

հասկ—կուռթ.

յեռանդ—աշխուժ.

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

— Ինչպէս յե տխուր զնգում գերանդին:

— Հունձը հւնն է:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արտագրիւր այս չորս տողը:

Թերթալաճառը կանչում է. «վաղվա համար»,
Արովյանը կարկաչում է՝ վաղվա համար.
Քանի հազար վաղեր տեսար «Խորհրդային»,
Դու, վոր աճել ու աճում ես վաղվա համար:

Հիշիր արտագրուիլան կանոնները:

ԿՈՒՆԿՏԻՎ ԱՂԽԱՏԱՆՔ

Կոլեկտիվը իր արտերը հնձում եր: Հասկերը հետլով փռվում ելին:

Կոլեկտիվի նախագահ Ալեքսանը հագել եր իր հին բանվորա-
ան բլուզը: Յեռանդով ցած եր փռում հասկերը: Կոլեկտիվի ան
դաճանքն աշխուժով հնձում ելին:

Յերեխաներն ոգնում ելին նրանց: Հալրերը նայում ելին յե-
րեխաներին և ուրախանում:

— Ա.գրեք, յերեխեր: Ես ձեր հացն ե: Հողից վոսկի լենք
հնձում: Մեծ ու փոքր իրար ոգնենք:

Մտաիկ կալերից գալիս ելին կոլեկտիվի աշխատանքներին
նայելու:

— Ոհան, ասաց Պողոսն իր հարեանին, — տեսնում ես՝ կոլեկ-
տիվը ինչ մեծ ուժ է:

— Հա, Պողոս ապեր, — պատասխանեց Ոհանը. — մի ձեռքը ծափ
չի տա: Արի մենք ել մտնենք կոլեկտիվի մեջ:

— Մանենք, մանենք, — ձայնակցեցին մյուս գյուղացիները:

Կուլակ Պապուշը նոթերը կիտած նայում եր: Շրթունքները
կրծելով նա մտածում եր. «Վա՛նս եկել է, ինձ տարել»:

աշխուժով— ժիր, յեռանդով.

ձայնակցեցին— ձայն տվին:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

յես	հնձում	եմ	յես	հնձելու	յեմ
դու	հնձում	ես	դու	հնձելու	յես
նա	հնձում	ե	նա	հնձելու	յե
մենք	հնձում	ենք	մենք	հնձելու	յենք
դուք	հնձում	եք	դուք	հնձելու	յեք
նրանք	հնձում	են	նրանք	հնձելու	յեն

«Հնձել» բառի նմուշով կազմիր՝ յես զնում եմ, յես նայում եմ և ար-
տագրիր տեսարակիդ մեջ:
Ուշադրություն դարձրու թե վորտեղ ե գրվում՝ եմ, ես, ե և այլն
և վորտեղ՝ յեմ, յես, յե («յ» ե ավելանում):

ԿՈՒՆԿՏԻՎ ԹԵՐԳԸ

Արեն յելավ շողքը գցեց
հանդի վրա, Սոնա ջան.
հորձանք տվեց ու սվսվաց
վոսկի արտը շորշորան:

Ջրանցքն եկավ, արտը ջրեց—
արտը աճեց, անուշ ջան.
հասկը ելավ— հերկը ծածկեց
արտն հասել է, Սոնա ջան:

Քաղաքից տես-ինչ է բերել
կեպիավոր են տղեն.
մեր հանդերին խինդ է բերել
ու տրակտոր— են տղեն:

Թեկ քշտի, գնանք արտը
կոլեկտիվով հունձ անենք,
լիքն է յերգով ես իմ սիրտը,
են մաշինով հունձ անենք:

Արեն յելավ, արտը ծփաց,
քամին յերգեց շնկչական,
մեջ մաշինը արտը զնաց,
գի չտապենք, Սոնա ջան:

ՈՒՆԱՆ ՈՒ ԽՐԱԴԻԹ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆԸ

(Գլուխացու պատմածը)

Մեր գլուխը հիմի ել են չի։ Առաջ, հենց վոր կալուկուտ վեր-
ջացնում ելինք, հավաքվում ելինք Ալեքսանի կամ Հայրապետի
ոգեն, ծխում ու խոսում, հեքիաթներ պատմում, գեսուդենից լե-
կած սուտ լուրերին լսում։

Կեցցե մեր կոմսոմոլ Արտաշը։ Մի որ լեկավ, թե — ալ, Մուքի,
ինչո՞ւ լեք իզուր տեղը ժամանակ կորցնում եղ ողբում։ Մի
տեղ հավաքվենք, խոսենք, թերթ ու գիրք կարդանք, մեր գլուխի
ցավերի մասին մտածենք։ Գլուխի չքավորները քեզ սիրում են, արի,
համոզիր նրանց, մի խրճիթ ել մենք բանանք։

Ասինք ու արինք։

Գնացինք ուսուցչի մոտ։ Այ ինչ եմ ասել, խոսքը կրկնել
չովեց։ Յերեք որ հետո խրճիթը պատրաստ եր։ Արտաշը, ուսու-
ցիչը, գլուխատեսը, բժիշկը, բժշի քարտուղարը, բոլորն ել գործի
անցան։ Մի կյանք, մի աշխատանք սկսվեց մեր խրճիթ-ընթերցա-
րանում։

Ալեքսանի ու Հայրապետի բեֆին կպանք։ Ողբը կամաց-կա-
մաց դատարկվեցին։ Կուլակները նրանց ողբում սկսեցին քեֆեր
սարքել, գլուխացիներին հյուրասիրել, բայց իրենց տերերի ու հին
քյոխվի հետ մենակ մնացին։

Չքավորությունը կապվեց խրճիթի հետ։ Յեվ ինչու չպիտի
կապվի. գիրք կա, թերթեր կան, կարդում են, պատմում, ամեն
ինչի մասին զրույցներ են լինում։ Յերզն ու պարն ել պակաս չի
մեր խրճիթից. ապրեն մեր պիոներները։

ԳՆՐՈՒՆ

Սեզ լեռներ են նորից բացվում մեր աշխարհում,
ու վարարած ուղիակներն են անուշ լերգում,
և սրընթաց մաշիններն են շարքով վազում,
փալուն խոփով վարում հանգի հողը փխրուն։

Նորից գարուն, նորից թախծոտ վոչինչ չկա,
նորից անա յերերալով հինն և մեռնում,
ամեն կողմում աշխատանքի լեռանդն հսկա
բլուր սրտերին ցնծություն և անա բերում։

Ինչպե՞ս անուշ վառ արևն և սիրով ժպտում,
ու իմ յերկրի լաջն դաշտերն են ծխով ծփում,
հյուսկերը սև՝ նո՞ւ, շողշողուն շոր են հագնում,
ու մրոտված գլուխակներ զեմքն և փոխվում։

Բ Ա Ռ Ն Ր

բախտոս — տխուր

տեգ — հպարտ

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

Կոնկրետացե՛ք, պարզեցե՛ք այս վոտանափորի պատկերներն ու մաքերն
— քրնակներով՝

նորից թախծոտ վոչինչ չկա...

յերերալով հինն և մեռնում։

հյուսկերը սև՝ նոր, շողշողուն շոր են հագնում...

ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ՀՈՒՆԱՐԸ

Մի քանի որ և, վոր վարձակայանը բացվել և գլուխում։ Բոլոր
մեքենաները նոր են ստացել։ Կալանն ել են նոր շինել գլուխի
պլիսին՝ հանդը տանող ճանապարհի բերանին։ Գլուխի նեղլիկ և ծուռ
փողոցները հարմարություն չունեն՝ մեքենաները գլուխամեջ փո-
խադրելու։

Ընդարձակ կալում մի տեղ քամհարն և աշխատում, փոշի չե
հանում։ Մեկը փոշու մեջ անընդհատ թիռկն և բաբձրացնում, հար-
գախառն ցորենը լցնում մեքենայի մեջ։

Մաքրած ցորենը սերմագործի մեջ են լցնում։ Ներքեից սեր-
մացուն ջուկ և թափվում, հավի կուտը՝ ջուկ, ուտելու ցորենը ջուկ։
Հավաքվել են գլուխացիք։ Նայում են զարմացած։ Վոմանք
վռանում են, տակից նայում կամ վիզը յերկարացնում վերևից նա-
լելու, վոր տեսնեն, թե միջին ինչ կա, վոր այդպես լավ մաք-
րում ե։

— Հավատալս չի գալի, թե իմ ցորենն և եսպես խոտակ...

— Մուքի ամի, ասոված կարճ մեղավորին արգարեց եսպես

ջուկի, — կատակում և մի լերիտասարդ։

— Չե, վորդի, ասովածն ել եղ հունարը չի ունենա, — պա-
տասխանում և Մուքի ամին։

— Մեր կնաննց կռները գնջացան, — ասում են զանազան

Պողմից։

Ավելի շատ յերկաթ, պղինձ,

Ավելի շատ կալսիչ, տրակտոր

Չցանած արտ վոչ մի կտոր։

ՏՐԱԿՏՈՐԻ ՅԵՐԴԸ

Հեյ ջան ախպեր, տոգտաւ ախպեր,
դե շուտ արի, դալդ բարի,
արակտոր ջան, մեր նոր ընկեր,
քեզ փեքեք ե հանդը գլուղի:

Մեր սրտի հույս, մեր աչքի լույս,
բեր ճակատդ կարծիք կապենք,
ման լեկ գլուղում, լեթիդ անուշ,
դու թան ու չութ թող դարդոտվեն:
Դու վոր մերն ես, ել ինչ կուլակ,
ել ինչ գլորա մեզ կենդի:
սարքը վրան տաւր գո թան
վոչինչ բն են քո առաջին:

Դու վոր լեկար, մեր նոր ճամպան,
շատ հեշտացա՛վ, ել դարդ շունենք:
Դե, քեզ ցույց տուր, արակտոր ջան,
հինը քանդենք, նորը շինենք:

Երապրանի չրգործկութիւն
Երապրանի գլուղի բնակիչ
խաղ. Նիւսիւն Բալայանի
շինում

Խնդրում իմ ինչ անշնակաւս վկայա
կաւ զայ Նիլարիքի կամիքը աշ
խապրանի գնալու կամար:

Նի. Բալայան

1928 թ. դեկտեմբ. 15

ՍԵՐՄԱՐՏԻ ԴՅՈՒՂՈՒՄ

Հնադարյան ծածկի տակին
կանգնեց հալաւո եղ մեքենան.
— Դախ ե սուտջ լեւ կգանմ
իմ սերմացուն, ասով Մուքին
Ու մեքենան գործի դրին
վորտառունքով ամենացունց
Դղրդացին ոճորք ու դուռ
ու մուր թափվեց առաստաղից
ե վորպես նոր մի կյանքի լուր՝
ձախը հասավ հեռու թաղին:
Արդիւ գլուղում, ետեղ, ետեղ
սկսեցին հորեր բանար
շալակներով կամ սելերով
սերմ են բերում մարդիկ, կանայք:
Մերմ են բերում, պեաք ե գտեն
ու միացնեն մի ամբարում:
Այդ առաջին քարն ե արդեն
մի նոր աշխարհ կառուցելու:

Բ Ա Ռ Ե Ր

վորտ մուցի—աղմուկ, գոգոտոց.
հնադարյան—հնուց մնացած.

ամենացունց—ամեն ինչ շարժող, ու
ժեղ ցնցող:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

1. Վերտեղ են տեղավորել սերմադրիչ մեքենան:
2. Վորտեղ ավելի նպատակահարմար ե գնել այդ մեքենաները ե ինչ
պես սգտագործել:
3. Ձեր շրջանում կան սերմադրիչներ. ինչպե՛ս են սգտագործում գլու
ղական անտեսութիւններն այդ մեքենաները:

ԿՈՒԼԽՈՋԻ ԳԸՋՏԵՐՈՒՄ

Ցեվ շրջապատված կուլտուրիկների բազմութիւն
արակտորն առաջ շարժվեց նախշիով ճամբան,
Հասավ ու կանգնեց կիսավարտ հերկի յգերբին.
Լուրջը խոնվան՝ նայելու կրկին ու կրկին
— Դե, սկսում ենք,— մոնչաց շրջերը իր խա
ու գեղը բռնեց լերկաթե վոսկրոտ ձեռքերով:

տրակտորն ակոսում շարժվեց, հասավ քուրերին,
խոփր խոփ խոփ, հռնդաց ու փնչաց մոլի.
— Քաշի հա, քաշի, մատուցի մատուց, տրակտոր, —
ու ձեն են տալիս, ուժ անում ձեռքով, ճիպոտով:
Յերկաթե լեզր մի րոպե դանդաղեց, տնքաց,
հզոր պճեղները խոփեց փխրուն, հողի մեջ.
Լավեց մի խրթին հանդիս, ՔՀՀ... ու հանկարծ
շուռ տալով հողի մի լեն շերտ — առաջ շարժվեց...
— Ես ի՞նչ եմ աղերք. — ու տիրեց դարձանք ու սարսափ.
Քուրի արմատի հետ, արմատից ել հատտ մի սև ոճ
կիսված եր միջից և դուրսն ու պո՛ւր դատ-դատ
զալարվում էլին, թաշկոտում, շաշում անավոր:
Մի րոպե փախան խուճապով: Հետո յետ դարձան.
Չափալեց Գալսն մահամերձ թունավոր սճին:
— Զգուշ կաց, Գալս, — ձեն տվավ հեռվից Հովաթանին
ընկեր կուռենա, քեզանից վրեժ կլուծի:
— Ընկեր կուռենա... Եհ, լես ել ունեմ ընկերներ...
այ, քեզպես, — պատասխան տվավ Ժպտալով:
— Եզպես ե. սիրով մնացեք, ձեր հողուն մեռնեմ, —
բացականչեց Մուքոն՝ մոտ գալով:

Բ Ա Ռ Ե Ր

Կիսավառ — չվերջացրած,
յեզերք — կողք, սահման:
խոփս — խոփ, ուժեղ.
հռնդալ — թնդալ.

մոլի — կատաղի.
տաշել — աղմուկ (յերկաթի ձայն).
անավոր — անու սարսափով, անեղ.
մահամերձ — մահվան մոտիկ:

ԶԱՐԿ ՏԱՆԻ ԺԱՂԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ

Ճագարաբուծութունը շատ հեշտ, բոլորին մատչելի մի գործ
է: Ճագարները շատ սակավագետ են, մեծ ծախս չեն պահանջում,
բայց մեծ օգուտ են տալիս:

Ճագարը լավ միս է սալիս: Նրա միսը շատ համեղ է, իբր ոգ-
տակար նյութերով՝ հավի մսից լավ է:

Ճագարը լավ մորթի յն սալիս: Ճագարի մորթին շատ փա-
փուկ է, նուրբ և մեծ չափերով գործադրվում է թանգ մուշտակ-
ների համար:

Ճագարի աղիքներից յերաժշտական գործիքների լարեր են
պատրաստում:

Ճագարի նառպն օգտագործվում է յոժանեղիքների համար:
Ականջները, պոչն ու քաթիկները սոսինձ պատրաստելու համար
են գործադրվում:

Այսպիսով, լավ կազմակերպված ճագարաբուծարանները 100
տոկոսով օգտագործում են ճագարի տված արդյունքները:

Մեր յերկրում լայն հնարավորություններ կան ագնվացեղ ճա-
գարներ պահելու: Պետք է զարգացնել գյուղատնտեսության այս
հեշտ ու շահավետ ճյուղը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

Սակավագետ — քիչ պետքեր ունեցող, քիչ պահանջներ անող.
Մուշտակ — քուրք.
Սոսինձ — թուփխալ:

ԴԱՐՆԱՆԱՑԱՆԻՆ

Յեռում է գյուղը, աղմկում է նա,
հորդում է կյանքը տանը թե դրսում,
արտերի քոչն ել բացվել է անա,
կանաչ ծիլերն են արևին ժպտում:

Ու պատրաստվում են տնդազին թափով,
վողջ մեծ ու փոքր իրար են անցել,
գարնանացանի աշխատանքներով
ամենքը ուրախ գործի լեն կպել:

— Ընկերներ, կամպանիա յենք տանում,
շեֆ-գյուղին հարկավոր է գուլթան, —
պարզ, բայց կրակոտ է խոսում
Բշիջի քարտուղար Սառան:

— Մենք պետք է ոգնենք գյուղին,
պետք է ձեռք մեկնենք նրան,
ուղարկենք տրակտոր մաշին,
այսպես է հրահանգել Յեկան:

Ասում է իր խոսքը վերջին
ու ապա լուռ է մի պահ,
ժպտաղող հայացքները կարծես
ասում են՝ ճիշտ է, Սառա:

Բ Ա Ռ Ե Ր

քոչ — ծածկոց.
տնդազին — յուսանդուտ, անհանգստություն:

ԿՈՒՆԱԿԱՆ ԿՈՄՍՈՒՆԻՏԻՆԸ ԽՍՀՄ-ՌԽՄ

Մնացած 2 տարվա մեջ աշխատանքի գլխավոր ու վճարական արդյունքն այն է, Վոր 9 միլիոնից ավելի գյուղացիական տնտեսություններ իրենց սեփական փորձով վերջնականապես համոզվեցին, թե ինչ առավելություններ ունի կոլեկտիվ տնտեսությունը: Վճարական փաստ է այն, Վոր տասնյակ միլիոնավոր մարդիկ համոզվեցին, Վոր կոլտնտեսությունները մեծ առավելություններ ունեն և բռնեցին կոլտնտեսական ուղին:

Տարեց տարի ավելանում է կոլեկտիվացած գյուղացիական տնտեսությունների թիվը, 1928 թվականին կոլտնտեսություններն է մտել ընդամենը 400 հազար գյուղացիական տնտեսություն: 1929 թվականին նրանց թիվը հասել է մի միլիոնի, 1931 թվականին՝ 6 միլիոն և վերջապես այժմ, 1931 թվականի գարնան դեմ, կոլտնտեսությունները մտած գյուղացիական տնտեսությունների թիվը 9 միլիոնից ավելի չե:

Մի շարք թվեր ցույց են տալիս, Վոր նույն շրջանում՝ 1928 մինչև 1931 թվականը, անընդհատ ավելացել է կոլտնտեսությունների ցանքերի տարածությունը: Ահավասարի աղ թվերը՝ 2 միլիոն հեկտար, 6 և կես միլիոն հեկտար, 43 միլիոն հեկտար, վերջապես 65 միլիոն հեկտար՝ այս տարվա պլանի համաձայն: Դա լերկորդ փաստն է կոլտնտեսությունների առավելությունների:

Յերրորդ հանգամանքն առավելությունների նկատմամբ, այն է, Վոր կոլտնտեսություններն իրենց յեկամուտն իսկույն և եթ ավելացրին մեկ և կես անգամ՝ համեմատած անհատական տնտեսությունների հետ:

Չորրորդ փաստը մեքենատրակտորային կայանների աճումն է, Վորը նպատակ է կոլեկտիվացման բուն աճման: Յեթն մեկն այժմ ցանկանալիս գոյություն ունեցող բոլոր մեքենատրակտորային կայանները ցույց տալ փառեղի վրա, կոստցվե համաձայն էլեկտրական լայն: Ներկայումս մեկն ունեն 1.200 մեքենատրակտորային կայան, վրոն կնված պայմանագրերի համաձայն, հերկելու յեկ գյուղացիների ավելի քան 18 միլիոն հեկտար հողը: Այս տարվա վերջին, մենք ունենալու յենք 1.400 մեքենատրակտորային կայան, Վորոնք մշակելու յեն 30 միլիոն հեկտար հող:

Մեքենատրակտորային կայաններն այն գործիքն են, Վորոնց միջոցով խորհրդային իշխանությունը հզոր տեխնիկական հիմք է ստեղծում կոլտնտեսությունների համար: Կոլտնտեսություններն առեցին ու գորացան: Այս տարի նրանք ավելի քան 3 յեկ կես անգամ շատ ապրանքային հաց ցվին, քան արտադրում էին կուլակ-

ները, յերեք և կես անգամ ավելի, քան տալիս էին կալվածատիրական տնտեսությունները: Ահա այն թվերը, Վորոնք պեք է գիտենա ամեն մի գյուղացի:

ՀԱՐՑԵՐ

1. Բանթ տիպի կոլտնտեսություններ դիտեք:
2. Ի՞նչ կազմակերպություններ են «Հոգսագործման բնկերություններ»:
3. Ի՞նչ բան է «Գյուղացիական արեղ» և ի՞նչ կառուցվածք ունի:
4. Ի՞նչ բան է «Կոմունան» և ի՞ր կառուցվածքով, վերոհիշյալ ձևերից ինչով է տարբերվում:

«ԳԻՐԱՆՏԸ»

Հյուսիսային Կովկասում փոփած է հարյուր հազար հեկտարից ավելի մի տարածություն: Մինչև հեղափոխությունն այդ ամբողջ պատկանում էր մի քանի կալվածատերերի: Հիմա այդ անծայր տարածության վրա հիմնվել է «Գիրանտ» խորհրդային տնտեսությունը: «Գիրանտ» այժմ առաջին հացահատիկային տնտեսությունն է: Այնտեղ, Վորտեղ մարդկային վրան անգամ չեք դիպել, թյունն է: Այնտեղ, Վորտեղ մարդկային վրան անգամ չեք դիպել, տրակտորներն են շարված, և անապատն որեցոր ծաղկում է, նոր կյանք ստանում:

Գիրանտին հատկացված է հարյուր քսան յոթ հազար հեկտար տարածություն, Վորի մեծ մասը մշակվում է վերջին յերկու տարվա ընթացքում:

Աշխատանքները տարվում են գիշեր ու ցերեկ: Վեց հարյուր «չերկաթե ձիեր» պատուում են շիկացած հողի կուրծքը և հողի սև շեփեր թողնում իրենց յետից: Կուրծքը և հողի սև շեփեր թողնում են գիշերային աշխատանքը: Մը-Առանձնապես հետաքրքրական է գիշերային աշխատանքը: Մը-թության մեջ մարդը տեսնում է լայնածավալ, այս ու այն կողմը շարժվող լուսեղեն բազմաթիվ կետեր և լուսն նրանց միապաղաղ անընդհատ հեղձանքը: Դրանք տրակտորներն են:

Տրակտորը հերկում է փոխում, ցանում, հնձում, կախում և այլն: Տրակտորը լուսավորում է տնտեսությունը, բանեցնում է աղացը, հարթում ու ամրացնում ճանապարհները:

Տրակտորն արդեն ցույց է տվել իր աշխատանքների արդյունքները: Այդ հսկան մի հեկտարից ստացել է 70 փութ հացահատիկ, իսկ հարևան գյուղացիները 30 փութ:

«Գիրանտ»-ը մի հսկայական հացի գործարան է, ուր ամեն ինչ կատարում է մեքենան, ուր ամեն ինչ արվում է այնպես, ինչպես խոշոր գործարանում:

ԲԱՌԵՐ

շիկացած—տաքացած, կարմրած.
միապաղաղ—միանման, հավասար:

ՎԱՐԴԱՆՈՐԻ ԿՈՄՈՒՆԸ

Բենոն առավոտը մութ-լուսին յերավ տեղից և առանց մեկին մի բան ասելու՝ ճանապարհ ընկավ դեպի քաղաք։ Բայց դեռ ճաշ չեղած, լերք տղերքը շաղկունց գեանախնձորի բուկն ելին լցնում, նա լեկավ ու հայտարարեց.

— Տղերք, մենք պետք ա մի ձի առնենք ու մի կաշկա։

— Եդ ի՞նչու համար ա, խոսեց Սրապը՝ վիճելու պատրաստ։

— Ինչի՞ համար, կրկնեց Բենոն Սրապի հարցը։ — Պետք ա կանանին քաղաք տանել...

— Տղերքը գործները թողին, բահերը խրեցին հողի մեջ ու մտնեցան։

— Մի կարգին պատմի՛ բան հասկանա՞ք, այ տղա—ասաց Վարթեանը, ուրախութունից յերկար միտքը տրորելով։

Այո, Բենոն կանաչին առնող և դտելու նա պայմանավորվել է կոոպերատիվի հետ, վեր կանաչեղենը նրանց տա։ Այդ բանում նրան ոգնեց գյուղատնտես ընկեր Սարգսյանը։

— Յեկավ մարդը կոոպերատիվ և խոսեց ինչպես կարգն է, ասաց Բենոն։ — Թե՛ հապես ենպես—ընկերներով կանաչի յես ցանես, ուզո՞ւմ են բերել եստեղ, ծախել, լավ կանեք՝ վերցնեք... «Ի՞նչ կանաչի յես»։ հարցնում են։ «Կոտեմ»,—ասում եմ, —բողկ, սոխ»... Տվի ասունները։ «Յեթե ամեն ոք բերես՝ կառնենք, —ասում են։ — Յեթե միայն լավ կանաչի յես»...

Մյուս ուն, իսկապես, կեսորից հետո, լերք տղերքն առուն կարգի ելին բերում, բայց քիչ մի կառք չեկավ. կանգնեց բանջարանոցի մոտ։ Քաղաքացին ձեռք թափ տալով, իբրև հին ծանոթի բարեկց Բենոյին, իսկ մյուսներն զխով արավ ու սկսեց ուշադիր նայել բոստանին։ Բենոյի հետ անցավ առուններով ու, աչքերը կուշ ածել վ, մեկ-մեկ նայեց մարգերին...

— Վաչի՞չ, —ասավ,—լավ բոստան ունեք։ Ամաական բողկը շատ քիչ է, բայց կարող եք ելի ցանել. մեք չհատած, մյուսը կհամնի։ Հավանեց և կաղամբը։ —Մենք բողբը կվերցնենք, —ասաց։ —Աշխատեցեք միայն լավ գլուխներ բռնեն... Հետո, ինչ վերաբերում է գեանախնձորին, տակին,—բողբը կվերցնենք...

Բենոն սկսեց կանաչեկեր քաղաք տա ել։ Պայմանի համաձայն պետի հանձնքը վաղ առավոտ՝ դեռ կոոպերատիվը չբացված։

Այդ պատճառով կանաչը մի օր առաջ՝ իրիկնապահին, բողբ տեսակի կանաչից քաղում ելին ինչքան պետք էր, կապուկներ ելին անում, յուրաքանչյուր կապուկը կապում ճահճից բերած ճիւխտով. դարսում ուղղործ քթոցներում, թեթև ջուր ցանում, վոր

չթողումեն. և Բենոն վաղ, շատ վաղ, հաղիվ լուսը բացված— լծում էր նոր գնած ձին ու ճանապարհ ընկնում։

Ամեն անգամ ճանապարհ ընկնելուց առաջ Բենոն հարցնում էր ընկերներին, «Յոնեիլու բան ունե՞ք»... Լինում էր լուցկի, սապոն, շաքար, թեյ և այլ մանր բաներ։ «Մի քիչ թուփուն, կասեր Վարթեանը, —թուփունս հատել ե», «մի կտոր լվացքի սապոն», —կպատվիլեր Սրապը։

Բայց ամեն անգամ, իհարկե, պատվեր չէր լինում, և ընկերների կարճ խոսքերի փոխանակումից հետո ձին զգում էր՝ պիտի շարժվել, ուստի առանց կարգադրության սանձը ձգում էր ու ճանապարհ ընկնում։ Ձին զլուխը թափ տալով, առանց իրեն լարելու վազեցնում էր կաշկեն։

Ժամ ու կեսում, յերբեմն փոքր անց՝ հասնում էին քաղաք։ Յեթե կոոպերատիվը բացվում էր մինչ այդ, մանում էր յեքս, նախում առնարին, դարակներում շարված ապրանքին ու մտքում հաշյում առնարին, դարակներում շարված ապրանքին ու մտքում հաշյում, թե այդ բողբը, տեսնես, վորբան փող կբռնի... Բայց սիրում էր Բենոն կանգնել ամենից շատ խանութի ախ մասում, ուր կապուկա խալաթ հագած մի շեշտ գործա տտար կեռասի, վարունգի և ուրիշ մրգերի հետ ծախում էր և իր բերած կանաչին — կոտեմը, սոխը, բողկը և մյուսները։

«Քաղաքի կեսը հիմի մեր կանաչն ա ուտում», —մտածում էր. նա յերբեմն, լերք տեսնում էր, թե ինչպես մարդ, կին, աղջիկ, ինչպե՞ս յետեից, կողովներով զարխ՝ վարունգ, կեռաս մրգեր ելին առնում և անպայման միջանի կապուկ կանաչ... Ի՞նչ ժամ դես ու գեն նայելուց հետո, այսինքն մինչ ձին խոտ ուտեր, հանդս անար, Բենոն մարակը ձեռին դուրս եր գալիս խանութից ու նստում ձիու մոտ։ Ձիս կերն արդեն ագարտած՝ կանգնած էր լինում։

«Գնանք», —ասում էր նա ձիուն և սալակը փողոց հանելով՝ քշում դեպի գյուղ։

ԳԻՐԸ

Մարդիկ առաջ վայրենի ելին, ապրում ելին վայրի պտուղներով ու փորսուխ:

Նրանք անզոր ելին բնության դեմ: Նրանք բնության գերին ելին: Չունեին գործիքներ, չունեին գիտություն:

Յերկար տարիներ կռիվ մղեցին բնության դեմ: Այդ կռիվ միջոցով նրանք փորձ ձեռք բերին: Կռիվ այդ փորձը դարերի ընթացքում կուտակվեց: Յեվ բնության գերիները հետզհետե դարձան բնության տերերը:

Գիտությունը կռիվ այդ փորձն է, վոր ամբարված է գրքերում:

Գիրը գրքի բանալին է:

Ձեռք բեր այդ բանալին:

Դրանով կարող ես ձեռք բերել հազարամյակների կռիվ փորձը—գիտությունը:

ՀԱՐՑԵՐ

- Ինչի՞ միջոցով է փորձն ու գիտությունը հաղորդվում սերունդից սերունդ, լերկրից լերկիր: Ի՞նչ ոգուտ ունի գրագիտությունը:
- Ի՞նչ «գանձեր» կան թագնված գրքերում:
- Յերբ բացվեցին այդ գանձերը գեղջուկի ու բանվորի համար:

ՎԱՐՊԵՏ ՍԱՔՈՆ

Վարպետ Սաքոն լերեսունհինգ տարեկան էր. նա գրել-կարդալ չէր սովորել:

— Վարպետ, ինչո՞ւ չես գնում լիկկայան, — հարցնում ելինք լերիտապարդ բաժնիկներս:

— Կարգ չի ինձիս ե պետք: — պատասխանում էր նա: — Դուք վոր գրագետ եք՝ ինձանից Լեւի եք կահկարասիք պատրաստում: Յեվ վերջապես՝ իմ հասակին ել ինչ տարրալ:

Ճիշտ է, այդպես ասում էր Սաքոն, Բայց ա՛նքան ել համոզված չէր: Տես ում էր, վոր ինքը լիս է Ձիւն: Անգրագիտության կարգաւ. չգիտե՛ր ինչ կա-չա աշխարհում: Ծնվում էր ամեն անգամ մեզ հարցնել. թեև մենք սիրով ելինք նրա համար թերթ կարդում: Ու սկսեց մտածել...

Մի որ ել իմացանք, վոր վարպետ Սաքոն լերեկոները լիկկայան ե գնում:

Մի քանի ամիս անց՝ վարպետն կարողանում էր կարդալ: Հիմա նա գոհ է, ուրախ, վոր գրագետ է: Յերեկոները կնոջ համար լրագիր է կարդում: Դեռ կնոջն ել համոզում է, վոր գրել-կարդալ սովորի:

ՀԱՐՑԵՐ

- Ո՞ւմ համար են լիկկայանները:
- Ո՞վ է բաց անում մեծահասակների դպրոցները:
- Բացի լիկկայանից՝ մեծահասակների համար ուրիշ ի՞նչ դպրոցներ կան:
- Ինչո՞ւ համար գրագետը կարող է առաջ գնալ:

ԲԱՌԵՐ

ատաղձագործ—խառատ, դուրգար:

ճնշվել—քաշվել, ամաշել:

անվանացանկ—անունների ցուցակ:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Այբբենական կարգով կազմվել ձեռ խմբակի սովորողների անվանացուցակը: Առաջ գրվել ազգանունները, հետո՝ անունները:

ԿՈՐԶԻ ՉԱԴՐԱՆ

Հոկտեմբերի 11-րդ տարեդարձն էր:

Ժամի 10-ին հավաքվեցինք ակումբը:

Անսովոր կենդանություն էր տիրում. չադրաների մեջ փաթաթված թվբուհիները խոսում, վիճում ելին: Տրամադրությունը տոնական էր:

Ներս մտավ կին. հրահանգչուհին: Ժպտալով բարևեց բոլորին և բեմ բարձրացավ:

— Ընկերներ, — սկսեց հրահանգչուհին:

Տիրեց խորին լուռություն: Բոլորի աչքերը սևեղծեցին ճառախոսի վրա: Նա խոսում էր խոր համոզմամբ: Լսողներին վարակում էր իր վոգեկորութամբ, խոսում էր Հոկտեմբերի նվաճումների մասին, նոր կենցաղի մասին:

— «... Չադրան ծածկում է աշխարհը մեր հայացքից. — չադրան ագիտության նշանն է: Կրոնը չի ուզում, վոր մենք լույս աշխարհ տեսնենք. սրա համար նա ծածկել է մեր աչքերը: — Չադրան խաբարի նշանն է: Ներսում մեզ բանտարկել ելին հարեմի պատերի մեջ: Այդ դեռ բավական չէր: Դրսումն ել ուզում ելին մեզ չադրալի մեջ բանտարկել: — Չադրան ստրկության նշանն է: Հոկտեմբերը

խորտակել և ազիտության և ստրկության բոլոր շղթաները: Կորչի՛
չաղրան, ազիտության և ստրկության նշանը...:

— Կորչի՛, չաղրան,— վորոտաց ամբողջ դահլիճը:

— Կորչի՛ չաղրան,— գոռաց 60-ամյա Զեյնաբը և դեն շարտեց
իր չաղրան:

Բռնոն ծափահարություններից թնդաց դահլիճը:

Յեվ ներկա կանանցից շատերը հետևեցին Զեյնաբի որինակին:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

— Ինչ բանի նշան և չաղրան:

— Ինչո՞ւ յե կրոնը հովանավորում հին սովորությունները:

— Հին սովորություններից մի քանիսն սուրբում կամ ոգովում— մո-
լաններն ու բեկերը, թե՛ աշխատավորությունը: Ինչո՞ւ:

Բ Ա Ռ Ե Ր

տարեղարծ—այն որը, չերբ տա-
րին լրանում է:

անսովոր—վոր սովորականին
նման չէ:

կենդանություն—աշխուժու-
թյուն, չիս ու զեռ:

սեվեռվել—մեխվել:

նվաճում—ձեռք բերած հաջո-
ղություն:

հայացք—տեսողություն:

ստրկություն—գերություն:

խորտակել—ջարդ ու փշուր ա-
նել:

վորոտալ—ամպի նման գոռալ-

տուժել—փլաս քաշել:

դահլիճ—սեծ սենյակ, դալ:

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Ն Ք

Գյուղերի, քաղաքների, գետերի և սարերի անուններն սկսվում են
մեծատառով. որինակ՝

1 Բաւնափու, Խոսրուական, Կարսի:

2 Յիբլամն, Լիբնուական, Գորբու:

3 Սիւսֆու, Սիւսիւզայ, Զաւնգու:

4 Սիւսիւսի, Սիւսգամ:

ԱՌՈՂՋ ՅԵՐԵՄԻԱՆ ՄՈՐ ՈՒՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ Ե

1

Համիկը Նազիկի առաջին չերեխան եր: Նազիկը չգիտեր՝ ինչ-
պես խնամեր նրան: Ինչ վոր ասում էլին, այնպես էլ անում եր:
Կաթը քիչ եր, սրա համար էլ հացը ծածում եր ու բերանից հա-
նելով փոքրիկին եր տալիս:

— Ձենը կտրի,— ասում եր կեսուրը,— կաթ տուր չերեխին—
Նազիկը վերցնում եր կովի հում կաթը ու շատ անգամ առանց
խոսքի առաջ ջուր ավելացնում, Համիկի բերանն եր լցնում:
Կաշկապում եր չերեխին բարուրի շորերով, ուշ ուշ եր փո-
խում: Իսկ յերր փոքրիկը լաց եր լինում, որորում եր հա որորում:

2

Համիկը հիվանդացավ: տաքություն ուներ:

Ամբողջ գիշերը ճչում եր առավոտը բժշկի տարան:

Բժիշկը շատ զայրացավ:

— Այ, կողքի գյուղում կոնսուլտացիա կա, ինչո՞ւ չես մեկ-
մեկ գնում խորհուրդներ հարցնում: Լավ իմացի՛ր՝ ծծկեր չերեխի
ամենալավ սնունդը մոր կաթն է: Յեթե քիչ է կաթդ, կովի կաթ
տուր: բայց անպատճառ յեռացրու: Գիշերը մի կերակրի, խմի՛չք
բոլորովին մի գործածի: Յերեխին ջուկ քնացրու: չպետք է որորել,
թող իր անկողնում հանգիստ քնի: Մի փաթաթի. մաքուր պահի ու
շուտ-շուտ լողացրու: Մաքուր ողում պահի:

Բժիշկը Նազիկին մի պահատ տվեց:

— Տար,— ասաց բժիշկը.— տանը գրագետ մարթ կա, թող կար-
դա, բացատրի:

ՄԱՐՏԻ ՈՒԹՈՒՆ

Մարտի ութին
լուս ու մթին—
մի ձեն ընկավ գեղով մին.
այ կնանիք,
հարս ու աղջիկ
շուտով յեկեք ժողովի:

— Բերեք, բերեք,
հաշիվ արեք,
ես տարի ինչ եք արել,
քանի կնկա,
հարս աղջկա
լիկկան եք դուք տարել:

Դուք արել եք,
կառարել եք
պատգամը մեծ Լենինի,
թե՛ ճամեն կին
ու տանտիկին
պետք է գրագետ լինի»:

— Այ ես մեկին—
այրի մի կին
գյուղխորհուրդ ենք
մենք տարել,
իսկ Սոնիկին
ու Ջանիկին
կոռահաշվետար ենք անել:

Հերու ամառ
գեղի համար
մենք հիմնել ենք
կաթնարտել.
— Ել անգրագետ,
խավար, ագետ—

մեր մեջ չկա
վոչ մի կին,
մենք պարծանքով
ու ցնծանքով
այ, հայտնում ենք
ամենքին:

Բ Ա Ռ Ե Ր

պատգամ—պատվեր:

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

1. Վերլուծեցեք հետևյալ կրճատ և բարդ բառերը կոոպիտիզմ, կաթնարտել, լիկկաշան:
2. Կազմեցեք կրճատ բառեր, որինակ՝ կոլեկտիվ և տնտեսություն— կոլտնտեսություն:

ՆՈՐ ԳՅՈՒՂԸ

Կարմիր գլուղի մեջանդում
նոր դպրոցն է փառավոր,
ուր մանուկներն են խաղում
ու օտվորում ամեն որ:

Կոոպերատիվ է դարձել
մեծ խանութը Մարգարի,
ուր գնում են ջահել, ծեր
նավթի, աղի, շաքարի:

Հիմա Սոնան է նստում
գրասենյակում մոտակա—
նոր են ընտրել խորհրդում
գյուղխորհրդի նախագահ:

Թեև շատ բան կա թերի,
հինը գեռ շուտ չի կորչի,
բայց փոփոխել է կյանք, կենցաղ,
եկ են նախկին գեղը չի:

ՀԻՆ ԳՅՈՒՂԸ

Մեր գյուղն են է, վոր հպարտ
լեռների մեջ միգապատ,
խոր ձորերի քարափին,
ձեռքը տված ճակատին՝
միտք է անում տխրադեմ.
Ինչ է ուզում—չգիտեմ...

Պաս չենք անտեղ մենք ուտում
ու ջերմեռանդ աղոթում,
ժամ ենք գնում ամեն որ,
բայց միշտ ցավեր նորանոր,
միշտ մի աղետ, մի փառ
գալիս են մեզ անպաշտ:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

— Ինչ տարբերություն կա հին և նոր գյուղերի մեջ. նախ ասա այս
գրածը:

— Ինչո՞ւ չէ հին գյուղը «տխրադեմ» միտք անում: Վորո՞շ և պարզ է,
թե ինչ է ուզում նա: Հապա նոր գյուղը, պարզ է նրա ուզածը, նրա ապա-
գա ուղին, վորն է այն:
— Պատվով ու աղոթով կարող եր հին գյուղը ցավերից, աղետից, փա-
սից ազատվել: Ինչպե՞ս և յե՞րբ ազատվեց գյուղը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

Նախկին—անցած, հին.
միգապատ—մշուշով պատած.
մեզ—մշուշ, մեծ, դուժման.

տխրադեմ—տխուր դեմքով.
ջերմեռանդ—հավատով.
աղետ—դժբախտություն:

ՄԻ ԺԵԾԻՐ ՄԱՆԿԱՆ

Վայ են գեղջիկուհուն,
վոր տանն է մենակ.
մայր լինելը հո
կրակ է, կրակ:

Տան մեջ շուն, կատու—
դնչները թաթխան.
մոր կրծքին կպած
ծծկեր յերեսան:

Մի յերեք-չորսն էլ
բռնած փեշերից,
մոր սիրտն են կրծում,
չեն պոկվում մոտից:

Դե դու գեղջիկուհի,
մենակ մի հոգի,
գլուխդ կորցրած
մազերդ պոկի:

Գեղմոն իր շան հետ
թուխսի ճուտերին
թափել են թոնիր,
տվել կրակին:

Կատուն յոթ որվա
հավաքն է թափել,
շան հետ միասին,
լիզել ու լափել:

Ե, ես ինչ կյանք է
գեղջիկուհու համար,
կենցաղը պիտի
փոխվի անպատճառ:

Նախ կոլխոզ մտեք
մայրեր, — հարս, կեսուր.
բացեք գյուղերում
մանկական մսուր:

Մարում մանուկը —
ամեն մոր բալիկ—
ունի մաքրություն,
խաղ ու խաղալիք:

Ունի զբաղմունք,
ուրախ է, զվարթ.
աթլաս թշկներ
ալ լալա, ալ վարդ:

Կա սեր, գուրգուրանք,
ծավալուն ժպիտ.
վնչ ճիպոտ, վոչ ծեծ.
վոչ վարմունք կոպիտ:

Ծեծով մանկանը
կանենք անպատճառ
համառ, խստադիրտ,
վոխակալ ու չար:

Կամազուրկի, սուտլիկ,
անընկերական.
նոր կյանքի համար
և վոչ պետքական:

Մի ծեծիր մանկան—
ծիլն է նոր կյանքի,
նա ծաղիկ չի տա
առանց խնամքի:

ՀԱՐՎԱԾԵՆՔ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԱՐՈՒԹՅՆԵՐԸ

Գեղջկուհի Աստղիկ Կարապետյանը փոխանակ լուրջ աշխատանքով զբաղվելու, փուչ մուշ բաների հետևից ե ընկել:

Հարեանուհու մատանին ընկնում ե մահճակալի տակ, կարծում են, վոր գող ե մտել տունը, յերբնա այդ մասին հայտնում ե Աստղիկ Կարապետյանին, վերջինս խորհուրդ ե տալիս զիմել գրբացի՝ գողը գտնելու համար՝ Գնանք ասում ե Աստղիկը, — յես ել ուզում եմ յեղբորս համար գիր բաց անել տալ:

Այդպիսով հավաքվում են մի չորս հինգ կին ու գնում գրբացի մոտ:

Պատգամավորուհի Սիրուշը հանդիմանեց նրանց այդ ագիտության համար, բայց Աստղիկը չհամոզվեց ու գնաց գրբացի մոտ:

Կարապետյանը 15 կուպեկ վճարելով մի 12 տարեկան տղայի՝ տանում ե իր հետ:

Գրբացը կանանցից 50. ական կուպեկ վերցնելով անցնում ե աշխատանքի:

12 տարեկան տղի ձեռքի մեջ թանաք լեցնելով՝ սկսում ե հարց ու փորձ անել:

— Բալա ջան, թանաքի մեջ չե՞ս տեսնում, — հարցնում ե նա:

— Վոչ, — պատասխանում ե տղան:

Գրբացս ստիպված կանանց հեռացնում ե սենյակից ու տղային փող տալով՝ պատվիրում ե. —

— Յերբ հարցնեմ թանաքի մեջ մարդ կա, ասա այդ:

Իսկ մի ուրիշ կին տղային փող խոստանալով ասում ե՝

— Կասես, վոր Ագնիֆն ե յերեւում՝ թանաքի մեջ:

Ագնիվը մատանի կորցնողի հարեանուհին ե:

Տուն գալով հնարում են, վոր մատանին Ագնիֆն ե գողացել: Ագնիվի ամուսինն այդ բանն իմանալով այնքան ե ծեծում կնոջը, վոր խեղճն ընկնում ե անկողին:

Տան տերն ոգտվելով հանգամանքից, Ագնիվենց, վորպես գողի, ղուրս ե անում իր տանից:

Սիրուշն, այս բոլորը լսելով, զայրանում ե, նորից գալիս ե, Աստղիկի մոտ, ու նրա հետ գնալով հարեանուհու տունն, սկսում ե հարց ու փորձ անել մատանու մասին:

Վերջը մատանին գտնվեց խմորի միջից, վոր հարեանուհին հունցել եր այդ առավոտ:

— Տեսնում եք ձեր ագիտության հետևանքները. գրբացին փող տվիք, տղային մուրեցրիք ու խաբեցիք: Ագնիվին ծեծել տվիք ու մի ամբողջ ընտանիք տանից ղուրս անել տվիք:

Ահա ձեր սնահավատության փրկանքները. տեսնում եք՝ ղուր չեք, վոր յես են զլխից խորհուրդ տվի ձեռք քաշել գրբացիներից:

ԿԱՐՄԻՐ ՈՐԻՆ

Կարմիր որին, կանանց տոնին մեր յերթն ուղղենք զեպ գործարան, ուր յերգում են, կպած գործին, կարմիր կապած աղջիկ ու կին:

Բանվոր կանայք առավոտից չեն հեռանում մեքենայից, տղամարդկանց հետ հավասար պաշարում են նորի համար:

Մեր նոր կյանքի գոներն են բաց աշխատավոր կանանց համար, ու կին, աղջիկ, գործին ձուլված, նորն են կռում նորի համար:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

1. Վեր որն ե կոչվում կանանց որ:
2. Ինչպես ե այդ որվա ճիշտ անունը:
3. Քանի յերրորդ անգամ ե տոնվում այդ որը:
4. Ինչպե՞ս ե անցնում այդ որը ձեր ընտանիքում, գյուղում, քաղաքում:

Ս Ս Թ Ո Ն

Սաթոն Կոտայքի գյուղերից Յերևան գալով՝ վարձվեց մի խորհրդային ծառայողի ընտանիքում: Ջահել աղջիկ եր, մազերը գրգռված, շորերից ծլանդները կախ խոստ հայացք ունեք, բայց ներքուստ հանգարտ եր, բարի:

Ծառայողի ընտանիքը բավականին խոստապահանջ մարդիկ ելին: Բավական ել շատվոր: Ինքը՝ տեխնիկ Սմբատյանը, կինը՝ «տիկին Աննան», աղջիկները, մեծ ու կրտսեր ե փոքրիկ Կոլյան:

Հյուրեր շատ ելին լինում ե հաճախ, այնպես վոր՝ Սաթոն հենց սկզբից գործից աչք չեք բաց անում:

Առավոտը վաղ կոշիկներ սրբել, թել, պատրաստել, գնալ հացի հերթի, գնալ բանկոտայ, շուկա՝ մթերքի: Ապա սենյակներ մաքրել, ճաշին հսկել, աման լվալ, հետո ելի թել, ընթերց... Հյուրեր յեկած ժամանակ ել մինչև կեսգիշեր սպասել, վոր ընթերցը վերջանա, հյուրերը գնան...

Սա անտանելի լեք Սաթոյի համար: Նա, վոր սովոր եր գյուղում հավերի հետ քնել, աբլորի հետ զարթնել, նստում եր խոհանոցում ե գլխով «տանձ կշռում»:

— Գնում ես, ինչպես կարելի չե, աչքդ վրա պահի, — գոռում է տիկինը։

Սաթոն վեր է թռչում, ամոթխած ժպտում է աչքերը տրորելով ու թեյ է պատրաստում։

Կեսգիշերն անց է, հավերը խոսում են արդեն։

«Տնաշենները լերը են քնում» — մրթմրթում է քնաթաթախ Սաթոն և կռնատակը քորում։

Սաթոն ձեռը կռնատակին քնում է և զլուխը կշռում, վեր թռչում, կրկին քնում։

Այսպես ծանր է գիշերը։ Իսկ ցերեկները վոչինչ, սառնում է Սիրում է գործ անել։ Առողջ է, յեռանդուն, բարեխիղճ։

Մի անգամ, փողոց գնացած ժամանակ, ուշացավ։ Տիկին Աննան խիստ հաղիմանեց։

— Փողոցներում ի՞նչ բան ունես։ Գործդ տանն է, լեկ տուն։ Յե՛վ Սաթոն մնում եր տանը՝ անգամ աչն ժամանակ, յերբ մի ժամ պարապ եր։

Այն ժամանակ էլ զբաղեցնում եր փոքրիկ Կոլյային, վոր նրան ձի արած, նստում եր վզին, ստիպում իրեն ման ածել պատըզ-գամբում։

Մի ուրիշ անգամ ել Սաթոն հրաման ուզեց ժողով գնալու։

— Ո՛վ սովորեցրեց տեղը, — գոչեց տիկին Աննան, կարծես հան-ցանք եր գործել։

— Ծանոթ աղջկերքը։

— Ծանոթ աղջկերքը թող իրենք գնան։

Յերբ Սմբատյանը լեկավ տուն և ուզեց ծխախոտ բերել տալ, ասացին, վոր Սաթոն ժողով է գնացել։

— Աչքերս լույս, — մրթմրթաց Սմբատյանը, — հը՛մ, հը՛մ...

— Մենք նստենք տանը, քոծը ժողով գնա, — նկատեց մեծ աղ-ջիկը և քմծիծաղ տվեց։

— Ժողովը գեռ վոչինչ, լեթե դուրսը նոր բան ման չսովորի... Վերջապես Սաթոն լեկավ։ Նա լուրջ եր, կենտրոնացած։ Պա-տըզգամբից բարձրացավ թե չե՝ տիկին Աննան հարձակվեց վրան։

— Ինչո՞ւ ուշացար։

— Ձեկուցում կար։

— Բա մեր ջուրը, հացը, լվացքը։

— Յես ի՞նչ անեմ, սպասիր՝ կրի։ Բա ժողով չգնամ։

— Ի՞նչ անեմ ժողովդ։

— Եդ ա. ուզում ես՝ ուզի, ուզում ես՝ չե։

— Ձեմ ուզում. եզուց գնա իմ տանից։

— Շատ լավ, — ասաց Սաթոն հանդարտ և սկսեց իր գործը կարծես բանի տեղ չդնելով սպառնալիքով։

Խլեց խոշոր վեդրոնները և պատշգամբը գմբդմբացնելով վազեց ջրի։ Շուտով կարմրած, առուզ, հեալով յետ դառավ, ջուրը կաթ-կըթեցնելով։ Ապա վազեց հացի և մի տասը բոպելից բերեց լավ թխած անուշահոտ հացի բոբոնը։ Մեռած տունը լցրեց ախորժ աշ-խուժով, դադարած կյանքը յեկավ լցվեց տունը։ Մի փոքր անց՝ լերեկոն արդեն քաղցր սկսում եր հալվել դուրսը, բակում, սե-նյակում։

Ամեն ինչ խաղաղեց։ Ելեկտրական լույսը վոսկեգոծեց թեյա-սեղանն ու շուրջը շարված Սմբատյանի ընտանիքը։ Թեյի թարմ բուրմունքը մլլում եր ողի մեջ՝ հացի հոտի հետ։ Տրամադրություն-ները բացվեց։ Մոռացան Սաթոյի արարմունքը, և ատելության փուշը կոտրվեց մի առ ժամ։

Բ Ա Ռ Ե Ր

ներքուստ — ներսից.
հանդիմանել — նկատողություն
անել, անպատվել.
պատշգամբ — բակոն.
քոծ — հայոյական մտքով տան
կին ծառայող.

ԽՈ՛ՆԱՆՈՅ-ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Խոշոր քաղաքներում այժմ կան խոհանոց-գործարաններ, վո-րոնք որական մի քանի հազար ճաշ են պատրաստում։ Բազմահարկ տան բակն ամբողջ ուրը մտնում ու դուրս են գալիս բեռնատար-ավտոներ՝ մթերքներով բարձած։ Խոհանոցը մեքենայացած է. — մեքենաներն են կերակուրը յեփում, բաժանում, ամանները լվա-նում, խնձորն ու կարտոֆիլը կճպում, մրգերի միջալիները հա-նում։ Այստեղ շոգին է յեռացնում, զրա համար ել վոչ ծուխ է լինում, վոչ մուր։

Պատրաստի ճաշը մեքենան վեր է բարձրացնում, սեղանատուն, վորտեղից հեռախոսով պահանջում են՝ ում ինչ պետք է։

Կեղտոտ ամանները մեքենայով ներքև են իջեցնում, լցնում են տաք ջրով լիքը տաշտերի մեջ, ապա անցնում է չորանոց և մի րոպե չանցած նորից վերև բարձրանում։

Գործարանն ունի նաև խանութ, վորտեղից կարելի չե վերց-նել պատրաստի մթերքներ — կառլետ, մաքրած կարտոֆիլ, տրորած գաղար և այլն։

Խոհանոց-գործարանը պատրաստի ճաշ է թողնում տները։ Սրա համար կան հատուկ խոհանոց-սալակներ։

Պետք է այսպիսի խոհանոցներ ու սայլակներ կառուցել մեծ քաղաքներում, գործարաններին, կոլխոզներին ու սովխոզներին կից և կնոջն ազատել սննդի հետ կապված մանր-մունր հոգսերից:

ԱՄՐԱՑՆԵՆՔ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀԵՂԱՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿԱՏԱՐՎԵՅ

(Ահմեթի նառից, Պետագրադի խորհրդում 1917 թ. նոյեմբերի 26-ին)

Հնկերներ,
Բանվորական և գյուղացիական հեղափոխությունը կատարվեց:
Այսուհետև մենք ունենալու չենք մեր սեփական իշխանությունը՝ առանց բուրժուազիայի մասնակցության—խորհրդային իշխանություն:

Մեր հերթական խնդիրն է՝ վերջ տալ պատերազմին: Մենք պետք է մեր հաշիվը կապիտալի հետ վերջացնենք:

Գյուղացիության մեծ մասն ասում է. — մենք բանվորների հետ ենք: Գյուղացու հավատը մենք ձեռք կբերենք, յերբ կոչնչացնենք կալվածատերերի սեփականությունը:

Գործարաններում մենք կմտցնենք իսկական բանվորական հրահրություն:

Մենք սովորեցրինք կուռ և համերաշխ գործել. որինակ — այս հեղափոխությունը:

Մասաների կազմակերպված ուժը մեր կողմն է:

Այդ ուժը կհաղթահարե ամեն ինչ և պրոլետարիատին կտանի ղեպի համաշխարհային հեղափոխությունը:

Այժմ մենք պետք է սոցիալիստական պրոլետարական պետություն կազմակերպենք:

Կեցցե՛ համաշխարհային սոցիալիստական հեղափոխությունը

ՀԱՐՑԵՐ

— Առաջ համ և բռնությունը, իսկ Փետրվարյան հեղափոխությունից հետո. իսկ Հոկտեմբերից հետո:

— Ի՞նչ հերթական խնդիրներ մասին է հիշված այստեղ:

ԲԱՌԵՐ

Կերթական խնդիր—խնդիր, վորի համերաշխ—սիրով, միաբան. Ժամանակն է այժմ լուծել. կուռ—ամուր, մետաղի պես ձուլված. կուռ լեզվ համերաշխ—միասին, միացած:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմիր և տեղումդ գրիր Հոկտեմբերի տոնակատարության յո-

ՅԵՐԴ 26-Ի ՄԱՍԻՆ

Մահանման, մոռացված, ժանտ գիշերում
Կարմիր Բագուն լերբ արյան մեջ հաղթահարվեց,
Մահը նրանց դառնաժպիտ համբուր տվեց, —
Մահանման, մոռացված, ժանտ գիշերում:
Ու տարիներ անցան հեռու անդառնալի
Յեւ լեզավ այն, ինչ վոր անշուշտ պիտի լիներ,
Այ դրոշմ ծածանվեցավ Բագվի վրա, —
Ու տարիներ անցան հեռու անդառնալի:
Ու նվաճեց յերկիրը մեր՝ բարգավաճող,
Հաղթամկան գիշերաները վորքի լեւան,
Կոլխոզները՝ վարդի պես հազարերանգ, —
Փըթըթել են յերկրումը մեր՝ բարգավաճող:
— Դո՛ւք, պալքարի քսանվեց մեր ընկերներ,
Վոր վաղաժամ մահը գրկեց ձեզ պալքարում, —
Ապրում եք դեռ, ու դեռ կապրեք մեր նոր դարու
Դո՛ւք, պալքարի քսանվեց մեր ընկերներ:

ԲԱՌԵՐ

մոռացված—մոլ զեմքով.
ժանտ—զաժան, չար, խիստ.
ծածանվել—ալիքաձև շարժվել.
նվաճել—հաղթանակով ձեռք բերել.
գիշերում—հսկա.
հազարերանգ—հազար գույնի.
բարգավաճող—ծաղկող, զարգացող.
վաղաժամ—ժամանակից շուտ:

ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՎՈՐԴԻՆ ՅԵՎ ՆՐԱ ՉՈՐՍ ԳԵՆԵՐԱԼՆԵՐԸ

Կապիտալի վորդին ուներ իր ձեռքի տակ չորս ծառա, չորս անվանի գեներալներ—Կոլչակ, Յուդենիչ, Դենիկին, Վրանգել:
Մեկ ուր նա կանչեց իր մոտ գեներալներին, բացեց նրանց առաջ իր վոսկու պարկերը և խոսեց այսպես.

— Իմ հավատարիմ ծառաներ, վերցրեք փող ախքան, վորքան պետք է. հավաքեցեք ստորաքարշ և թեթևամիտ մարդկանց, արշավեցեք Խորհրդային Ռուսաստանի վրա, գյուղացիական և բանվորական Ռուսաստանի վրա:

— Դու, Կոլչակ, կհարձակվես արևելքից: Սիբիրը հարուստ յերկիր է, աշտեղ կան խիտ, անանցանելի անտառներ, հաց՝ ինչքան կուգես: Գետերը ջրառատ են և ձկներով հարուստ:

— Դու, Դենիկին, շարժվիր հարավի կողմից, քարածուխ, նավթ շատ կա...

— Դո՛ւ, Վրանգել, սկսիր Կուրանից. պակաս հարուստ չես հա-
ցով...

— Իսկ դո՛ւ, Յուզենիչ, արշավիր գեպի հյուսիս, կոր ծանիր
ոջախը մեծ հեղափոխութեան...

Յե՛վ ալսպես կապիտալի վորդին արձակեց իր գեներալն երին.
սասեց փոսկով ի պարի վրա և սպասեց.

Յերկար չպասեց կապիտալի վորդին:
Չյուճն իջնում եր վերելից, իջնում: Ահա Կուլչակը կատաղած
սուրում ե:

— Գրավեցիր Սիբիրը, — անհամբեր հարցնում ե կապիտալի
վորդին:

— Վո՛չ, չկարողացա գրավել: Այնտեղ Կարմիր բանակն ե հրա-
կում:

— Իսկ ո՛ւր ե քո բանակը:

— Ձախձախված ե: Մենակ չես կարողացա ազատվել՝ փա-
խուստի զիմելով: Թագցրու ինձ, տեր, փրկիր և քո կյանքը... մեր
վերջը չեկել ե:

Չյուճնը թափվում եր, թաղում եր ծածկի տակ գետինը... Սու-
րում ե Դենեկինը կատաղած:

Կապիտալի վորդին ալսա վոչինչ չի հարցնում: Իսկ Վրանգելի
լերեսին չի չել նայում. նա անհույս թափահարում ե իր ձեռքը
սկսում ե կանոնավորել ճամպուրակները, ճանապարհի պատրաստու-
թյուն տեսնել:

Նրա վարձված չորս պանծալի գեներալները գլխիկոր հետևում
են իրեն:

Խորհրդային Ռուսաստանում հզորանում և ծավալվում եր Կար-
միր բանակը:

ԲԱՌԵՐ

ստորաշարը — ստոր, կեղծավոր ստրկա- ճամպուրակ — ճանապարհի կապոց
կան վոգու տեր. չեմոդան.
գլխիկոր — գլուխը կախած. պանծալի — շքեղ, փառահեղ, ան-
վանի.

ՀԱՐՑԵՐ

1. Վոր շրջանին և վերաբերում այս պատմվածքը:
2. Ինչո՞ւ գեներալներին և ուղարկում կապիտալի վորդին Խորհրդային
իշխանութեան գեմ:
3. Ինչո՞ւ պարտվեցին գեներալները.
4. Ո՞ւմ շահերն եյին պաշտպանում գեներալները (Կուլչակ, Դենեկին և
այլն).

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԸ ԳԵՂԱՌԿԻՆ

Յես ձեզ կասեմ, թե ինչ տվեց
Հոկտեմբերը գեղջուկին,
են որերը՝ թե ինչ տվին
տանջված, թշվառ խեղճուկին:

Մինչ եղ որը վիզը ծռած
գեղջուկը՝ խեղճ, կիսամեռ
աշխատում եր, գերի դառած՝
գարուն, ամառ ու ձմեռ:

Նա չունեի հող, նա չունեի արտ,
վոչ ել հանգիստ ու դադար
տանջանք ունեի և միայն դարդ
ու չարչարանք անդադար:

Բայց ահա մեծ Հոկտեմբերը
նրանց կապին արձակեց,
նրանց համար ազատութեան
վառ արշալույս ստեղծեց:

ԲԱՌԵՐ

արշալույս — արևածագ. գեղջուկ — գյուղացի:

ԼԵՆԻՆԳՐԱԴԻ ԿՈՄ. ՏՆՆ ԱՆՅՅԱԼՆ ՈՒ ՆԵՐԿԱՆ

Այդ որից անցել եր տասը տարի, բայց իր գեներալը չկար ու
չկար... Յե՛վ ահա, պառավը սկսեց գուշակութուններ անել տալ.
Վերջին անգամ գուշակը հայտնել եր թե գեներալը մեծ ուժեր
հավաքած արշավում ե և շուտով կլինի իր տանը: Այս վոր լսեց
պառավը, ուրախութունից վոսները գետնից կտրվեցին, տուն վե-
րադարձին մտավ լեկեղեցի ու ծնկաչոք աղոթեց: Վերադարձավ
տուն, նստեց ծառի շվաքում. սկսեց լերկակալել ու անհամբեր սուա-
սել իր հարողատին... Ահա իր գեներալը, վոր սպիտակ ձի նստած,
սեղ իր հարողատին... Մնա իր գեներալը, վոր սպիտակ ձի նստած,
թուրը ձեռքին շարժելով, աջուձախ հրամաններ արձակելով իր բա-
նակին, մեկը մյուսի լետեից գրավում ե քաղաքներ ու գյուղեր և
մոտենում իրենց կալվածքին: Այս յերևակայութեան միջոցին, Լեն-
ինսկից մի քանի վերստ հեռու, նոր բացված քարահանքում պալ-
թոզ գինամիտները հույս եյին ներշնչում պառավին, թե՛ կոիջն ար-
դեն իրենց կալվածքին մոտ ե, իր գեներալը շուտով տուն ե հաս-
նելու... Ապա ինչո՞ւ իր դղյակի «անբաժան» տերերը իրենց տե-
նելու...

ԻՆՉՊԵՍ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը վերջ տվեց եսերների, մենշևիկների ու զաշնակների իշխանության: Նախկին Ռուսաստանի տեղ կազմակերպվեցին խորհրդային հանրապետություններ:

Նրանք փոխադարձ կապ ունեցին, միասին կռվում էին բուրժուաների և կուլակների դեմ ու նոր կյանք կառուցում:

1922 թ. դեկտեմբերի 30-ին Մոսկվայում, խորհրդային բոլոր հանրապետությունների ներկայացուցիչների համագումարում փորձվեց կազմել Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն:

Սրա մեջ սկզբում մտան Ռուսաստանի Խորհրդային Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Հանրապետությունը (ՌԽՍՖՅՀ), Ուկրաինան (ՈՒՍՍՀ), Բելոռուսիան (ԲԽՍՀ) և Անդրկովկասյան Խորհրդային Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Հանրապետությունը, Վրաստանը, Հայաստանը և Ադրբեյջանը:

Բ.Ս.Ռ.Ե.Ր

կառուցել — շինել:

Ֆեդերատիվ — դաշնակից:

ԱՄՐԱՅԻՐ, ՄԵԾՈՒՅՈՒՆ

Խորհրդային Միություն
զյուզացու և բանվորի,
ամբացիր ու տարածվիր
չորս կողմերը աշխարհի:

Ստրուկների մեծ պաշտպան
մեր Միությունն է հզոր,
վորին անթիվ տանջվածներ
ապավինել են այսօր:

Պորնուրդների Միություն,
ուժ ու միտք տուր աշխարհին,
տմբացիր ու զորացիր,
դարձիր համաշխարհային:

Բ.Ս.Ռ.Ե.Ր

ապավինել — հույս դնել:

ստրուկ — գերի:
համաշխարհային — ամբողջ աշխարհի:

դերից չեն շարժվում, քանի վոր կռիվը իր կալվածքի մոտն է տեղի ունենում, չե՞ վոր սրանք հեռախոսներ ունեն, սուրհանգակ ունեն, մեքենաներ ունեն, բոլորն էլ հրաջան ունեն, բայց սովորականի նման աշխատում են... Այս շատ զարմացրեց և հուսահատեցրեց նրան:

Նա ստուգելու համար վազեց գետի կամրջակի պահակի մոտ: Վասիա ջան, թույլ տուր...

— Հը, ուզում ես գետի են ափը անցնե՞լ:

— Ձե՞ վասիա, չես ուզում եմ մի բան իմանալ:

— Ասա, ի՞նչ կա:

— Այս ի՞նչ թնդանոթի ձախեր են լսվում:

— Կռիվ է, կռիվ է, կռիվ, պատերազմ, վաղիր մտիր տնակդ՝ գլուխդ պահիր:

— Ճիշտ ես ասում, ովքեր են կռվում...

— Բանվորները կռվում են շատ կարծր ու լեռան չափ մեծ քարերի հետ:

— Ինչո՞ւ...

— Հավորակ քարահա՞ք է, բանվորները պոկում են կտորներ, վորպեսզի նոր ու մեծ շինքեր կառուցենք, գործարաններ շինենք:

— Ախր հերիք չե՞ ինչքան շինեցիր:

— Վե՛հ, դա շատ քիչ է, պեսք է սոցիալիզմ կառուցենք:

Պառավր սաստիկ զայրացավ կոմյերիտական վասիայի պատասխաններից, հոնքերը կիտեց, թողեց հեռացավ, ստեց ծառի տակ և սկսեց մտածել, սպասելով իր գններային...

Բայց իր գններային չկա՞ր ու չկա՞ր:

Որ ավուր Լենկոսան շուրջն աշխուժ թափով ու մեծ լեռանդով կատարվող աշխատանքները բոլորովին հուսահատեցրին պառավին: Նա այլևս չեր հանդուրժում տեսնել իր շուրջը կատարվածները... Ուզում եր փախչել, կորչել, ընդմիշտ հեռանալ այդտեղից, բայց ո՞ւր... Նա այդ չեր իմանում:

Հաջորդ օրը լուր ենք ստանում, վոր պառավը իրեն գցել է գետը՝ սաղմոսն ու վարդաբանը ձեռին և անհետ կորել...

Իսկ Լենկոսանը սոցիալիզմ կառուցող աշխատանքները, բոլոր կարգի սպիտակ հույսերը խորտակելով, ընթանում են հաղթական վազքով:

Բ.Ս.Ռ.Ե.Ր

գուշակ — գուշակություն անող, ֆալ
բաց անող:
հանդուրժել — տանել դիմանալ:

դղջակ — պալատի նման շինք, վոր
իբրև ամբույթուն էլ է ծառայում:
անհետ — անանց հետքի, իզ ու թողը
կորած:

Ա. Ս. Փ. Խ. Հ.

(Անդրկովկասի Սոցիալիստական Ֆեդերատիվ Խորհրդային Հանրապետություն)

Անդրկովկասում շատ ազգեր կան:

Ցարական կառավարությունը նրանց ճնշում է լարում եր մեկը մյուսի դեմ: Նրանք ինքնուրույն չեն չին: Անդրկովկասը ցարական իշխանության գաղութն էր: Ցարի տապալումից հետո իշխանությունն անցավ զաշնակներին, մենշևիկներին ու մուսավաթականների ձեռքը: Բայց աշխատավոր ժողովուրդը դարձյալ ճնշված դրություն մեջ մնաց: Բալլշևիկյան կուսակցությունը մեծ պայքար է մղել ազգերի ինքնորոշման գործում: Այդ նպատակն իրագործեց Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը: 1918 թ. խորհուրդների համառուսական համագումարին բոլոր ազգությունների աշխատավորներն ինքնորոշման իրավունք ստացան: Նրանք կազմեցին իրենց ինքնուրույն հանրապետությունները:

Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

Միխայիլ Իվանովիչ Կալինինը ծնվել է 1875 թ. Տվերի նահանգում, գյուղական բազմանդամ աղքատ ընտանիքում: Նա տար-

ԽՍՀՄ-ի կենտրոնականի նախագահ ԿԱԼԻՆԻՆ

րական գաղթելով լավ եր սովորում: Չորս տարի աշխատել է հանրական կալվածատիրուհու մոտ՝ տնային գործերով: 16 տարեկան

Կալինինը գնաց Լենինգրադ. մտավ Պուտիլովի գործարանը: Մտավ կուսակցության մեջ և անունեղև շուտով ձերբակալվեց:

1912 թ. Կալինինը Մոսկվա գնաց. մի տարի անց նորից ձերբակալվեց ու քստորի լենինգրադցի, բայց հաջողվեց ծածկվել և մինչև փետրվարյան հեղափոխությունը Լենինգրադում մնաց: 1919 թ. ընկ. Կալինինն ընտրվեց Համառուսական կենտրոնական կոմիտեի նախագահ, իսկ 1923 թ. Կալինինը — Համամիութենական կենտրոնական կոմիտեի նախագահ:

ԽՍՀՄ-ի բանվորներն ու գյուղացիները սիրում են Միխայիլ Իվանովիչին, շատ հաճախ ներկայացուցիչներ են ուղարկում նրա մոտ՝ զանազան գործերով: Ընկ. Կալինինն ինքը հաճախ է լինում աշխատավոր մասսաների մեջ և հետաքրքրվում նրանց կյանքով ու աշխատանքներով:

Վ. Մ. ՄՈՒՆՏՈՎ (ՍԿՐՅԵԼԻՆ)

Վյաչեսլավ Միխայիլիչ Մուրտովը ծնվել է 1890 թ. Վյատկայի նահանգում: Կուսակցության մեջ մտել է 1906 թ., կուսաշխատանքն սկսելով Կազանում, փորագրել աքսորվել է 2 տարով:

Աքսորից հետո աշխատում էր Պետերբուրգում, բալլշևիկյան մամուլում. 1915-16-ին նորից ձերբակալվել է. փետրվարյան հեղափոխությունից հետո լեզել է բալլշևիկների Պետերբուրգի կոմիտեի անդամ և ակտիվ կուսաշխատանքներ է տարել: Հոկտեմբերյան որերին Պետրոգրադի Ռազմահեղափոխական խորհրդի անդամ էր: 1919 թ. — 20 թ. Ն. Նովկորովի և Դոնի, անուհի հետև Ուկրաինայի Կ(բ) կենտկոմի քարտուղար: 1921 թ. նա ընտրվում է Համ(բ) կենտկոմի անդամ և Մոսկվայի կոմիտեի քարտուղար, վերջին տարիներում ընկ. Մուրտովը Համամիութենական կենտրոնականի կենտգործկոմի նախագահության անդամ է լեզել, իսկ 1930 թ. գեկտեմբերից Ժողկազմության անդամ է լեզել, իսկ 1930 թ. գեկտեմբերից խորհրդի նախագահ: Ընկ. Մուրտովը ունի մի շարք աշխատություններ կուսակցական շինարարության և վերակառուցման հարցերին նվիրված:

**ԽԱՏԱՐ-Ի ԺՈՂ. ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՊԵՆԻ ՍՏՈՒԴԻՉ ԹՎԵՐԸ
1931 Թ. ՀԱՄԱՐ**

(Հաստատված ԽՍՀՄ Կենտրոնական III Ստատիստիկական կոդից)

ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵՌՈՎ մուտք 21 միլիարդ 774 միլիոն
» » » » » 274 »

Պահեստի դուրս 1 մլդ. 500 միլիոն

ՄԻԱՍՆԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՆ

Մուտք

Ֆին

1. Հանրաքննարարականությունը (արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, կոոպերացիան և այլն)	13 մլդ. 393 մլն	1. Արդյունաբ. 7 մլդ. 991 մլն	
2. Հարկեր	11 » 278 »	2. Երկրորդ. 865 »	
3. Պետական պահանջարկ	2 » 664 »	3. Գյուղատնտես. 4 » 795 »	
4. Պրոֆսիոնալներից	400 »	4. Առևտուր	2 » 708 »
5. Բնակչության միջոց- ների ներգրավում	3 » 881 »	5. Ճանապարհներ	3 » 310 »
6. Չբաշխած միջոցներ	302 »	6. Կոմունալ տնտ.	» 815 »
		7. Սոց. - կուլտուր.	5 » 785 »
		8. Ռազմական	1 » 310 »
		9. Վարչական	» 696 »
		10. Պահեստի ֆոնդեր	» 430 »
		11. Պետական պահանջարկ	286 »
		12. Այլ ծախսեր	1 » 427 »
		(Պետ. փոխառ., ժող. տնտ. և այլն)	
	31 մլդ. 918 մլն		

30 մլդ. 418 մ.

ԸՆԿ. Ա. ԵՆԱՆՅԱՆԸ ՀԱՄԻ ԿԵՆՏՐՈՆԻԿԱՆ ՆԱԽԱԳԵՐԸ

Հայաստանի նորընտիր կենտրոնական
կոմիտեի առաջին նստաշրջանը կենտրոն-
կոմիտեի նախագահ ընտրեց ընկ. Արմեն
Անանյանին:

Ընկ. Անանյանը Դիլիջանի շրջ.
Պողոսյանի անունով գյուղացի է, նա ծնվել
է 1893 թ., արհեստավորի ընտանի-
քում 11-13 տարեկան հասակում յե-
ղել է կոշակալարի աշակերտ Դիլիջա-
նում, փորձից հետո աշխատել է Թիֆլիսի
մի շարք գործարաններում, իբրև բան-
վոր, մինչև 1916 թիվը, յերբ լեն-
ինգրադի և Վորակոշի Փետրվարյան

հեղափոխության ժամանակ նա փրկվում է զինվորա-
կան խորհրդի անդամ: 1919 թվից ընկ. Անանյանը մասնավոր
կուսի մեջ է Թիֆլիսում ընդհատակյա աշխատանք է կատարում
մինչև խորհրդայնացումը: Խորհրդային Հայաստանում նա վարել է
կուսակցական պատասխանատու մի շարք պաշտոններ, իսկ վերջին
տարում լեզել է Լենինականի կուսգավկոմի քարտուղարը:

ՆՈՒՏԱԿԱՆ ՈՐԸ

Այսքան աշխատանքի է դեպի Քանաքեռի խճուղու տնակը: Այն-
տեղից մի քանի քիլոմետր է հեռավորությունը միջոցով:
Բայց դեռ չի յերևում:

Մտքերը պաշարեցին Ալեքին. —
Տեսնես ինչ է մտածում քարի նման լուռ ու մունջ կապիտան
Իվանյանը: Չէ՞ վոր նա սպանում էր թրով բալլերներին զուրկ
թոցներ: Հիմա ինչ սրտով նա նույն թրով բալլերներին մեծին
պիտի պատիվ բռնի:

Նույն ժամին գիշերվա ցրտին նույն այդ միտքն արթնում էր
կապիտան Իվանյանին, վորը պետք է բալլերներին ընդուներ:

Տեսնես ինչ է մտածում հիմա գիշերներին իմ մասին: Նա
գիտեր, վոր շատերն անհամբեր սպասում էին բալլերների գալուն:
Հիշեց՝ ինչպես թրով կոտորեց սպարտակներին թուղթիկները: Հիշեց,
թե ինչպես ինքն ու բաղադրի պարեմը հայհոյում էին ձերբակալ-
ված բալլերներին... Հիշեց ու սարսուռեց: Այժմ գիշերներին ինչ-
պես են մտքներում ծիծաղում «ընկեր կապիտանի» վրա:

Ավտոմոբիլի ազդականն սթափեցրեց Իվանյանին: Կուսարձա-
կի շողերը սահեցին ժայռերի յերեսով:
— Յեկան, — անցավ Իվանյանի գլխով մի սուր, ծակող միտք:
— Յեկան, — անցավ Ալեքի մտքով, ու սիրտը լցվեց ուրախու-
թյան հորձանքով:

ՀԱՐՑԵՐ

— Ինչ էր մտածում կապիտանը. ինչո՞ւ:
— Ինչ էր մտածում Ալեքը: Հասարակական վճիռ չերտին և պատ-
կանում նա:

- Յերբ և կատարվել այս դեպքը. վերստին.
- Ուրբեր եյին սպարտակցանիւրը.
- Ձեզ մոտ շուշերի յերեկոյ կազմակերպել են: Մասնակցել ես.

խնդիր:

ԲԱՌԵՐ

խնդիր—շուշ.
տնակ—փոքրիկ տուն.
սպարտակ—առաջ.
պարտ—կամենդանտ.
հուշ—հիշողութիւն.
ծերբակալված—բռնված.
ազդական—սիգնալ.
սթափեցրեց—ուշքի բերեց.
լուսարծակ—պրոթեկտոր.
հորձանք—ուժեղ հոսանք, ալիք.

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

1. Պատմիր քեզ պատահած, քու տեսած կամ ուրիշից լսած մի դեպք խորհրդայնացման առաջին որերից:
2. Դրե՛ր այդ դեպքը կարճ խոսքերով տեսրիդ մեջ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋ ՏԵՎ ՀԻՄՆ

Տասը տարի առաջ մեր լեզուի ծանր օրեր եր ապրում. Ամեն տեղ սով եր տիրում:

Նավթ ու լուցկի չկար. մարդիկ նստում եյին մութ սենյակում:

Սովը սաստկանում եր: Տիֆից և ուրիշ հիւանդութիւններից շատ եյին մահանում:

Հայաստանը կտրված եր դրսի աշխարհից:

Հայ գյուղացիները, բանվորներն ու գինիւրները լավ եյին տեսնում, թե վերջն ինչ ե լինելու և մտածեցին ազատվելու մասին: 1920 թ. աշունն եր:

Հայաստանում հեղափոխութիւն տեղի ունեցավ. դաշնակցական-բուրժուական կառավարութիւնը հաղթվեց, և իշխանութիւնն անցավ խորհուրդների ձեռքը:

Վերացավ հալի, թուրքի և վրացու թշնամութիւնը:

Տաճիկները յետ քաշվեցին Ալեքսանդրապոլից: Հայաստանը կապվեց Վրաստանի, Ադրբեջանի և Ռուսաստանի հետ:

Հետգնտե վերացավ սովը: Ժողովուրդը կազդուրվեց և փրկվեց շինարար աշխատանքի:

Հողը տրվեց աշխատավոր գյուղացիներին:

Գործարանները պետական սեփականութիւն դարձան: Բանվորի և գյուղացու աշխատանքը եւ վոչ վոք շահագործել չեր կարող: Խաղաղ աշխատանքի պատուները մենք հիմա տեսնում ենք:

Բազմանում են դպրոցները, պարտադիր ուսում ե մտցվում ամենուրեք: շատ գրքեր են տպվում:
Ջրանցքներ ու ճանապարհներ են շինվում:
Ավերված տները նորոգվում են ու նորերն են կառուցվում:
Աշխատավորների վիճակը բարելավվում ե:
Ամեն տեղ ելեկտրականութիւն ե անցկացվում, վորը բոլորովին փոխելու չե մեր կյանքը:
Կոլտնտեսութիւններ են հիմնվում, արտեղներ են կազմվում:
Խրճիթ-ընթերցարանները շատանում են:
Ամենախուլ անկյուններում մտնում ե ռադիոն, կինոն.

ԲԱՌԵՐ

ցնցոտի—պատահուած շորեր, քուրջ.
կազդուրվեց—առողջացավ, ուժեղացավ.
բազմանում—շատանում.
կառուցվում—շինվում:

ՎԵՐԵԼՔ

(Հայաստանի խորհրդայնացման 10-ամյակին)

Տասը տարին նոր բոլորած.
հողն իմ ավեր, արյունալից
փոխվել, շենցել, մկան լարած,
սլանում ե դեպ սոցալիզմ:
Տես, ուր հիվանդ աչքերի պեո
խոնավ ճահիճն եր ճպճպում,
շինող ձեռքը չորցրեց, խոփեց,
հիմա վոսկի արան ե ծփում:
Յերկրի խորքում քնած հարուստ
հանքեր՝ պղինձ, պեմզա, մարմար,
բանող ուժը կենդանացրեց,
հանեց իր նոր շենքի համար:
Յեվ գեղադիր ձոր ու ծերալի
թառած, ինչպես մի մի ծեր բու,
վանքերի տեղ խավարասեր,
գործարանի կապույտ վարսեր
ծածանում են ձիմա, բամուց,
և սրանց շուրջն ել հայ ու թուրք
իրարու միս չեն բզկատում,
ալ լեղբոր պես հաշտ լեռանդով
հա զարկում են կռանը մեծ...

Դեռ տաս տարին նոր բոլորած՝
հողն իմ ավեր, արյունալից
փոխվել, շենցել և ուժ լարած՝
սլանում ե գեղ սոցիալիզմ:

Բ Ա Ռ Ե Ր

մկան—մարմնի մսեղեն մասերը («Ջլերը»):
գեղադիր—գեղեցիկ գիրքով:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

Ձեր շրջանում այս խնդիրները վերն են, լուծված, վեր գործն ե ա-
վարտված, բերեք որինակներ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐԻ 7-ԴՊ ՀԱՄԱԴՈՒՄԱՐԸ (Տպավորություններ)

ժամը վեցն ե: Բացվում ե համագումարի նիստը: Իսկ դրսից
մարդկային նույն ալեկոծ ծովն ե ողակել թատրոնի շենքը:

Յեկել ե սոցիալիզմի կառուցման յերիտասարդ մարտիկների
Յերևան քաղաքի յոթ հազարանոց բանակը:

Լենինյան կարմրագրոշ կոմսոմոլն ե արշավում:

Մարտական դրոշներ: Վոգեվորություն: Կլոր պար: Սրաթռիչ
հայացքներ: Արշավանքի վոգեվորություն ամեն մի դեմքին:

Փրփրահորդ գետի նման հոսում ե: Ու դարձյալ դրոշներ:
Դարձյալ խանդավառ դեմքեր: Դարձյալ գետի ընթացքը:

Համագումարին ներկայացրած իրենց ռապորտում պղնձի շե-
ֆերը, արձանագրելով իրենց նվաճումները հնգամյակի կառուցման
ընթացքում, խոսք են տալիս յերրորդ վճռական տարում ավելի
բազմապատկել պրոլետարական յեռանդը, կոմյերիտական վոգե-
վորությունը:

Ահա, դարձյալ շարունակվում ե վոլջունող պատգամավորու-
թյունների յերթը: Վերջ չկա: Յեկել են տպարանի բանվորները,
նրանք համագումարին նվեր են բերել իրենց տպագրած Լենինի
առաջին փառակաղմ հատորը: Յեկել են պետթատրոնի դերասան-
ները, նրանք հայտարարում են վոր «չկա անկուսակցական առ-
վես», վոր նրանք իրենց ուժերն ամբողջությամբ իսպաս են դը-
նում սոցիալիզմի կառուցման գործին: Յեկել ե Անդրկովկասյան

անասնաբուժական և անասնաբուժական ինստիտուտների 21 աղ-
գությունների ներկայացուցիչների պատգամավորությունը և իր
պրոֆեսորի բերանով հայտարարում ե, վոր—«Ամբողջ մեր ուղեղը
և բազուկները տրամադրում ենք սոցիալիզմի կառուցման գործին»:

Յեկել են Ղամարլույի կոմյերիտական 2000 հոգիանոց բանա-
կի ներկայացուցիչները և հայտարարում, վոր հարվածալին յեռան-
դով կապահովեն բամբակի պլանի գերակատարումը: Յեկել են ֆիզ-
կուլտուրնիկները ճովոդող պիոներները: Նրանք բոլորը յերգվում են
համագումարին, անխոնջ ու յեռանդուն պայքարել սոցիալիզմի կա-
ռուցման գիրքերում:

Նրանց պատգամավորություններին վերջ չկա:

*
*

Այն վոգեվորությունը, խանդավառությունը, վորով լցված են
համագումարի պատգամավորները, նրանք բերել են շախաերից,
դեպոներից, պողպատե գծերից, կոլխոզի դաշտերից, պղնձի, բամ-
բակի, յերկաթի համար մղվող մարտերից:

Այդ վոգեվորությամբ այսոր աշխատում ե համագումարը, իսկ
վաղը՝ նա ավելի խանդավառությամբ կտա—

Ավելի՛ ռաս պղինձ:

Ավելի՛ ռաս բամբակ:

Ավելի՛ ռաս յեռանդ ու տկուցություն ե բալլչիկյան մար-
տունակությամբ կավարտի հաղթական հնգամյակը չորս և յերեք
տարում:

Նա այդ կանի հաղթանակով, փառքով ցծությամբ:

Վորովհետեւ—

«Ձկա վոյ մի բերդ, վոր չգրավեն բալլչեվիկները»:

Բ Ա Ռ Ե Ր

փրփրահորդ—փրփրալով հոսող:
խանդավառ—վոգեվորված:
իսպաս դնել—ձառայեցնել:

Կամ խորհակվել, կամ բուրժուական
Տեխնիկային հասնել անցնել,
Այս յոգունգը բալլչեվիկյան
Հիւսիս, բնկեր ենում փառսներ:

ՌԵԶՐԵԿԵՆ ԵՆԿՅՈՒՆ

Մովսեսը բանակից տուն եր դարձել: Նա գլուղում կազմակերպեց ռազմական անկյուն: Գլուղացիք այնտեղ սովորում էին նշան խփել, թունավոր դաղերից պաշտպանվել և վիրավորներին առաջին օգնությունը ցույց տալ:

Հասավ Կարմիր բանակի տարեգարձի ուրը— փետրվարի 23-ը կելու գործիք և գնաց դպրոց:

Ամբողջ գլուհն այնտեղ եր, Գլուհացինները վորոշեցին կազմա-
կերպել ռազմական անկյուն, Մովսեսին ել ընտրեցին ղեկավար-
չենց հետևյալ առավոտը Մովսեսն սկսեց իր գործը:
Հարմար տեղ ընտրեց. հասցե:

Հենց հետեյալ առաժոտը Մովսեսն սկսեց իր գործը:
Հարմար տեղ ընտրեց, նշաններ դրեց: Վողջ գլուղը հաժար-
վեց: Նշան ելին խփում և հին կարմիր-բանակայինները, և նախա-

վեց: Նշան ելին խփում և հին կարմիր-բանակայինները, և նախա-

Առաջին մրցանակը տարավ Կոմիտերիտուհի Նազիկը։

Բոլորը խոսք տվին, վոր նշան խփեւ սովորեն:

ՄԻԸՏ ՆԸԱՆԸ

Կարմիր-բանակայինները վիճում եյին.
— Ով է ե...

— Ով գէրք բռնել չի կարող, նա հրացան ել բռնել չի կարող, — պնդում եր Փիլոսոֆանը:

— Իհնչ կապ ունի գիրքը հրացանի հետ, — ասում էր վարդա-
նը: — Յես շատերին գիտեմ, վոր կարդալ չեն սովորել, բայց լավ
նշան են բռնում: Այ, որինակ՝ ցարական բանակի զինվորները:
Նրանք անգորագետ ելին: Ո՛վ էր նրանց ուսման մասին մտածում,
բայց շատ լավ հրացանաձիգներ կալին մեջները:
— Ձե, սիրելիս, նստանք:

— Ձե, սիրելիս, նրանք սխալ ելին նշան բռնում, — Ժպտալով պատասխանեց Փիլոսոփան: — Այ, մեկը հենց յետ Յես ել պախառէ բանակում յեղել եմ: Պահակ ելի: Կարծում էյի, թե իմ անգղա-
նեմ: Սպաներից մեկն ուզում եր ինձ իր մոտ սպասյակ տանել: Տա-
րավ: Կարդալ սովորեցրեց: Արդեն ազատ կարգում հասկանում էյի:
Մի որ ել ձեռքս ընկավ «Կարմիր մարտիկ» թերթը, վոր կարմիր-
ներն էին թողել: Թագուն կարգացի ու գլխի ընկա, վոր յետ մին-

չև եղ որք սխալ եմ նշան բռնել: Յես հրացանը չեմ ուղղել ասի
կողմը, ուր հարկավոր եր: Պետք եր մեր իսկական թշնամիները՝
սպիտակները դեմն ուղղել: Աչքս բացվեց: Ամեն ինչ հասկացա:
Հասկացա ու մի որ ել փախա անցա կարմիրները կողմը: Հիմա
արդեն յես նշանը ճիշտ եմ բռնում: Վա՛յ նրանց, վոր կընկնեն իմ
նշանի տակ:

ƒ Ʃ Ɔ Ƨ Ƨ

առարկել—մի բանի դեմ խոսել,

Համաձայն չլինել.

հրազանածիգ—հրացան, կրակող,

հղան խիռղ.

սպասալկ—դենշիկ, սպաներին.

ծառայող հասարակ զինվոր.

սպա — ոֆիցեր:

20. 8 6 8

— Ի՞նչ ոգուտ ունի գրագիտութ յունր գինվորի համար:

— Երեսնամյակից և ավելի առաջ Երևանում ապրում էր Երվանդ Բ. Մանուկյանը։

Ուրիշ մտքով ասված բառը, խոսքը կամ պատմութիւնը
կոչվում է փոխաբերություն: Փոխաբերութիւն են սրինակի բառ
սիրտ, մեծ գլուխ և այլն. Փոխաբերութիւն են շատ հեքիաթներ
սողակներ, լիզենդներ (հշիր «Անիծած հարսը»):

Պատմիչ մի փոխաբերական պատմություն և հետո գրի առ տեսարան-
կումդ.

ԿԱՐՄԻՐ ԲԱՆԱԿԱՅԻՆԻ ԴԵՐԸ ՄԱՍՍԱՆԵՐԻ ՄԵՋ

«Կարմիր բանակը — դաստիարակչական հսկա մեքենա չէ, վոր բազմամիլիոն գյուղացիական մասսային քաղաքական կյանքի հետ ե կապում», — այսպես են բնորոշում բոլորժուական թերթերն ու մասնագետները մեր Կարմիր բանակի դերը:

Մինչև 1928 թ. տաս տարվա ընթացքում կարմիր բանակը 555 հազար մարտիկների անգրագիտությունն էր վերացրել, 3 տարում պատրաստել էր 6350 իրճիթվարներ, 12 հազարից ավելի կուրսավարներ, 13 հազար խորհրդ. աշխատողներ, 5 հազարից ավելի միլիցոններ, մոտ 5 հազար պրոպագանդիստներ, հարյուրավոր տրակտորիստներ, կինոմեխանիկներ, հողային աշխատողներ և այլն:

ալին: Կարմիր բանակում աճյալս ես գատարաբարում, վոր բանակա-
լինը գառնա կոմունիզմի գաղափարների համար գիտակից մարտիկ
և կուսակցության ու խորհրդային իշխանության առաջադրու-
թյուններն ակտիվ կատարող:

89

Կարմիր բանակը միշտ արձագանքում է մեր շինարարության պահանջներին, ալտիվ կերպով մասնակցում է կարևոր կամպանիաներին, — գարնանացանին, բերքահավաքին, հացամթերման, գյուղում նպաստում է փոխառությունների տարածման, սոցմըցման և այլն:

Զորացրած բանակայինները նոր կոլտոգների կազմակերպիչներ են դառնում: Ղեկավարում են դասակարգային պայքարը և իրենց շուրջն համախմբելով չբաժնորհներին ու միջակներին, վճռական հարձակման են անցնում կուլակի ու հակահեղափոխականների դեմ:

Բ Ա Ռ Ե Ր

բնորոշել — պատկերացնել, նկարագրել.
պրոպագանդիստը — մարդ տա ամող, «քարոզող».
կրիտ-մեխանիկ կինոյի սարքավորման վարպետ.
մարտիկ — կռու, պայքարող:

ԱՇԽԱՏԱՆՔ

1. Պատմեցեք ձեր անցյալը ցարական դաշնակցական (յեթե չեղել էք) բանակում, համեմատեցեք այժմյան կ.-բանակայինների հետ:
2. Ինչ գեր են խաղում ձեզ մոտ զորացրված կարմիր բանակայինները, պատմեցեք:
3. Ծանոթացեք կ.-բանակայինի արտոնություններին:

ԽՍՀՄ-Ի ԶԻՆՎԱԾ ՈՒԺԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԸՆԿ. ՎԱՐԱՇԻՆՈՎ

Կլիմենտի Յեֆրեմովիչ Վարաշինովը ծնվել է Խարկովի նահանգում 1881 թվին. նա աղքատ ընտանիքի զավակ էր: Դեռ պատանի

Ընկ. ՎԱՐԱՇԻՆՈՎ
ԽՍՀՄ-ի զինված ուժերի առաջնորդ:

տարիքում նա մտավ գործարան: Ցարական իշխանության կողմից շատ անգամ բանտարկվել է հեղափոխական աշխատանքների համար: Նրան շատ լավ են ճանաչում ժամանակակից բանվորները, վորոնց մեջ աշխատել է իրենց սիրելի կլիմը, կազմակերպել է, վոգևորել ու ղեկավարել նրանց հեղափոխական գործը: 27 տարուց ավելի լե նա աշխատում է բալլեիկյան կուսակցության մեջ: Կուսակցական աշխատանքներում ընկ. Վարաշինովը գնացել է Լենինի ճանապարհով և պայքարել է թեքումների դեմ:

Կարմիր բանակի ամրացումն ու հզորացումը կատարվել է ընկ. Վարաշինովի անմիջական ղեկավարությամբ:
Հակախորհրդային պատերազմի վտանգը ներկայումս ավելի սուր է, քան յերբեցե. ինչպես Չին-Արևելյան կոնֆլիկտի ժամանակ, առաջիկայում էլ մեր Կարմիր բանակը կապացուցի, վոր ինքը յեթե խորհրդների Միության վրա հարձակվեն, Կարմիր բանակը միջազգային պրոլետարիատի ոգնությունը արժանի պատասխան կտա գիշատիչ իմպերիալիստներին:

ՏԻՐԱՊԵՏԵՆՔ ԹԱԶՄԵԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻՆ

1914—18 թ. իմպերիալիստական պատերազմում տեխնիկան հասնում է մինչ այդ չտեսնված, անսպասելի չափերի, գործադրվում են ռազմական տեխնիկայի անսպասելի միջոցներ — բուցավոր գազեր, սավառնակներ, սանկեր, գրահապաս ավտոներ, 100 վերս զցող քնդանոթներ յեվ այլն յեվ այլն:
Ռազմական տեխնիկան ներկայումս բոլոր մեծ պետություններում հասել է ահեղի չափերի և արագաթափ զարգանում է:

Խոսենք թվերով:
Միևեկ պատերազմը Ֆրանսիական բանակի ամեն 1000 զինվորին ընկնում էր՝
Թեթև թնդանոթ — 5
ծանր թնդանոթ — չկար
Թեթև գնդացի — չկար
Ծանր գնդացի — 2
Այժմ նույն ֆրանսիական բանակի ամեն 1000 զինվորին ընկնում է՝

Թեթև թնդանոթ — 5
Ծանր թնդանոթ — 2

Թեթև գնդացիք — 20

Ժանր գնդացիք — 10

Խնչպես տեսնում եք, հսկայական չափով աճել են Թեթև ու ժանր գնդացիները, ծանր հրետանին. ել չենք խոսում ավիացիայի և քիմիայի, զրահամեքենաների մասին, վորոնք նույնպես շատ մեծ չափերի յեն հասել:

Կոնկրետ ասենք. — Խնչ ե կատարվում բուրժուական յերկրները բանակներում, Խնչն ե զարգանում՝ ռազմական փմիան — քունավոր զագերը, ձեռքի յեվ ծանր գնդացիները, ինֆանթրոները, հրետանին, կապի սիջոցները:

Ամեն Խնչ մեխանիզացիայի, յե յենթարկվում: Բուրժուական այդ բոլորը ասենից առաջ մեր դեմ ե պատրաստում (իհարկե իմպերիալիստական գիշատիչները գաղութներ գրավելու համար ել իրար կոկորդ են կրծում):

Ինչ խոսք, վոր հեղափոխական պրոլետարիատը ռազմական տեխնիկան ավելի պիտի զարգացնի յեվ տիրապետի նրան — պահանջված դեպքում բուրժուական գիշատիչներին անհրաժեշտ հակահարված տալու համար:

Վորքան ել գորեղ լինի ամեն մի բանակ, նա թույլ ե յեթե ռեզերվներ չունի իր շարքերի լրացման համար՝ պատերազմի սկզբում և նրա ընթացքում:

Համաշխարհային պատերազմի ժամանակ բուրժուական ռազմի գաշտ գուրս բերեց 70 միլիոն մարդ: Ռուսաստանը վոր ունեւր 1 մ. 300 հազարանոց բանակ — մորելիզացիայի յենթարկեց 18 միլիոն մարդ:

Ֆրանսիան — 800 հազար, մորել. յենթարկվեց — 8 մ. 400 հազար:

Գերմանիան — ունեւր 625 հազար, մորելիզ. յենթարկեց — 14 միլիոն: Մարզված ելին այդ մարդիկ: Մեծ մասամբ այու Չմարզված մարդկանցով բանակը լրացնելու դեպքում ստացվում ե խուժան, անմարտունակ ամբոխ. վորը ցրվում ե առաջին վորոտից: ՌՎ պետք ե պատրաստի այդ ռեզերվները:

Այդ պետք ե անի գլխավորապես կոմսոմոլը — իր հետեվից տանելով ամբողջ բանվորա-գյուղացիական յերիստարդուքյանը:

Այդ պետք ե անել անա թե ինչպես՝ սովորի, տիրապետի հրացանին, սովորի գնդացիք, սովորի ձեռքի նոնակը, սովորի ասրնանակը, սովորի թնդանոթը, սովորի տանկը, սովորի ինֆանթր:

Դուք կարցնեք, ի՞նչպես սովորեմ տանկը, բանի վոր տանկ

չկա, չեմ տեսել, ի՞նչպես սովորեմ ինքնաթիռ — քանի վոր մեր գյուղում ինքնաթիռ չկա:

Մինչև պրակտիկային անցնելը ետք բան կա, վոր կարելի յե տեսականորեն սովորել:

Որինակ վերցնենք ինքնաթիռը: Ինչպես ե ինքնաթիռը թռչում ուղում, Խնչ մասերից ե բաղկացած նա, Խնչ սխառեմի յե, վորքան մարդ կամ ումբ ե վերցնում ինքնաթիռը կամ դիրիժաբլը և այլն:

Պետք ե սկսել մինչև բանակ գնալը — գալ բանակ նախապատրաստված: Բանակից տուն գնալուց հետո յել զբաղվել այնքան, վոր ձեռք բերածդ չմոռանաս:

Բ Ա Ռ Ե Ր

սավառնակ այրողլան.

ահուելի — սոսկալի.

հրետանի — թնդանոթները.

ավիացիա — ոդային նավատորմ.

կոնկրետ — շոշափելի.

տեսականորեն — մաքուլ.

գիշատիչ — գեղ (լեղ, ջանդակ) ուտող, դադան.

ռեզերվ — պահեստ.

մորելիզացիա — զորակոչ.

անմարտունակ — կոկորդ աճընդունակ.

պրակտիկա — դործնական աշխատանք.

(առանց դործնական աշխատանքի):

Ա Շ Խ Ա Տ Ա Ն Ք

Հարց դրեք ձեզ մոտ ռազմական անկուն կազմելու (կոնկրետ, իրձի-թին, կոոպերատիվին կեց):

Պարզեցեք ռազմական խմբակի աշխատանքները ձեզ մոտ:

Հետաքրքրվեցեք ՊԱՋ-ի Ավիաբիմի ընկերության բլլի աշխատանքներով:

ԼԵՆԻՆ, ՀԱՄԿՈՍԿՈՒՍ ԿՈՍԽՆՏԵՐՆ

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼՅԻՆ ԼԵՆԻՆ

I

Վլադիմիր Իլյին Ուլյանով-Լենինը ծնվել ե 1870 թ. Սիմբիրսկ քաղաքում: Նրա հայրը ժողովրդական գաղթիցների տեսուչ եր:

Լենինը միջնակարգ ուսումն ավարտեց 17 տարեկան հասակում: Լենինը թեև համալսարան մտավ, բայց այնտեղից շուտով արտաքսվեց՝ ուսանողական շարժման մասնակցելու համար: Միայն 4 տարուց հետո նրան հաջողվեց համալսարանում քննություն տալ:

II

1893 թվին Լենինը գնաց Պետերբուրգ (այժմ՝ Լենինգրադ) և այնտեղ սկսեց աշխատել բանվորական գործի համար: Նա կազմա-

կերպեց բանվորների գաղտնի միություններ և նրանց սովորեցնում էր Մարքսի ուսմունքը: Բայց շուտով Լենինին իր ընկերների հետ ձեր ախա ելին և մի տարոց ավելի բանտում պահելուց հետո՝ 1887 թվին աքսորեցին Սիբիր: Յերեք տարի Սիբիրում մնալուց հետո Լենինը գնաց արտասահման: Այնտեղ նա սկսեց կազմակերպել բալլ-շինկների կուսակցությունը: 1905 թվին սկսվեց ուսսական առաջին հեղափոխությունը, բայց զինվորների և գյուղացիների անգիտակից լինելու պատճառով չհաջողվեց:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԻԼԻՉ ԼԵՆԻՆ

Դեռ Բանվորները, գյուղացիներն ու կարմիր բանակը միացյալ ուժերով ձեռք բերին իրենց ազատությունը Լենինի առաջնորդությամբ: Բայց լեղհարատե աշխատանքը և կրած տանջանքները կարճեցին մեծ մարդու կյանքը: 1924 թվի հունվարի 21-ին Լենինն այլ լեզու չկար:

ՈՒՂԻՂ ԺԱՄԸ ՉՈՐՍԻՆ

Հունվարյան ցուրտ որ երբ փողոցում լեռում երկյանքը: Քաղաքային բանկի դուռը դանդաղ բացվեց և դուրս լեկավ կոկիկ հագնված մի մարդ: Նա պորտֆելը ձեռքին ինչ-Վոր տեղ եր շտապում:

Դրսում նրան սպասում էր ավտոն, շոֆերը նրան տեսնելուն պես աշխատեցրեց մեքենան, իսկ պորտֆելավոր մարդը ծանրորեն բարձրանալով ավտոյի վրա, շոֆերին ինչ-Վոր հասցե պատվիրեց:

Սա տեղի յիւ ունենում Յեվրոպայի բազմաթիվ մեկուս, վոր տեղ շատերն իրենց սեփական ավտոներն ունեն:

Այս պորտֆելավոր մարդը միտար խեղճ եր՝ անգլիական հայտնի առևտրական:

Նա մեկնում էր մի ուրիշ քաղաք, վորտեղ պետք է մասնակցեր մի կարևոր խորհրդակցությանը:

Միտար խեղճ այդ խորհրդակցությանը անպայման պետք է մասնակցեր, հակառակ դեպքում նրա առևտրական գործերը կստանալին վատ ընթացք: Պետք էր մեկնել անպայման առաջին իսկ գնացքով:

Հիմա ժամը լերեքն է, և ազատ կարելի լե տոմս գնել: Իսկ ավտոն արագընթաց սլանում եր լեվրոպական քաղաքի հարթ փողոցներով:

Միտար խեղճ, վորի գլուխը շատ մտածելուց ծանրացել եր, աչքերը հանդարտ փակած ննջում եր:

Հանկարծ մեքենան կանգ առավ. փողոցի ավելին միտարը խեղճ վեր թռչելով աչքերը լայն բացեց:

Նրա զիմաց գլուխը բաց կանգնած եր շոֆերը: Միտարը խեղճ արագորեն մեկնեց թեւ և հացեց ժամացույցին. ժամը չորսն եր:

— Ի՞նչ պատահեց, — հարց տվեց նա շոֆերին: Շոֆերը գլխաբաց հանդարտ կանգնած, ձայն չեր հանում: — Համը ես ինչ ե, — վորոտաց սրտնեղած խեղճ. — գնացքից ուսանում եմք:

Այն ժամանակ շոֆերը շքվեց, և միտարը խեղճ առաջին անգամ իր կյանքում տեսավ, վոր զարմացած նալում են իրեն:

— Հունվարի քսանութին ուղիղ ժամը չորսին հողին են հանձնում Լենինին, սեր:

Միտարը խեղճ մի վարկյան քարացավ, հաստ սիգարը ատամների միջև շուռ ու մուռ եր տալիս, և սիգարի ծայրին հավարված մոխիրը թափվում եր նրա թանգազին վերարկուի և գեղեցիկ մորթե ոձիքի վրա:

Ապա գազանացած վորոտաց, վաղվախից կորիք, ել աքիս չերեաս: Շոֆերը վոչինչ չպատասխանեց, Նա հանդարտ կանգնած եր, և քամին խաղում եր նրա մազերի հետ:

Խեղճ չգիտեր, թե ինչ աներ, տասնյերկու տարվա ընթացքում նա վոչ մի անգամ չեր բացակայել կամ ուշացել իսկ հիմա... ուշանում եր և մեծ փրատ ել պետք է կրեր:

— Հազար ֆունտ-ստերլինգ կտամ, միայն թե գնա, գնացրցի ուշանում եմ, շտապ գործ ունեմ:

Շոֆերը տեղից չշարժվեց անգամ:

Միստրը խեղճ շատ լավ գիտեր, վոր յերկու, յերեք, հինգ, տասը հազար ֆունտ-ստերլինգ ել տալու լինի, վոչինչ չի դուրս գալու, ուստի և ձայն չհանեց: Շոֆերն ել լավ գիտեր, վոր վաղը առանց մի պատառ հացի չե մնալու, վաղը նրա կնոջը, յերեխաներին փողոց կնետեն, իսկ նա ավելացնելու չե գործազուրկների թիվը և մնալու քաղցած, բայց լուծւմ եր նա և դեռ կանգնած եր անշարժ:

Միստրը խեղճ մտածեց՝ յեթե շոֆերը կանգնեցրեց մեքենան և չի պատասխանում, հապա մի ախպիրսի ուժ ե նրան պահում, վորին փողը վոչինչ չի կարող անել:

Միստրը խեղճ հասկացավ, վոր նրան վոչնչով չի կարող գրավել—վոչ փողով և վոչ վոսկու փայլով: Եւ ժամանակ ամեն տեղ կանգ են առել ավտոները, և ուղիղ ժամը չորսին ծովերից այն կողմը հողին են հանձնում այն մարդուն, վորի հիշատակը տպւում ե սիրտնավոր մարդկանց սրտերում:

Ժամը չորսից հինգ ըսպե անց շոֆերը գլխարկը ծածկեց և նրստեց դեկի առաջ:

Ավտոն դուռաց, լույսերը վառվեցին և առաջ շարժվեց:

Բ Ա Ռ Ե Ր

պորտֆել—թղթերի պաշտակ:

սեր—պարոն:

ստերլինգ—անգլիական դրամ 10 ու:

ՊՐՈԼԵՏԱՐԻՆԵՐ ԲՈԼՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻԱՑԵՔ

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏԱԿԱՆ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼ

(Կոմիսներն)

Բուրժուական յերկրներում ել կոմունիստական կուսակցութուններ կան:

Այդ կուսակցութունները վորոշ յերկրներում գեռ թույլ են: Նրանք մեր փորձից են սովորում, թե ինչպեա պետք ե կովել:

Բոլոր երկրների կոմունիստական կուսակցութունները մի միութուն են կազմում: Այդ միութունը կոչվում ե Յերբորդ կոմունիստական Ինտերնացիոնալ (Կոմինտերն):

Կոմինտերն հիմնվեց 1919 թ. Մոսկվայում՝ Լենինի ղեկավարությամբ:

Կոմինտերնի մեջ միացած են 48 յերկրների կոմունիստական կուսակցութւններ:

Կոմինտերնը կոչվում ե կապիտալիզմի դեմ:

Կոմինտերնը ղեկավարում ե ճնշված ժողովուրդների կռիվը կապիտալիստների դեմ:

Կոմինտերնը ձգտում ե ազատել ամբողջ աշխատավոր մարդկությունը:

Կոմինտերնը համաշխարհային հեղափոխության շտաբն ե:

Կոմինտերնի լոգունքն ե.—

Պրոլետարներ բոլոր յերկրների և բոլոր ճնշված ժողովուրդներ միացեք:

Բ Ա Ռ Ե Ր

շտաբ—բանակի ղեկավար կենտրոնը:

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ (ՋՈՒՂԱՇՎԻԼԻ)

Իոսիֆ Վիսարիոնովիչ Ստալինը (Ջուղաշվիլին) ծնվել ե 1879 թ. Գորի քաղաքում (Վրաստանում): Նրա հայրը բանվոր եր և աշխատում եր թիֆլիզում՝ Ալեկսանովի կոշիկեղենի գործարանում:

Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆ (ՋՈՒՂԱՇՎԻԼԻ)

(Յերթասարդական կոմունիստական ինստիտուտում)

1917 թվին մեզ մոտ առաջ յեկան յերրորդ տարի բանվորների կազմակերպություններ: Նրանք հարեցին կոմունիստական կուսակցության:

Այդ կազմակերպությունները կոչվեցին կոմունիստական Յերթասարդական Միություն (կոմյերիսմիություն):

Կոմյերիսմիությունը մասնակցեց Հոկտեմբերյան յեղափոխության:

Քաղաքացիական կռիվներից հետո կոմյերիսմիությունը գործում է տնտեսական և կուլտուրական ֆրոնտում:

Լենինյան կոմյերիսմիությունը (ԼԿՅԵՄ) փոխանորդն է կոմունիստական կուսակցության:

Բոլոր յերկրների կոմյերիսմիությունը միացած են Յերթասարդական Ինտերնացիոնալի (ԿԻՄ) մեջ:

ԿԻՄ-ի հիմնադիրն է Կարլ Լինկնխտը:

ԿԻՄ-ը կոմիստերնի ղեկավարությունը կռիվ է մղում կապիտալիստների դեմ:

Բ Ա Թ Ե Ր

հարել — միանալ, մոտիկանալ:

փոխանորդ — փոխարինող:

Կ Ա Ր Դ Ա Յ Ե Ք

Կարլ Լինկնխտի կյանքն ու գործունեությունը («Կյանք ու աշխատանք», դ. տարի):

ԿՈՄՈՒՆԻՅԻ ՈՐԵՐԻՆ

(Կոմունարի մար պատմություն)

Յես խեղճ ու սղետ կլին եմ, աշխատում ելի ամուսնուս հետ շարունակ ծանր եր մեր աշխատանքը, բայց ապրում ելինք քաղցած: Ամուսինս չգիտացավ, մեռավ. աղաս, վոր անուսում եր մնացել, փոխարինեց նրան: Յեվ ահա յեկավ մի որ նա պայծառ ինչպես արեւ և կանչեց. «Մայրիկ Փարիզը բանվորների ձեռքն է, հարուստները փախան. մենք ել չենք տանջվելու...»

Նա շատ բան ասաց, յես չեյի հասկանում, բայց զգում ելի:

Ձգում ելի, վոր իմ զավակն ուզում եր յերջանկացնել թե իրեն և թե սյուսների զավակներին:

Յես ուժ չունեյի, չեյի կարող ղեկավարել ու ասացի. «Յեթե այդպես է, արժե մեռնել»:

Փարիզը շրջապատեցին, մենք քաղցած ելինք. յես ասացի. «Թող քաղցենք, թող մեռնենք, միայն թե մեր զավակները մեզնից լավ ապրեն»:

Մի որ յեկավ նա հրացանը ձեռքին. «Մայրիկ թշնամին քաղաքն է մանում, յես գնում եմ... վերջին պայքարին... յեթե յետ չգամ — մի վշտանա»...

Յես համբուրեցի նրան ու ասացի. «Գնա, ընկերներիցդ յետ չմնաս»... Նա գնաց ու ալես... չեկավ: Յես տեսա նրա ղեկը, ծակծկված գնդակներով: Վերքերը կրծքից ելին. վոչ մի գնդակ չեղ կպել մեջքին:

Հիշեցեք, վոր փոքրիկ Գուստավը, Լուիզա Սոտիե-ի զավակը, մեռավ ղերքերի վրա, կրծքի — 20 վերքերից... կոմունարի համար... Հիշեցեք...

ԲԱՐԻԿԱԴԻ ՎՐԱ

Բարիկադներում կռվողների հետ, վորպես կոմունար մի սղա գերվեց տասներկու տարվան, Պայթեց համազարկն ու սղան տեսավ, թե ինչպես ընկան իր ընկերները բարձր պատի տակ:

Ու խնդրեց սղան.

— Թույլ տվեք գնամ կարոտած մորս

տեսնեմ, հետ դառնամ:

— Միկել ես ուզում:

— Ո, վոչ կապիտան կոմունարները չեն սարսում մահից:

— Իսկ տունն ուր է ձեր:

— Հեռու չի, այստեղ, շատրվանի մոտ: Ու գնաց սղան:

«Թաքեց», — ասացին զինվորներն ու սպան
ու զբռնացին բոլորը միասին...

Բայց լուեց ծիծաղն, յերբ տղան հանկարծ
գունատ ու հպարտ նորից հայտնվեց.
կանգնեց պատի մոտ, համարձակ կանչեց.
— Յես լեկա, հիմա կարող եք կրակել...

Կ Ա Ր Դ Ա Յ Ե Ք

«Պատանի հեղափոխականներ», Մ. Դուրդարյանի ժողովածուն. —

- 1. Կոմունայի ղավակը էջ 10
- 2. Փոքրիկ Գավրուշը » 16
- 3. Կարմիր հերոսուհին » 25
- 4. Վերջին բարիկադը » 27

Մ Ո Պ Ր

Հոկտեմբերը հրահրեց բուրժուական յերկրների աշխատավոր-
ների ազատության ձգտումները: Ամեն տեղ աշխատավորությունն
ուզում է հոկտեմբերն իրագործել:

Կալվածատերերն ու կապիտալիստներն ուժեղացրել են ճնշումն
ու հալածանքը նրանք բանտարկում, աքսորում և զնդակահարում
են հեղափոխական աշխատավորներին:

Մենք չենք կարող անտարբեր նայել, վոր մեր լեզբայրներին
տանջեն: Մենք պարտավոր ենք ոգնել հեղափոխական մարտիկնե-
րին: Մենք պարտավոր ենք աջակցել, վոր համաշխարհային Հոկ-
տեմբերը շուտ գա և ազատե բոլոր ճնշվածներին:

ՄՈՊՐ-ը (հեղափոխական մարտիկներին ոգնող միջազգային
կազմակերպություն) ոգնում է կապիտալիստի և կալվածատիրոջ
լծի դեմ կռվողներին, հայաժողովներին, բանտերում տանջվողներին
և նրանց ընտանիքներին:

Մտեք ՄՈՊՐ-ի շարքերը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

հրահրեց — բորբոքեց.
իրագործել — իրականացնել.
անտարբեր — սառնասիրտ, անհոգ.

մարտիկ — կռվող, զինվոր.
աջակցել — ոգնել:

ՄԱՅԻՍԻ ՄԵԿԸ

1886 թ., մայիսի մեկին Չիկագոյի բանվորները գործադու-
արին:

Չիկագոն Ամերիկայի մեծ քաղաքներից է.
Բանվորները պահանջում էին 8-ժամյա բանվորական օր:

Այդ գործադուլը շուտով ծավալվեց Ամերիկայում:
Սակայն գործադուլը հաջողութուն չունեցա՞ւ. բուրժուազիան

դաժան կերպով ճնշեց այն: Տասնյակներով բանվորներ սպանվեցին:
Ղեկավարներին բռնեցին և պատժեցին:

Յերկու տարի հետո Ամերիկայի բանվորները վերջեցին՝ մա-
յիսի մեկը համարել ամբողջ աշխարհի բանվորների տոն:

Այսպես առաջ լեկավ մայիս-մեկի տոն:
Այդ օրը ամբողջ աշխարհի բանվորները փողոց են դուրս գա-
վա, վոր բուրժուազիային ցույց տան իրենց ուժը:

Արտասահմանում բուրժուազիան հիմի ել կռիվ է մղում մա-
յիս-մեկյան տոնակատարության դեմ:

Միայն Խորհրդային Միության մեջ է, վոր ազատ տոնում ենք
Մայիսի-մեկը:

Բ Ա Ռ Ե Ր

դաժան — անսիրտ:

ծավալվեց — տարածվեց:

Հ Ա Ր Յ Ե Ր

— Ի՞նչ լողունգներով են դուրս գալիս մայիսի մեկին՝ արտասահմա-
նում և մեզ մոտ:

Մ.Ռ.Ա.ՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կազմիր մայիս-մեկյան լողունգներ:

«ԱՂԽԱՏԱՆՔ ՅԵՎ ՀԱՅ»

1929 թ. սկսած կապիտալիզմի տնտեսական ճգնաժամը վոչ
միայն չվերացավ, այլ բնագավառակը ավելի լայնորեն ծավալվեց
ու խորացավ: Այժմ կապիտալիստներն իրենք ընդունում են հա-
մաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի ամբողջ լըշույթունը:

Անցած յերկու տարին ամբողջովին հաստատեց կոմիստերնի
ճշգրտ կնգրեսի և 16-րդ կուսհամագումարի տված գնահատականը՝
համաշխարհային տնտեսական ճգնաժամի մասին: «Պե՛տ է բնոր»

նել, վոր ներկա սնեստական նգնաժամը ամենալուրջ յեվ ամենա-
խորը նգնաժամն է մինչեվ այժմ յեղած համաշխարհային սնես-
տական նգնաժամերի քվում» (Ստալին)։

Գործազուրկների թիվը կապիտալիստական յերկրներում վեր-
ջին մի տարվա ընթացքում 17 միլիոնից բարձրացավ մինչեվ 35
միլիոնի։

Գործազուրկների թիվն 31 թ. սկզբին հասնում է՝

Ամերիկայում 10 միլիոնի

Գերմանիայում 5 միլիոնի։

Հարավ. Ամերիկայում 4 միլ.

Անգլիայում 4 միլ.

Իսպիայում 2 միլ.

Ճապոնիայում 2 միլիոնի.

Լեհաստանում 1 միլ.

Իսպանիայում 400 հազար.

Չեխո-Սլովակիայում 400 հազար.

Հարավ-Սլովիայում 250 հազար.

Մեկսիկայում 600.000

և մնացյալ կապիտալիստական յերկրներում. հսկայական չափերով և
անընդհատ աճում է գործազուրկների թիվը։

Գործազուրկների այս հսկայական քանակի մեջ գեո չի հաշ-
վում տասնյակ միլիոնավոր գործազուրկները գաղութներում և կի-
սագաղութներում՝ Չինաստանում, Հնդկաստանում, Ինդոնեզիայում,
Աֆրիկայում և այլն։

Գործազուրկների այս միլիոնների վրա, յեթե ավելացնենք
մասնակի գործազուրկները քաղաքում և դուրսում, մենք կտրոդ
ենք անկասկած ասել, վոր գործազուրկների թիվն ամբողջ աշխար-
հում 50 միլիոնից ավելի չէ, իսկ ընտանիքի անդամներով ամբողջ
աշխարհում գործազուրկության պատճառով տառապում են մոտ 200
միլիոն մարդ, այսինքն ամբողջ աշխարհի մարդկանց մեկ տասերորդ
մասը։

ԲԱՌԵՐ

նգնաժամ—շատ նեղ դրություն.

ծավալվել—տարածվել։

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչու մեզ մոտ վերացել և գործազուրկությունը։
2. Ինչու կապիտալիստական յերկրներում տնտեսական կրիզիսը աճում է
բացման (կապիտ. յերկրներում)։
3. Ինչ արձատական միջոց կա այդ կրիզիսի ու գործազուրկության վի-

Մոտ յերեք հազար ածխագործներ ելին հավաքվել, կալին նաե
կանայք ու յերեխաներ, Գլուխների մի ծով եր դա, վոր զնայով
մոտենում եր։

Ետենը բարձրացավ կոճղի վրա և ճչաց.

Ընկերներ, մեզ արգելում են հավաքվել, մեզ վրա ժան-
դարմնեք են ուղարկում, ինչպես ավազակների վրա։ Այստեղ խո-
սենք, վորովհետև այստեղ մենք ազատ ենք։

Նրան պատասխանեցին զի կանչերով ու բացականչությու-
ններով։

Ետենը համառոտակի պատմեց գործազուրկի սկզբնավորությու-
նը և ձախը բարձրացնելով վերջացրեց այսպես։

— Այստեղ մենք պիտի վերջնական վորոշման գանք. հուշում
եք գործազուրկը շարունակել։ Այնպես պիտի անենք, վորպեսզի հազ-
թենք բուրժուաներին։

Միթե կգտնվեն վախկոտներ, վորոնք կզավաճանեն տրված
խոստումին։ Միթե նրանք մի ամբողջ ամիս իզուր տանջվեցին։ Լավ
չե արդյոք մեռնել, կապիտալի բերդը քանդելու համար։ Հանքը ձեզ
պիտի պատկանի։ Միայն շնորհիվ ստոր անարդարության՝ հանքը
պատկանում է բուրժուաներին։ Իսկ կատարյալ ազատության հաս-
նելու համար պետք է տիրող պետական կարգերը կործանել և իշ-
խանությունը մեր ձեռքը վերցնել։

— Իշխանությունը նվաճելու հարցն է այժմ մեզ հասել,—բա-
ցականչեցին բանվորները։

Ծափահարությունները թրգացրին անտառը։ Մարդկանց դեմ
քերն այրվում ելին, աչքերը փայլում։ Սովի մատնված բանվորները
վճռեցին յետ իսկ իրենցից գողացված հարստություններն ու յե-
կամուռները։ Կրակոտ խոսքերը նրանց այրում ելին։

Ինչ վսեմ լերագ. լինել դրության տեր, այլևս չտանջվել և
կյանքը վախել համայնական աշխատանքի զուլալ քրտինքով։

— Գեհ, հերթը մերն է... մահ հարստահարիչներին։

ՀԱՐՑԵՐ

1. Ինչու գաղտնի ելին հավաքվել. միթե սա չի հակասում բուրժուա-
կան կարգերում ընդունված «գողութների ազատության»։
2. Ճիշտ են մոտենում ստեղծված դրության ետեմնն ու գործազուրկու-
վոր ընկերները։
3. Արդյոք այդպես կվարվեն համաձայնողականները (գեղին ինտեր-
նացիոնալի անդամները, մենչիկևները և այլն)

4. Վերահղ (վեր չերկրում) իրականությունն է դարձել այս գոծադու-
ղագործների «վեհմ յերազմ»:

Բ Ա Ռ Ե Ր

Հոնդ—կարած ծառի հոգում մնացած մասը.

համառոտակիր—կարճ, համառոտ.

զավանակներ—խախտել տված խոտքը, պայամանը, մատնել.

վսեմ—վեհ, գեղեցիկ.

հարստահարիչ—կեղեքող, դուրող, շահագործող:

ԱՐԵՎԵԼԻՆ

Նախկին խավար բաղտդ վարար վառվում է,

Վոսկեկառուց, վոսկեարե Արևելք,

Վառ արևիդ լույսը առատ փռվում է,

Ու ծովում է կյանքդ վերե, Արևելք:

Ցեվրոպացիք վորոնեցին քո ճամպան

Ու բերին քեզ ուղիում, հաշիշ ու շղթա:

Այն որվանից տառապանքդ շատացավ,

Կամքդ դարձավ աշնան տերե, Արևելք:

Ճգմել է քեզ բիրտ կրունկով Անգլիան,

Ու ծծում է քո արյունը արվան,

Ցեվ նրա հետ և նրա պես բռնակալ

Ունես ներքին տղրուկ-տերեր, Արևելք:

Տերերիդ դեմ սե, սպիտակ թե դեղին—

Վոաքի հանիր հզոր մուրճին, մանգաղին.

Դու չես կարող դեն չպրտել խեղդողին,

Թե չունենա զինված թևեր, Արևելք:

Ու կողնի քեզ, քո պալքարում տիտանի,

Հոկտեմբերը, այն բոցավառ պատանին.

Նետիր փայլդ Խաղաղական ուղիանին.

Հրդեհավառ բարձրացիր վեր, Արևելք

Բ Ա Ռ Ե Ր

սպիտակ—ափիոն.

հաշիշ—ափիոնի պես շմեցնող նյութ.

տիտան—հոկա:

Հ Ա Ր Ց Ե Ր

1. Ինչ պետություններ ու ժողովուրդներ են գտնվում Արևելքում.

2. Ովքեր են սե, սպիտակ ու դեղին տերերը.

3. Ով է այդ չերկրների կեղեքվող մասսաների խկական բարեկամն ու

աջակիցը:

ՊՐՈՓԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՐՓԻՐ ԻՆՏԵՐՆԱՑԻՈՆԱԼ (Պրոֆեսոր)

Ինտերնական պրոֆմիությունները խուսափում են տիրող հա-
մարակալարդի դեմ պալքարելուց և լուկ «տնտեսական-պրոֆեսիո-
նալ շահերի» համար են պալքար մղում, այն ել մեծ մասամբ հա-
մաձայնողական քաղաքականությունը: Պրոֆմիության, Ամատերգա-
մի ինտերնացիոնալը, բրիտանական պրոֆմիությունների ինտեր-
նացիոնալը և այլն:

Պրոֆեսորական մասսաներն այդ պրոֆմիությունների ազդե-
ցությունից ազատելու և նրա հեղափոխական պալքարը կազմակեր-
պելու և գեղավարելու համար 1921 թ. Մոսկվայում կոմինտերնի
Ֆորժկոմի և Համառնսխորհի նախաձեռնությամբ հրավերվեց պրոֆ-
միությունների սահմանադիր կոնգրես 41 լեռկրների ներկայացու-
ցիչների մասնակցությամբ: Պրոֆինտերնը շատ բանով է տարբեր-
վում դեղին ինտերնացիոնալից. ամենից առաջ Պրոֆինտերն մասնող
ամեն մի միություն պետք է ընդունի և փաստորեն մասնակցի
պրոլետարիատի դասակարգային պալքարին, ամրացնի միասնական
պրոֆշարժումը, բանվորական միասնական ֆրոնտը:

Պրոֆինտերնը միացնում է 48 լեռկրների հեղափոխական պրոֆ-
կազմակերպությունները 18 միլիոն 300 հազար անդամներով
(1930 թ.): Պրոֆինտերնը մինչև այժմ ունեցել է շորս կոնգրես,
փորը ընտրում է կենտր. խորհուրդ և գործադիր բյուրո:

Պրոֆինտերնը մեծ ոգնություն է ցույց տալիս բոլոր չերկր-
ների աշխատավորներին. հիշեցեք անգլիական ածխահատների գոր-
ծադուլը:

Կենտ. խորհուրդը գտնվում է Մոսկվայում. Պրոֆինտերնի
պիտավոր քարտուղարն է ընկ. Լազովսկին:

ԿԱՏԱՐԵԼ ՅԵՎ ԿԱՏԱՐՈՒՄ ԵՆՔ ԼԵՆԻՆԻ ՊԱՏՊԱՄՆԵՐԸ

Վաղիմիր Իլյիչի մահվան ամենառաջին օրերին, յերբ մեր ամբողջ լերկրի բանվոր դասակարգը և աշխատավորութիւնը գտնվում էր իր սիրեցյալ առաջնորդի կորստի ծանր տպավորութիւն տակ, ԽՍՀՄ-ի խորհուրդների 2-րդ համագումարում՝ 1924 թվականի հունվարի 26-ին, դեռ բաց չէր ընկ. Ստալինը, մեր ամբողջ կուսակցութեան անունից, կոմունիստական լերդում տվեց, վոր բայշիկյան կուսակցութիւնը և բանվոր դասակարգը վոչինչ չեն խնայի Իլյիչի ավանդները կյանքում իրագործելու համար:

«Հեռանալով մեզանից, —ասում էր ընկ. Ստալինը իր ճառում,—ընկ. Լենինը մեզ ավանդեց բարձր բունել յեվ մաքուր պահել կուսակցութեան մեծ դուռը: Յերդվում ենք քեզ, ընկ. Լենին, վոր մենք պատվով կկատարենք քո ավանդը»:

«Հեռանալով մեզանից Լենինը մեզ ավանդեց պանպանել մեր կուսակցութեան միասնութիւնը, վորպես մեր աչքի լույսը: Յերդվում ենք քեզ, ընկ. Լենին, վոր մենք պատվով կկատարենք քո առաջադրած այդ խնդիրները»:

«Հեռանալով մեզանից, ընկ. Լենինը մեզ ավանդեց պահպանել և ամրապնդել պրոլետարիատի դիկտատուրան: Յերդվում ենք քեզ ընկ. Լենին, վոր մենք չենք խնայի մեր ուժերը քո այդ պատգամը պատվով կատարելու համար»:

«Հեռանալով մեզանից, ընկ. Լենինը մեզ կտակեց մեր բոլոր ուժով ամրացնել բանվորների յեվ գյուղացիների դաշինքը: Յերդվում ենք քեզ, ընկ. Լենին, վոր մենք պատվով կկատարենք քո այդ պատգամը»:

«Լենինն անդուլ կերպով կրկնել է մեզ մեր լերկրի ժողովուրդների կամավոր դաշինքի անհրաժեշտութեան մասին: «Հեռանալով մեզանից, ընկ. Լենինը մեզ կտակեց ամրացնել ու րնդարձակել հանրապետութիւնների դաշինքը: Յերդվում ենք քեզ, ընկ. Լենին, վոր մենք պատվով կկատարենք քո այդ պատգամը ևս»:

«Լենինը բազմիցս ասել է մեզ, վոր կապիտալիստական պետութիւններից մեր նվաճած դադարը կարող է կարճատև լինել, Լենինը բազմիցս մատնանշել է, վոր կարմիր բանակի ամրացումը և նրա վիճակի բարելավումը մեր կուսակցութեան կարևորագույն խնդիրներից մեկն է: Յերդվեցեք ուրեմն, ընկերներ, վոր մենք վոչ մի շանք չենք խնայի՝ ամրացնելու մեր կարսիք բանակը, մեր կարսիք նստատեղը»:

«Լենինը վոչ միայն ուստական պրոլետարիատի, վոչ միայն

լեվրոպական բանվորների, վոչ միայն գաղութային Արևելքի, այլև լերկրագնդի համայն աշխատավորութեան առաջնորդն էր:

«Հեռանալով մեզանից ընկ. Լենինը մեզ կտակեց հավատարիմ մնալ կոմունիստական Խնտերնացիոնալի սկզբունքներին, Յերդվում ենք քեզ, ընկեր Լենին, վոր մենք մեր կյանքը չենք խնայի՝ ամրացնելու յեվ րնդարձակելու համար ամբողջ աշխարհի աշխատավորութեան դաշինքը՝ կոմունիստական Խնտերնացիոնալը»:

Սոցիալիստական շինարարութեան վիթխարի հաջողութիւնները մեր լերկրում, աշխարհումս դեռ չտեսնված մեր նվաճումները Խորհրդային Միութեան ժողովուրդների անտեսական ու կուլտուրական հրապիւն Միութեան ժողովուրդների անտեսական ու կուլտուրական զարգացման ասպարիզում, համաշխարհային պատմական նշանակուլթիւնն ունեցող սոցիալ-անտեսական տեղաշարժեր — միթե այս բոլորը լավագույն ապացույց չէ, վոր մենք հաստատապես կատարել լորը լավագույն ապացույց չէ, վոր մենք հաստատապես կատարել ենք և կատարում ենք Լենինի ավանդները և վոր այն ուղին, վորով 7 տարի ընթացել է կուսակցութիւնն առանց Լենինի, պայծառորեն լուսավորված է լեղել լենինյան ուսմունքի ջահով:

Բ Ա Ռ Ե Ր

չերիմ — գերեզման.
ալանդ — պատգամ.
միասնութիւն — միութիւն.
դիկտատուրա — գերիշխանութիւն.
անդուլ — անդադար.
դաշինք — միաբանութիւն.
նվաճած — զբաղված.
վիթխարի — հսկա, մեծ.
ընթանալ — գնալ, առաջ շարժվել.

ԻՆՏԵՐՆԱՅԻՈՆԱԼ

Յելլըր, ում կյանքը անիծել է,
ով ճորտ է, մերկ է և ստրուկ.
արդեն վառվում է մեր սրտերը,
արդեն կռիւ յենք մենք ձգտում:
Սա յե մեր վերջին կոիվը
և պալքարը մեր մեծ,
Խնտերնացիոնալը
աշխարհը կփրկե:

Այս հին աշխարհը կքանդենք մենք
միշտ հիմքերը և հետո
մեր նոր աշխարհը կշինենք
մենք, ուր վոչ ստրուկ կա, վոչ գժգոհ.

Մա յե մեր վերջին կոիվը... (կրկնել)
վոչվոք չի տա մեզ ազատութիւն—
վոչ խենթ հերոսը, վոչ արքան.
մենք պետք ե մեր ազատութիւնը
խրենք մեր ձեռքով սեփական:

Մա յե մեր վերջին կոիվը... (կրկնել)

Բ Մ Ռ Ե Ը

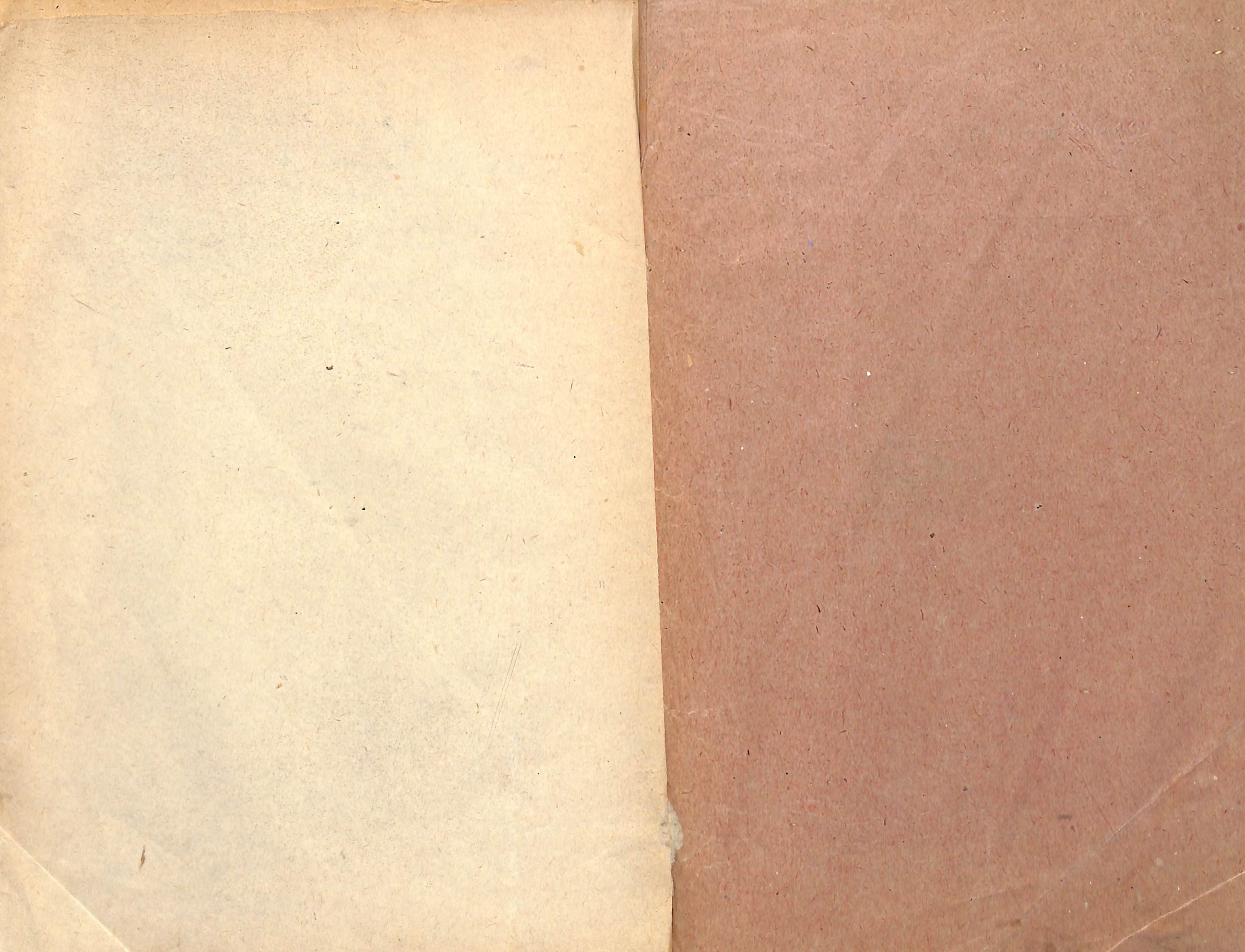
հորա—յուլ.

հերոս—մի ուժեղ մարդ.

ստրուկ—գերի.

արքա—թագավոր:

պալքար—կոիվ.

ԳԻՆԸ՝ 50 Կ. (7 Վ.)

Б А Н В О Р (Рабочий)
Азбука для городских школ

Госиздат ССР Армени
Ереван—1931

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0245882

8231